

## Wstęp

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (ZPORR) jest jednym z siedmiu programów operacyjnych, które służą realizacji Narodowego Planu Rozwoju/Podstaw Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006 (NPR/PWW). ZPORR rozwija cele NPR, określając priorytety i kierunki polityki regionalnej państwa w pierwszym okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Realizacja tej polityki w ramach ZPORR, będzie współfinansowana ze środków Funduszy Strukturalnych.

Plan niniejszy opracowany został według wytycznych Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego - Uzupełnienia Programu z dnia 16 kwietnia 2004 r. wersja ostateczna.

Zgodnie z przyjętą metodologią Planu Rozwoju Lokalnego powiatu zamojskiego całościowe opracowanie odzwierciedlające kolejne etapy jego powstawania aż do sformułowania szczegółowych projektów planu finansowego oraz systemu wdrażania.

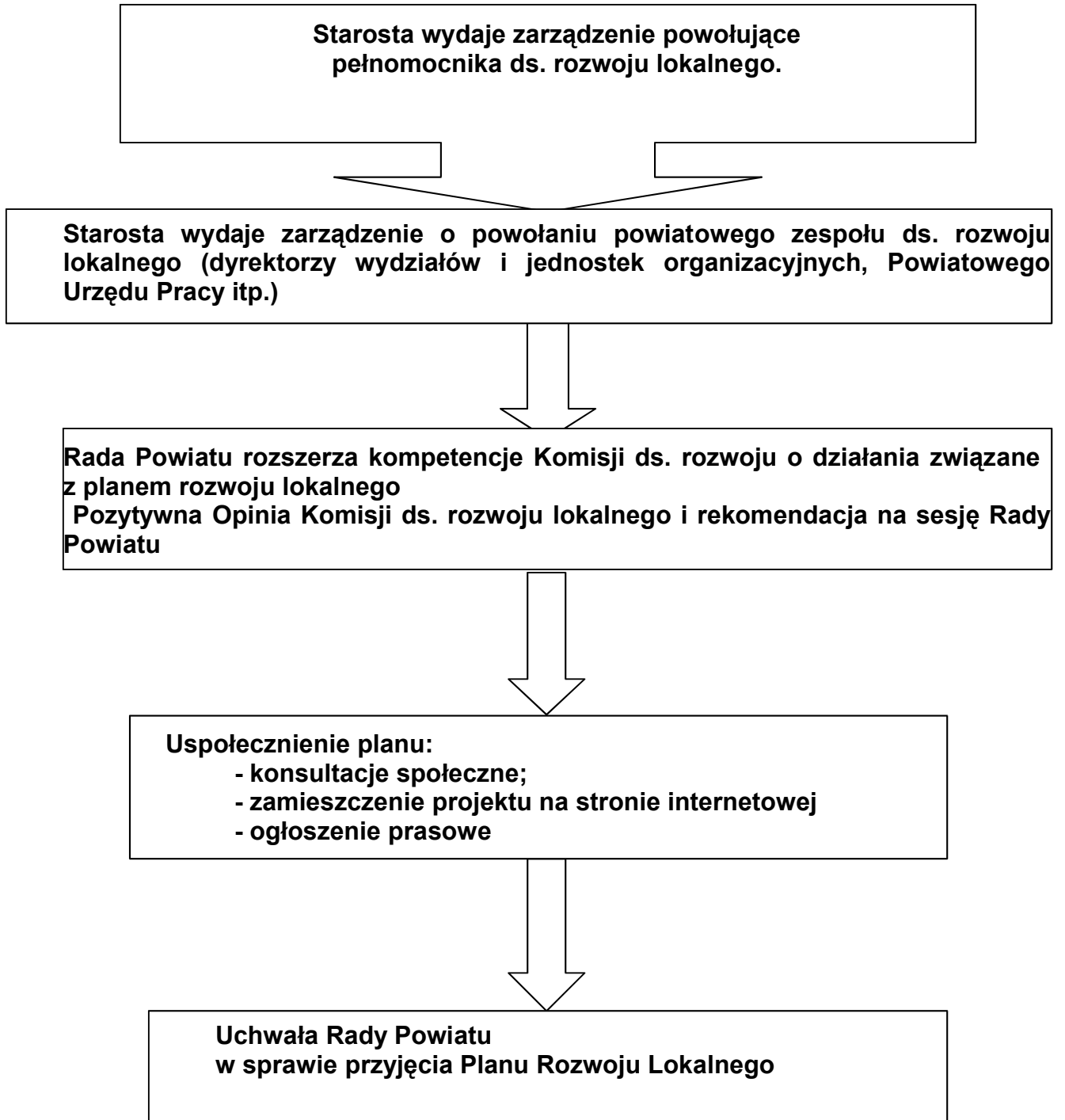
Identyfikacja, synteza i analiza danych pozwoliły na ocenę stanu obecnego powiatu a także na wskazanie kierunków rozwoju na przyszłość.

W IV rozdziale Planu Rozwoju Lokalnego zostały wskazane i uporządkowane programy i projekty działań, poprzez które władze samorządowe będą realizować przyjętą koncepcję rozwoju. W katalogu programów i projektów wymienione zostały podmioty uczestniczące w realizacji poszczególnych projektów, z podkreśleniem podmiotu wiodącego oraz źródła finansowania przedsięwzięć ( w tym instytucje, fundusze, programy operacyjne).

Rozdział V zawiera wyspecyfikowane szczegółowe projekty zarówno twarde jak i miękkie, których realizację przewidziano do 2006 roku. Określono wielkość nakładów finansowych na lata 2004-2006 oraz oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.

W rozdziale VI ustalono zasady monitoringu i ewaluacji PRL, realizacji przedsięwzięć w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego oraz system promocji.

## 1. Procedura przygotowania Planu Rozwoju Lokalnego



## **2. METODYKA PRACY**

**Plan Rozwoju Lokalnego jest wynikiem prac zespołu projektowego Starostwa Powiatowego w Zamościu przy wykorzystaniu materiałów i pomocy merytorycznej Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Zamościu.**

**Przystępując do pracy wykorzystano zapisy z obowiązujących dokumentów oraz informacje i materiały udostępnione przez Urząd Statystyczny i inne wyspecjalizowane jednostki (m. in. Urząd Pracy, Państwową Inspekcję Ochrony Środowiska, informacje Powszechnego Spisu Ludności). Ich celem było zdiagnozowanie stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego regionu w odniesieniu do możliwości wykorzystania potencjału powiatu. Prace studialne oraz informacje uzyskane z obszaru naszego powiatu pozwoliły na przeprowadzenie analizy mocnych i słabych stron, a w konsekwencji wskazały możliwe i konieczne obszary aktywności prowadzące do zrównoważonego rozwoju powiatu. Umożliwiło to również weryfikację danych i przygotowanie harmonogramu planowanych zadań inwestycyjnych na lata 2004 – 2006 z odpowiednim zabezpieczeniem finansowym oraz prognozowanych zadań inwestycyjnych na lata 2007- 2013.**

**Na podstawie analiz tendencji rozwojowych w gospodarce powiatu, województwa oraz kraju uznano za właściwe opracowanie planu rozwoju regionu nakierowanego na intensyfikację działań inwestycyjnych, na trwałe zwiększenie konkurencyjności, dbając tym samym o zrównoważony rozwój naszego środowiska.**

**Materiał ten jest wstępem do długookresowego planowania rozwoju społeczno -gospodarczego, a tym samym czynnikiem sprzyjającym redukcji strukturalnego bezrobocia i przeciwdziałaniu marginalizacji obszarów wiejskich.**

## I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

**Okresy programowania Unii Europejskiej - lata 2004 – 2006 i 2007 – 2013, narzucają ramy czasowe realizacji planu, natomiast określone w ZPORR priorytety, wyznaczają obszary działalności powiatu poddane w tym dokumencie diagnozie. Analizie poddano: sferę społeczną, gospodarczą, techniczną i finansową.**

Przygotowany dokument stanowi, zatem krótko - (na lata 2004 – 2006) i długoterminową (na lata 2007 -2013) wizję rozwoju potencjału gospodarczego powiatu, który warunkuje wzrost konkurencyjności oraz przeciwdziałanie dalszej marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi społecznemu powiatu, jego spójności ekonomicznej i społecznej oraz integracji z Unią Europejską.

## II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA POWIATU ZAMOJSKIEGO.

### 1. Ogólna charakterystyka powiatu.

Powiat zamojski położony jest w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego i obejmuje powierzchnię 187 227,0 ha co stanowi 7,45 % ogólnej powierzchni województwa. Siedzibą powiatu jest Zamość.

Administracyjnie powiat zamojski podzielony jest na 15 gmin, są to: Adamów, Grabowiec, Komarów Osada, miasto i gmina Krasnobród, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Radechnica, Sitno, Skierbieszów, Sułów, gmina i miasto Szczebrzeszyn, Stary Zamość, Zamość, miasto i gmina Zwierzyniec.

W centralnej części powiatu znajduje się wydzielona jednostka administracyjna, jakim jest powiat grodzki Zamość.

Od strony północnej obszar powiatu zamojskiego graniczy z powiatem Krasnystaw i Chełm, od wschodu i południowego – wschodu z powiatami; Hrubieszów i Tomaszów Lubelski, a od zachodu i strony południowo-zachodniej – z powiatem Biłgoraj.

Powiat liczy 312 miejscowości wiejskich i 308 sołectw. Liczba ludności powiatu w/g stanu na koniec 2002 r. wynosiła – 111 541 osób.

Tabela 1 Podział administracyjny i gęstość zaludnienia w powiecie zamojskim i województwie lubelskim w roku 2002

wyszczególnienie	pow.w km <sup>2</sup>	sołectwa	miejscowości	gęstość zaludnienia na 1 km <sup>2</sup>
Powiat Zamojski	1872,3	308	312	60
Województwo	25114,5	3694	4214	87

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin 2003.

Jak wynika z tabeli gęstość zaludnienia na 1 km<sup>2</sup> w powiecie zamojskim wynosi 60 i jest o 27 osób mniejsza niż w województwie (87).

## 2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

### 2.1 Gleby

Pokrywa glebowa powiatu zamojskiego cechuje się różnorodnością typów i rodzajów, pozostając w ścisłej korelacji z budową, a właściwie wykształceniem litologicznym podłoża oraz formami roślinnymi. Wpływ na typologię gleb miały również: warunki klimatyczne i wodne, rzeźba terenu oraz działalność człowieka. W granicach powiatu przeważają gleby wytworzone z utworów lessowych oraz skał węglanowych kredowych.

Na pokrywach lessowych wytworzone zostały gleby brunatnoziemne (np. Padół Zamojski, Roztocze Środkowe). Są to gleby o bardzo wyrównanym składzie chemicznym, których głównym składnikiem jest krzemionka. Ich miąższość waha się od ok. 30-180 cm, a kwasowość od odczynu kwaśnego do lekko zasadowego.

Gleby brunatnoziemne – tworzą kompleksy: pszenno wadliwy, żytni bardzo dobry, pszenno-żytni i żytni. Brunatnoziemne gleby leśne są siedliskiem lasów mieszanych. Gleby te są podatne na erozję wodną, powierzchniową i przy spadkach terenu rzędu 6 % widoczny jest w nich wyraźny spadek zawartości próchnicy.

Z lessów powstały również czarnoziemy, są to gleby pyłowe, cechujące się wyrównanym składem granulometrycznym i poziomem próchnicznym nie mniejszym niż 40 cm. W ich składzie dominuje pył kwarcowy i są zasobne w substancje organiczne. Podobnie jak gleby brunatnoziemne tworzą kompleks pszenno wadliwy i dobry, pszenno wadliwy oraz żytni bardzo dobry.

Na podłożu kredowym powstały rędziny. Są to gleby płytkie, o wysokiej zawartości rumoszu skalnego, należące do gleb bardzo wrażliwych na warunki wodne; w okresach niedoboru opadów są okresowo za suche, przy nadmiarze opadów – uplastyczniają się. Rędziny to gleby typowo pszenne, na których osiąga się najwyższe plony – tworzą kompleksy: pszenno b. dobry i dobry, a rędziny płytkie – pszenno wadliwy, żytni b.dobry i dobry. W lasach, rędziny to siedliska grądów i dąbrowy świetlistej.

Na podłożu piasków luźnych i słabo gliniastych wytworzyły się gleby bielicoziemne o znacznym zakwaszeniu i niewielkiej zasobności pokarmowej. Gleby te występują na terasach akumulacyjnych rzek, posiadają zwykle wadliwe stosunki wodne, są przeważnie ubogie w fosfor i potas oraz średnio zasobne w magnez. Gleby te stanowią siedliska borowe, a użytkowane rolniczo – kompleksy przydatności rolniczej zbożowe i zbożowo-pastewne.

W dolinach rzek i bezodpływowych zagłębieniach terenu występują gleby hydrogeniczne – torfowe, piaszczysto-pylaste i organiczno-mineralne. Gleby te cechuje dość wysoki poziom wód gruntowych i głównie zagospodarowane są na trwałe użytki zielone.

Udział gleb w podziale na klasy bonitacyjne oraz wskaźnik waloryzacji rolniczej w poszczególnych gminach pow. zamojskiego przedstawia poniższa tabela nr 1:





## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Tabela 2. Udział gleb w podziale na klasy bonitacyjne.

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia ogólna (ha)	Grunty orne + sady			Waloryzacja przestrzeni produkcyjnej wg. IUNG w Puławach	Lasy i grunty leśne (ha) % powierzchni ogólnej	Pozostałe grunty i nieużytki (ha) / % powierzchni ogólnej
			Powierzchnia/ % powierzchni ogólnej	Klasa I-IV / % pow. gruntów ornych+sady	Klasa V-VI / % pow. gruntów ornych+sady			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Adamów	11 055,0	5 377,0 / 48,6	4 733,0 / 88,0	644,0 / 12,0	79,8	4 415,0 / 39,9	462,0 / 4,2
2	Grabowiec	12 888,0	9 553,0 / 74,1	9 531,0 / 99,8	22,0 / 0,2	98,1	1 302,0,0 / 10,1	674,0 / 5,2
3	Komarów Osada	12 279,0	8 346,0 / 68,0	8 035,0 / 96,3	311,0 / 3,7	87,1	1 702,0 / 13,9	656,0 / 5,3
4	Krasnobród	12 485,0	5 174,0 / 41,4	3 643,0 / 70,4	1 531,0 / 29,6	63,3	5 805,0 / 46,5	789,0 / 6,3
5	Łabunie	8 748,0	5 492,0 / 62,8	4 983,0 / 90,7	509,0 / 9,3	83,6	1 789,0 / 20,4	583,0 / 6,7
6	Miączyn	15 591,0	11 259,0 / 72,2	11 103,0 / 98,6	156,0 / 1,4	98,7	1 603,0 / 10,3	1 116,0 / 7,1
7	Nielisz	11 316,0	7 213,0 / 63,7	6 849,0 / 95,0	364,0 / 5,0	88,8	1 539,0 / 13,6	814,0 / 7,2
8	Radecznica	10 980,0	6 425,0 / 58,5	5 707,0 / 88,8	718,0 / 11,2	81,7	2 073,0 / 18,9	708,0 / 6,4
9	Sitno	11 207,0	7 834,0 / 69,9	7 697,0 / 98,3	137,0 / 1,7	95,5	1 235,0 / 11,0	957,0 / 8,5
10	Skierbieszów	13 917,0	9 681,0 / 69,6	9 593,0 / 99,1	88,0 / 0,9	89,8	2 183,0 / 15,7	834,0 / 6,0
11	Stary Zamość	9 719,0	6 400,0 / 65,8	6 102,0 / 95,3	298,0 / 4,7	86,6	1 722,0 / 17,7	501,0 / 5,1
12	Sulów	9 348,0	6 185,0 / 66,2	6 087,0 / 98,4	98,0 / 1,6	91,1	740,0 / 7,9	1 354,0 / 14,5
13	Szczerzeszyn	12 316,0	7 630,0 / 61,9	7 262,0 / 95,2	368,0 / 4,8	86,1	2 607,0 / 21,2	993,0 / 8,1
14	Zamość	19 700,0	13 109,0 / 66,5	12 149,0 / 92,7	960,0 / 7,5	88,3	1 322,0 / 6,7	3 382,0 / 17,2
15	Zwierzyniec	15 678,0	3 472,0 / 22,1	2 148,0 / 61,9	1 324,0 / 38,1	61,5	10 709,0 / 68,3	974,0 / 6,2
<b>Razem powiat zamojski</b>		187 227,0	113 150,0 / 60,4	105622,0 / 93,3	7 528,0 / 6,7	85,3	40 746,0 / 21,76	14 797,0 / 7,90
<b>Województwo lubelskie</b>		2 511 448,0	-	-	-	-	561674,0 / 22,36	237 226,0 / 9,45

Rocznik statystyczny za rok 2002



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Zestawienie tabelaryczne potwierdza wysoką wartość agrotechniczną pokrywy glebowej powiatu zamojskiego. Udział gleb chronionych /klasy I-IV/ jest bardzo wysoki i wynosi średnio 93,3 % ogólnej powierzchni gruntów ornych / liczone łącznie z sadami/.

Gminą o najwyższym udziale gleb chronionych jest Grabowiec, gdzie grunty klasy I-IV obejmują 99,8 % powierzchni gruntów ornych i sadów, niewiele mniejszy udział mają grunty chronione w pozostałych gminach powiatu zamojskiego – w 10 gminach przekracza on 90 %. Najniższy udział gleb chronionych jest w gminie Zwierzyniec – 61,9%. Dane te potwierdza wykonana przez IUNG w Puławach waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej – wynosi ona dla powiatu zamojskiego średnio 85,3 pkt. i świadczy o bardzo dobrych warunkach dla produkcji rolnej.

### 2.2 Wody

W granicach powiatu znajduje się 25 cieków wodnych o łącznej długości 343 km. Cieki te uregulowane są na długości 231,1 km.

Powiat położony jest w zlewniach rzek Wieprza i Bugu. Główną rzeką zbierającą wody z południowej części powiatu zamojskiego jest rzeka Wieprz, której długość na terenie powiatu wynosi 26,8 km.

Największymi dopływami rzeki Wieprz są Łabuńka i Por, które gromadzą wody opadowe z centralnej i zachodniej części powiatu.

Wody stojące na terenie powiatu zajmują niewielką powierzchnię i gromadzą niewielki procent zasobów wodnych.

Na terenie powiatu znajduje się 52 zbiorników wodnych. Największy zbiornik wodny na terenie powiatu "Nielisz" zajmuje 834 ha. Ogólna powierzchnia zbiorników wodnych wynosi 1399,2 ha, w tym na terenie 5 gmin: Komarów, Łabunie, Krasnobród, Zamość i Grabowiec występują duże kompleksy stawów rybnych o łącznej powierzchni lustra wody 468,9 ha.

Na terenie powiatu występują wody podziemne dwóch zasadniczych poziomów wodonośnych: wieku kredowego i wieku czwartorzędowego.

Dla potrzeb gospodarczych i konsumpcyjnych wykorzystywane są głównie zasoby wód podziemnych z pokładów kredowych. Stanowią one główne źródło zaopatrzenia w wodę wodociągów wiejskich i głębinowych studni lokalnych. Zasoby tych wód nie są na terenie powiatu dokładnie określone i przebadane.

Zasoby wszystkich poziomów wodonośnych szacuje się na około 1 mln m<sup>3</sup>/dobę z tego wykorzystywanych jest około 200 tys. m<sup>3</sup>/dobę, co stanowi około 20 % zasobów dyspozycyjnych.

Wydajności studni są bardzo zróżnicowane i wynoszą od kilku do ponad 150 m<sup>3</sup> /godz. Najczęściej stosowaną i najbardziej wydajną strefą jest przedział głębokościowy 20 - 90 m. Na terenie powiatu zlokalizowanych jest 45 stacji wodociągowych.

Oceniając stan zasobów wód podziemnych w powiecie należy uznać za korzystny.

### 2.3 Surowce mineralne.

Obszar powiatu zamojskiego jest ubogi w surowce mineralne. Znaczenie gospodarcze mogą mieć następujące kopaliny:

- węgiel kamienny, który leży w obrębie rejonu węglowego Kumów – Grabowiec oraz Hrubieszów – Korczmin (LZW). Ze względu na zagrożenie zachwiania stosunków wodnych i występowanie gleb chronionych podjęcie eksploatacji węgla w tych rejonach nie jest wskazane,

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

- surowce węglanowe górnego mastrychtu, są to głównie jasnoszare i szare margle i wapienie kredopodobne, w różnym stopniu zwięzłe i kruche z wkładkami zwięzłych i twardych margli oraz opok i opok marglistych.
- kruszywo naturalne: w obrębie powiatu zamojskiego utwory piaszczysto-żwirowe reprezentowane są jedynie przez czwartorzędowe piaski, często pylaste, których jakość oraz małe rozprzestrzenienie poziome i pionowe sprawia, że nie są one eksploatowane na większą skalę dla budownictwa.
- surowce ilaste występują powszechnie na przeważającej części powiatu. Lessy mogą stanowić surowiec do produkcji ceramiki budowlanej.
- torfy występują w dolinach rzek są to torfy niskie. Na terenie pow. zamojskiego torfy udokumentowane zostały w dolinie Wolicy i Kalinówki /gm. Grabowiec/, oraz w dolinie Wieprza i Kryniczanki /gm. Krasnobród/.

### 2.4 Walory i osobliwości przyrodnicze

#### 2.4.1 Lasy i roślinność naturalna

Szatę roślinną powiatu zamojskiego cechuje:

- jedna z najwyższych w woj. lubelskim lesistość, która wynosi 21,76 %
- wysoki stopień zachowania walorów szaty roślinnej lasów
- niewielka powierzchnia naturalnych zbiorowisk nieleśnych lądowych i minimalna wodnych.

Obszar powiatu cechują następujące typy roślinności:

- Padół Zamojski - dominują tu dąbrowy świetliste i łąki węglanowe z liczną domieszką roślin pontyjskich (gat. kserotermicznych);
- Grzęda Łaszczońska - z dąbrowami świetlistymi i kalcyfilną roślinnością segetalną;
- Kraina Roztocza, gdzie dominują grądy bukowe z dom. jodły i sosny.

Na szatę roślinną omawianego obszaru składają się:

- lasy i obszary leśne, które obejmują powierzchnię 40 746,0 ha, co stanowi 21,76 % ogólnej powierzchni powiatu zamojskiego. Są one bardzo zróżnicowane pod względem rozmieszczenia i wielkości kompleksów leśnych. W granicach powiatu zamojskiego zlokalizowany jest jeden duży kompleks leśny - Lasy Roztocza. Obok lasów na drzewostan leśny składają się zadrzewione doliny rzeczne i wąwozy oraz nieprzydatne dla rolnictwa tereny o dużych spadkach. Obok nich występują zadrzewienia śródpolowe, przydrożne i siedlisk rolniczych, jak również pozostałości parków podworskich.

W granicach omawianego obszaru wyróżnia się 14 typów siedliskowych lasu. Największe powierzchnie (w tym zwarte kompleksy leśne) zajmują siedliska borowe, bór mieszany świeży, bór świeży oraz las mieszany świeży. Najmniej przekształcone drzewostany cechuje znaczny udział jodły i buka.

Struktura przestrzenna lasów jest wyraźnie zróżnicowana. Lasy państwowe to prawie wyłącznie zwarte kompleksy leśne a lasy prywatne to głównie układy drobnoprzestrzenne o większym zróżnicowaniu drzewostanu. Wszystkie powierzchnie leśne spełniają funkcje wodochronne, glebochronne i krajobrazowe. Gatunki lasotwórcze to: buk, dąb, grab, osika, sosna, jodła, jesion, olcha, świerk, klon, jawor, brzoza, modrzew, lipa.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Tabela nr 3 Powierzchnia gruntów leśnych powiatu zamojskiego na tle województwa lubelskiego w roku 2002/w ha/

wyszczególnienie	ogółem	w tym: las	publiczne			prywatne	lesistość
			razem	w tym:			
				lasy państwowe	gminne		
Powiat zamojski	39900,5	39369,9	22824,5	13795,0	42,5	17076,0	21,0
Województwo	567778,8	559446,8	351730,8	330166,9	1002,9	216048,0	22,3

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin, 2003

Jak wynika z powyższej tabeli powierzchnia lasów stanowi 7% powierzchni gruntów leśnych w województwie.

### 2.4.2 Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Na siedliskach leśnych powiatu zamojskiego notowane są wystąpienia następujących roślin chronionych: parzydło leśne, wawrzynek wilczyko, barwinek pospolity, naparstnica zwyczajna, lilia złotogłów, podkolan zielony; na siedliskach kserotermicznych: wiśnia karłowata, żmijowiec czerwony, storczyk kukawka. W rezerwacie florystycznym roślinności kserotermicznej „Rogów” (gmina Grabowiec), który uznany został za ostoję przyrody rangi europejskiej w systemie CORINE, występują: dziewięsił popłocholistny, len złocisty, żmijowiec czerwony, ostrożeń panoński, miłek wiosenny, oman szorstki, zawilec wielkokwiatowy, wisienka karłowata i ożota zwyczajna. Na zbiorowiskach torfowych występują: rosiczka długolistna i pośrednia, brzoza niska, goryczka błotna, kosatka kielichowa, ciemiężca zielona i lipiennik Loesla.

W granicach omawianego obszaru występowanie fauny związane jest z rozmieszczeniem jej podstawowych siedlisk:

- fauna leśna związana jest z kompleksami leśnymi. Zoocenozy leśne zajmują największy obszar i cechuje je różnorodność gatunków. Reprezentują je: sarna, dzik, jelen, jenot, borsuk, kuna leśna, drapieżne z rodziny łasicowatych, lis, zając, sporadycznie występuje wilk, chroniony bóbr i suseł perełkowany oraz wydra. W awifaunie duży udział mają gatunki drapieżne: pustułka, orlik krzykliwy, kania i myszołów. Duża jest też liczebność dzięcioła. Puszczzańskie ptaki łowne to głównie gatunki niechronione, wyjątkiem jest często spotykany jastrząb gołębiarz.

W obrębie powiatu zamojskiego stwierdzone są najbardziej na zachód wysunięte stanowiska susła perełkowanego, który jest reliktem fauny stepowej i zaliczony został do gatunków wymierających. Bardzo duży spadek liczebności susła spowodował zaliczenie susła do gatunków chronionych i wpisanie go do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Zwarte kolonie susła perełkowanego występują i są chronione w rezerwach: „Hubale”, „Popówka” i „Wygon Grabowicki”.

### - Roztoczański Park Narodowy

Obiektem o najwyższej randze ochrony jest Roztoczański Park Narodowy (RPN). Utworzony w 1974 roku Roztoczański Park Narodowy obejmuje SW część powiatu zamojskiego i po trzykrotnie powiększanej powierzchni zajmuje obszar 8 481,76 ha.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Otulina Parku posiada powierzchnię 38 tys. ha. Park obejmuje wycinek zachodniej części Roztocza Środkowego i pod względem walorów przyrodniczych zajmuje jedną z czołowych lokat wśród polskich parków narodowych. Roztoczański Park Narodowy jest parkiem leśnym – lasy obejmują 92 % jego powierzchni. Szatę roślinną w jego obrębie cechują urozmaicone stosunki florystyczne i fitosocjologiczne, które są wynikiem zróżnicowanej rzeźby i gleb tego obszaru. W obrębie parku występują prawie wszystkie rodzime gatunki drzew (razem 25 gatunków) oraz osiem gatunków pochodzenia obcego. W RPN około 4 000 drzew osiąga tu rozmiary drzew pomnikowych – szczególnie buk, jodła i lipa. W Parku występuje 21 zespołów i kilka zbiorowisk leśnych. Do najbardziej wartościowych zaliczane są dwie asocjacje: buczyny karpackiej i wyżynny jodłowy bór mieszany. Tereny nieleśne zajmują w obrębie Parku niewielką powierzchnię – są to urozmaicone pod względem fitosocjologicznym łąki i torfowiska (29 zespołów) oraz pola.

Bardzo bogata jest flora naczyniowa – obejmuje około 700 gatunków, wśród których 65 uchodzi za rzadkie (w tym ponad połowa to rośliny bardzo rzadkie jak: tojad dzióbaty, czosnek niedźwiedzi, zanokcica murowa, mącznica lekarska, rosiczka długolistna, śnieżyczka przebiśnieg, przytulia okrągłolistna, zimoziół północny, starzec zwyczajny i inne). W obrębie zbiorowisk leśnych Parku występują rośliny górskie (22 gatunki), które powszechnie występują w Karpatach i Sudetach, a na niżu (w tym na Roztoczu) spotykane są rzadko i w specyficznych warunkach siedliskowych.

Zaliczane do roślin górskich gatunki, jak: tojad dzióbaty, kokoryczka okółkowa i groszek wschodniokarpacki, stanowią grupy roślin zaliczane do relikwów. Na torfowiskach, przeważnie przejściowych, występują gatunki flory atlantyckiej i subatlantyckiej – wąkrota zwyczajna, rosiczka pośrednia, sit sztywny. W obrębie flory naczyniowej, na terenie Parku występuje 37 gatunków podlegających całkowitej ochronie, np. tojad dzióbaty, zawilec wielkokwiatowy, pomocnik baldaszkowaty, śnieżyczka przebiśnieg.

Rośliny rzadkie, górskie i chronione występują w Parku w zbiorowiskach zastępczych z klasy Quercus – Fagetea, w buczynie karpackiej, w subkontynentalnym grądzie lipowo-grabowym i w dąbrowie świetlistej.

W RPN występuje 336 gatunków mszaków, 323 porostów i 1500 grzybów. Wśród nich są również rośliny rzadkie, górskie i chronione.

Fauna Parku jest również bogata jak flora. Reprezentują ją głównie zwierzęta leśne: jeleń, sarna, dzik, wilk, lis, borsuk i kuna, a nad wodami wydra. Okresowo występuje łos i ryś. Obok nich licznie występują owadożerne ssaki chronione – ryjówki, gryzone - orzesznica i popielica oraz nietoperze. Sprowadzono tu również bobry (w 1979 r) oraz utworzono ostoję konika polskiego. Ptaki reprezentuje ok. 200 gatunków, jest to między innymi: orlik krzykliwy, trzmielojad, bocian czarny, dzięcioł białostrzygi, muchołówka białoszyja i mała.

Roztoczański Park Narodowy objął swym obszarem 13 rezerwatów leśnych, co świadczy o jego wysokiej wartości przyrodniczej. Obecnie, w granicach Parku jest pięć obszarów ochrony ścisłej, o łącznej powierzchni 878,16 ha – Bukowa Góra, Nart, Czerkies, Jarugi i Międzyrzeki.

### - Parki Krajobrazowe

**Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy** zlokalizowany jest w zachodniej części powiatu zamojskiego obejmując prawie w całości gminę Radecznica, 35% gminy Szczebrzeszyn oraz, w niewielkim udziale, gminy Sułów i Zwierzyniec. Jedynie zachodnie obrzeże Parku leży w granicach powiatu biłgorajskiego. Utworzony w 1991 roku Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy obejmuje powierzchnię 20 209 ha w granicach wschodniej części Roztocza Zachodniego. Cechuje go urozmaicona

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

rzeźba, z dużą ilością głębokich wąwozów, wciętych w pokrywę lessową. Szata roślinna Parku należy do geobotanicznej krainy Roztocza, jej najcenniejszymi zbiorowiskami są kompleksy leśne a wśród nich buczyna karpacka, subkontynentalny grąd lipowo-grabowy oraz niewielkie fragmenty wyżynnego jodłowego boru mieszanego. Duże powierzchnie zajmują też zbiorowiska zastępcze z *Quercus* – *Fagetum* z podsadzoną sosną. W obrębie Parku zwraca uwagę bogactwo roślin zielnych. Są to zarówno rośliny naczyniowe jak i zarodnikowe. Dominują w nich rośliny górskie (przeważnie runa leśnego – 30 gatunków) oraz gatunki południowo-wschodnie.

W najbardziej wysuniętej ku południowo zachodniej części Parku znajduje się torfowisko wysokie – Bagno Tałandy. Występuje tu karłowata sosna i brzoza omszona a wśród torfowców typowy kompleks gatunków: modrzewnica zwyczajna, przygielka biaława i brunatna, rosiczka okrągłolistna, wełnianka pochwowata, wierzba borówkolistna, żurawina błotna i kilka gatunków turzyc. Południowe, nie zalesione stoki wzniesień i wąwozów lessowych porastają murawy kserotermiczne.

W granicach Parku najcenniejszym botanicznie obiektem jest „Las Cetnar” k/Kawęczynka. Jest to zwarty kompleks leśny – buczyny karpackiej z niewielką ilością grabu, osiki i klonu, zlokalizowany w obszarze o najbardziej charakterystycznej rzeźbie terenu. O prężności ekologicznej tego siedliska świadczy odnawiający się tu bardzo dobrze buk i jodła.

Fauna Parku reprezentowana jest przez liczne gatunki, w tym wiele rzadkich. Najlepiej poznana gromadą są ptaki – ok. 80 gatunków, w tym głównie (85 %) gatunki lęgowe. Najcenniejsze gatunki ptaków reprezentowane są przez: brodziec krwawodziobego, dzięcioła czarnego, jastrzębia, krogulca, kruka, krzyka, muchołówkę żałobną, płomykówkę, puszczyka rycyka, sisia, bardzo rzadką kłaskawkę, gila i zniczka. Licznie występuje bocian biały. Teren Parku zasiedla też bóbr europejski. Na terenie Parku występuje 10 pomników przyrody ożywionej, z zasługującą na szczególne wyróżnienie lipą drobnolistną o obwodzie pnia 920 cm w Szperówce k/Szczebrzeszyna. Atrakcją geologiczną są również źródła w Radecznicy, Zaporzu i Trzęsinach, zaliczone do pomników przyrody nieożywionej.

**Park Krasnobrodzki** utworzony został w 1988 r na terenie Roztocza Środkowego, obejmując swą północną częścią S część powiatu zamojskiego (gmina Adamów i Krasnobród). Park utworzony został dla ochrony rzadkich i chronionych gatunków fauny i flory, ostańców podłoża trzeciorzędowego i kredowego, zwartych kompleksów lasów mieszanych z dużą domieszką jodły oraz zabytków sakralnych i walorów krajobrazowych. Powierzchnia Parku obejmuje 9 390 ha + 30 794 ha otuliny. Granice Parku obejmują pasmo wzgórz wapiennych Roztocza, ze zboczy których wypływają źródła Szumu, Sopotu i Potoku Łosinickiego. W obrębie Parku i otuliny lasy zajmują powierzchnię 13 958 ha, w obrębie których największą wartość przyrodniczą ma rezerwat „Św. Roch”. W jego granicach chronione są dobrze zachowane fragmenty drzewostanu jodłowego i bukowo-jodłowego. Obok nich występuje sosna, klon, jawor i brzoza brodawkowata. Panującym zespołem jest tu wyżynny jodłowy bór mieszany, a niewielkie powierzchnie zajmowane są przez płyty buczyny karpackiej i subkontynentalnego grądu lipowo-grabowego. W runie występują rzadkie gatunki górskie i chronione: narecznica górska, paprotnik kolczysty, widłak wroniec, wilczomlec migdałolistny, starzec gajowy, zachyłka Roberta, kokoryczka okółkowa.

Obok w/w gatunków, florę Parku reprezentują takie rzadkie i chronione gatunki roślin jak: widłaki, storczyki, rosiczka okrągłolistna, kruszyna pospolita, wawrzynek wilczelyko. W stawach (w m. Hutki) rosną: grązel żółty i grzybień biały. W dolinie Wieprza, występuje kilka rzadkich zespołów niskotorfowiskowych, a na południe od

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Jacni – zbiorowisko z udziałem roślin kserotermicznych, omanem szlachtawą i goryczką orzęsioną.

Fauna leśna to ssaki kopytne – jeleń, sarna, dzik oraz drapieżne: borsuk, gronostaj, jenot, kuna leśna i domowa, łasica i tchórz. Rzadkimi przedstawicielami awifauny są: orlik krzykliwy, bocian czarny, kraska i pliszka górską. Stawy wodne k/Krasnobrodu zasiedla bóbr oraz liczna populacja ptaków wodnych.

Różnorodne formy rzeźby reprezentują wzgórza ostańcowe, wydmy, wąwozy i suche doliny.

**Park Skierbieszowski** obejmuje część powiatu zamojskiego w granicach gminy Skierbieszów, gmin; Grabowiec, Miączyn, Sitno, Stary Zamość i Zamość. Powierzchnia utworzonego w 1995 roku Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego obejmuje 35 488 ha oraz otulinę o powierzchni 13 079 ha. W granicach Parku chronione są walory krajobrazowe Działów Grabowieckich, z typową dla grubej pokrywy lessowej rzeźbą – głębokimi wąwozami pochodzenia erozyjnego.

Lasy zajmują ok. 20 % powierzchni Parku i są to w przewadze lasy grądowe z dużym udziałem buka. Obok nich w skład drzewostanu wchodzi: graby, lipy, wiązy, jawory i sosna. Zbocza wzgórz porastają dąbrowy świetliste a zacienione wąwozy – wilgotne grądy i łągi z udziałem jesionu, olchy, klonu i jawora. Na nasłonecznionym i żyznym lessowym podłożu występują zespoły roślinności ciepłolubnej oraz rośliny stepowe. W runie leśnym występują takie rzadkie gatunki górskie jak: paprotnik górski, żywiec gruczołowaty, przetacznik górski, parzydło leśne i widłak wroniec. Wśród roślin ciepłolubnych i stepowych występuje bogactwo rzadkich gatunków, w tym wiśnia karłowata, róża francuska i kosaciec bezlistny (będące w Polskiej Czerwonej Księdze Roślin).

W granicach Parku, na terenie powiatu zamojskiego, znajduje się rezerwat stepowy „Broczówka” – obejmujący powierzchnię 6,17 ha, w obrębie którego chronione są murawy oraz fragmenty lasów z roślinnością kserotermiczną.

### - Rezerваты przyrody.

W obrębie powiatu zamojskiego, znajduje się 9 rezerwatów przyrody. Łącznie, ochroną rezerwatową objęta jest powierzchnia 624,89 ha. Projektowane jest utworzenie rezerwatu „Księżostany” w gminie Łabunie oraz „Pańska Dolina” w gminie Skierbieszów.

### - Pomniki przyrody i inne formy ochrony.

Cenne i unikatowe elementy przyrody ożywionej i nieożywionej chronione są również innymi formami ochrony, do których należą:

- pomniki przyrody /ożywionej i nieożywionej/ -98 obiektów /stan na 31.12.2002r/
- użytki ekologiczne
- stanowiska dokumentacyjne
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

W powiecie zamojskim pomnikami przyrody ożywionej są głównie różne gatunki drzew oraz stanowiska roślin kserotermicznych i rzadkich gatunków flory.

Do pomników przyrody nieożywionej zaliczono: źródła i obszary źródłiskowe /m. innymi źródła w Zaporzu, Radecznicy i Trzęsinach, które stanowią dużą atrakcję geologiczną oraz źródła w Hutkach i Husinach/, „Skałki na wzgórzu Kamień” w Stanisławowie, wzgórze „Wapielnia” k/Ułowa oraz skupienie skałek „Płaczący Kamień” na Floriance.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Jako użytki ekologiczne chronione są: obszary źródliskowe, tereny podmokłe, śródleśne oczka wodne, bagienka i torfowiska /m. innymi Belfont/. W m. Krasnobród-Podzamek, dla ochrony odsłonięcia geologicznego, utworzone zostało stanowisko dokumentacyjne „Kamieniołom”, a projektowane jest utworzenie użytku chroniącego fragment eksploatowanej w przeszłości wydmy. Jako użytek ekologiczny „Brodzka Góra” chroniona jest ostoja roślinności kserotermicznej w m. Kol. Lipowiec gm. Szczepieszyn.

W Hutkach projektowane jest utworzenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego, obejmującego kompleks stawów z przyległymi obszarami leśnymi.

### 2.5 Infrastruktura techniczna służąca ochronie środowiska

#### 2.5.1 Gospodarka wodno-ściekowa.

Łączna długość sieci wodociągowej powiatu zamojskiego wynosi 779,3 km.

Do sieci wykonanych jest 15.932 przyłączy wodociągowych.

Największą sieć wodociągową posiada gmina Radecznica - 107,3 km, 1.933 przyłączy wodociągowych; Sułów - 114,2 km - 964 przyłączy, Krasnobród - 96,0 km - 2.374 przyłączy i Szczepieszyn - 95,7 km - 2.326 przyłączy. Dobrze rozwinięta jest sieć w gm. Stary Zamość - 98 km - 1.420 przyłączy, Zwierzyniec 60,6 km - 1.760 przyłączy, Komarów - 50,8 km - 8.99 przyłączy. Słabo w Łabuniach - 3,1 km - 61 przyłączy a w gm. Miączyn wogóle nie ma sieci wodociągowej.

Najlepiej zaopatrzone są w dobrą wodę gminy: Krasnobród, Sułów, Szczepieszyn, Radecznica, Stary Zamość i Zwierzyniec - powyżej 90 % ludność korzysta z wodociągu. Mała liczba mieszkańców korzysta z wodociągów w gminach: Zamość - 3 %, Łabunie - 5,8 %, Sitno - 25 %, Nielisz - 36,7 %.

Łącznie na terenie powiatu sieci wodociągowe obejmują 167 wsi, co stanowi około 54 % miejscowości powiatu.

Sieć wodociągowa zabudowana jest przede wszystkim w tych miejscowościach, które mają utrudniony dostęp do korzystania ze studni przydomowych ze względu na niekorzystny układ warstw wodonośnych.

#### 2.5.2 Gazyfikacja

Przez teren powiatu zamojskiego przebiega sieć wysokiego ciśnienia o długości 46,2 km. Przebieg tej trasy jest następujący: Krzywystok – Brudek – Wólka Panieńska – Udrycze – Wisłowiec – Majdan Sitaniecki. Od tej sieci magistralnej gaz rozprowadzany jest siecią średniego ciśnienia, której długość na terenie powiatu wynosi 692,465 km.

Długość sieci niskiego ciśnienia doprowadzającej gaz do odbiorców wynosi ogółem 44,023 km.

Ogółem długość sieci gazowej na terenie powiatu zamojskiego wynosi 782,688 km. Liczba przyłączy gazowych wynosi 11 438, a ilość odbiorców indywidualnych 22 057.

Gazem zasilanych jest w powiecie 6 600 kotłowni domowych i 4 kotłownie przemysłowe. Szacunkowy wskaźnik zgazyfikowania powiatu wynosi około 60 %. Średni roczny przyrost odbiorców gazu na przestrzeni ostatnich 5-ciu lat wynosi około 450 odbiorców.

Dobrze zgazyfikowana jest gmina Zamość, gdzie siecią gazową objętych jest 25 wsi. Dobrze też rozwiniętą sieć posiadają gminy:

Stary Zamość - 16 wsi, Sitno - 13 wsi, Komarów - 11 wsi, Łabunie - 11 wsi, Zwierzyniec - 5 wsi, Miączyn - 5 wsi, Nielisz - 2 wsie.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Siecią gazową objętych jest na terenie powiatu 10 gmin, w tym: 96 wsi i 2 miasta – Krasnobród i Zwierzyniec. Sieci gazowej nie posiada miasto i gmina Szczepieszyn oraz gminy: Grabowiec, Radecznica, Skierbieszów i Sułów.

*Tabela 4: - Infrastruktura techniczna gmin powiatu zamojskiego*

Lp.	Gmina	Sieć wodociągowa długość w km ilość przyłączy w szt	Sieć kanalizacyjna długość w km ilość przyłączy w szt.	Sieć gazowa długość w km ilość przyłączy w szt	Oczyszczalnie ścieków szt
1	<b>Adamów</b>	28,3 km 602 szt	0,6 km 1 szt	24,5	2 – Adamów i Fabryka Mebli „Poznańscy” w Bondyrzu
2	<b>Grabowiec</b>	24,8 km 632 szt	brak	brak	brak
3	<b>Komarów Osada</b>	51,7 km 932 szt	brak	69,0 km 550 szt	1 – OSM w Komarowie Osada (nieczynna od 1996r)
4	<b>Krasnobród</b>	96,0 km 2 374 szt	8,0 km 510 szt	38,0 km 647 szt	1 – w Krasnobrodzie
5	<b>Łabunie</b>	3,1 km 61 szt	brak	91,7 km 604 szt	brak
6	<b>Miączyn</b>	0,6 km 12 szt	0,6 km 12 szt	21,8 km 600 szt	2 - Szkoła Podstawowa w Kotlicach i w Horyszowie
7	<b>Nielisz</b>	40,9 km 737 szt	brak	5,0 km 45 szt	2- Dom Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach i Gorzelnia Józef Trepet w Ruskich Piaskach
8	<b>Radecznica</b>	108,8 km 1 933 szt	brak	brak	1-Samodzielny Publiczny Wojew. Szpital Psychiatryczny w Radeczniczy
9	<b>Sitno</b>	18,8 km 861 szt	5,1 km 15 szt	79,4 km 919 szt	3 – Szkoła Podst. w Horyszowie, Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Sitnie, Szkoła Podstawowa w Cześnikach
10	<b>Skierbieszów</b>	43,5 km 911 szt	0,8 km 64 szt	brak	2- Skierbieszów i Gorzelnia w Łaziskach
11	<b>Stary Zamość</b>	98,1 km 1 437 szt	brak	100,7 km 913 szt	1 –Spółdz. Mieszkańcowa w Starym Zamościu
12	<b>Sułów</b>	118,8 km 1 209 szt	0,8 km 17 szt	brak	1 - Spółdz. Mieszkańcowa „Storczyk” w Michalowie
13	<b>Szczepieszyn</b>	95,7 km 2 326 szt	12,3 km 174 szt.	6,4 km 66 szt.	3-Szczepieszyn, Cukrownia „Klemensów” w Szczepieszynie, „Bolmar” Tłuszcz Roślinne S.A. w Bodaczowie



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

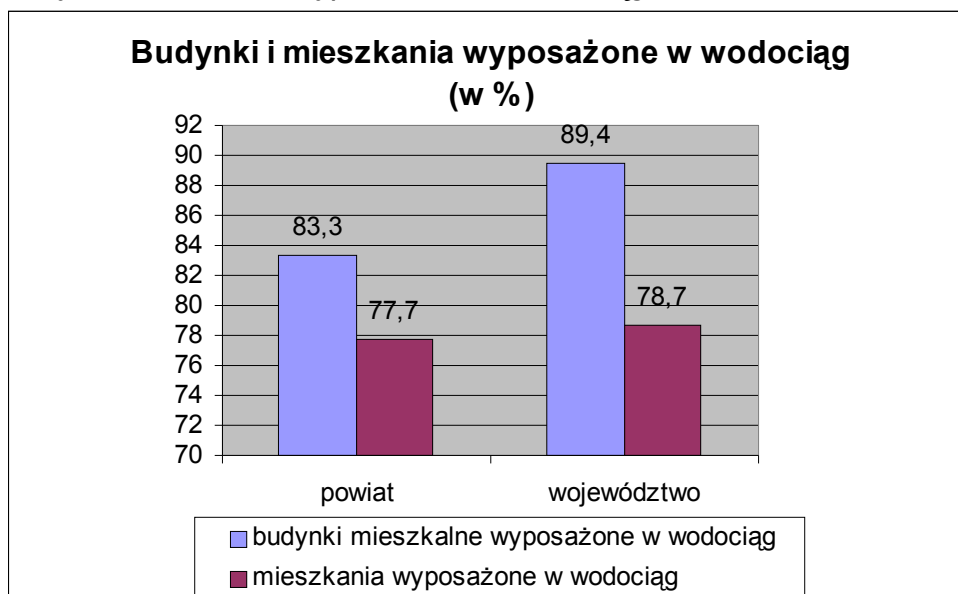
14	<b>Zamość</b>	45,7 km 934 szt	19,9 km 326 szt	203,52	3-Szkoła Podst. w Sitańcu, Szkoła Podst. w m. Wysokie i Gospodarstwo Rybackie w Topornicy
15	<b>Zwierzyniec</b>	99,0 km 1 760 szt	7,2 km 117 szt	49,3 km 758 szt	1 – Zwierzyniec
	<b>Razem</b>	873,9 km 16 720 szt	55,3 km 1 236 szt	689,32 km 5 092 szt	23 szt

Tabela 5 Wodociągi i kanalizacja powiatu zamojskiego na tle woj. lubelskiego w r. 2002

wyszczególnienie	sieć w km		połączenia		czynne źródła uliczne	zużycie wody	
	wodo- ciągowa	kanalizac yjna	wodo- ciągowe	kanalizac yjne		w dom	na 1 mieszk.
Powiat Zamojski	831,9	51,3	16144	1240	260	1478,0	13,3
Województwo	15875,0	2750,2	284635	60577	1163	58447,0	26,6

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin, 2003

Tabela 6 Budynki mieszkalne wyposażone w wodociąg



### 2.5.3 Gospodarka odpadami

Z analizy informacji statystycznych WUS w Lublinie, wynika iż gospodarka odpadami w Powiecie Zamojskim jest na najniższym poziomie spośród powiatów ziemskich. Na terenie powiatu odpady komunalne składowane są na 4 składowiskach o uregulowanym stanie prawnym:

1. Dębowiec gm. Skierbieszów – składowane są odpady z m. Zamościa i 8 gmin.
2. Błonie gm. Szczepreszyn – korzystają 3 gminy (wymaga modernizacji).
3. Hutki gm. Krasnobród – korzystają 2 gminy (wymaga modernizacji).
4. Grabowiec – zakończona budowa I sektora.

Odpady składowane są również na składowiskach zarejestrowanych ale nie urządzonych w miejscowościach: Zawalów gm. Miączyn, Nielisz, Skierbieszów i Michałów gm. Sułów.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Stwierdza się również wywożenie odpadów na tzw. dzikie wysypiska zlokalizowane przeważnie w lasach, nieużytkach i rowach. W skali powiatu rocznie powstaje około 200 tys. m<sup>3</sup> odpadów komunalnych, z czego 172 tys. m<sup>3</sup> trafia na wysypisko w Dębowcu, około 13000 tys. m<sup>3</sup> w Błoniu, w Grabniku około 2870 tys. m<sup>3</sup> a w Grabowcu około 385 tys. m<sup>3</sup> odpadów. Szacuje się że pozostała ilość odpadów około 10 – 15% trafia na tzw. dzikie wysypiska powodując zanieczyszczenie środowiska a szczególnie lasów.

W celu likwidacji dzikich wysypisk na wsiach oddalonych od składowisk, gdzie nie ma wyznaczonych miejsc do gromadzenia odpadów rozstawiono kontenery.

W poszczególnych gminach występuje dość duże zróżnicowanie w wyposażeniu miejsc służących czasowemu gromadzeniu odpadów. Część gmin posiada tylko kontenery a część kontenery i wiejskie punkty gromadzenia odpadów. Starostwo udziela pomocy gminom przy pozyskaniu kontenerów refundując 50% kosztów zakupu.

W gminach w zasadzie nie prowadzi się segregacji surowców wtórnych.

Gospodarka odpadami niebezpiecznymi wytwarzanymi w jednostkach prowadzących działalność gospodarczą nie stanowi większego problemu. Odpady te przekazuje się odbiorcom posiadającym wymagane prawem zezwolenie. Odnotowuje się wzrost świadomości społeczeństwa, a zwłaszcza gremiów samorządowych i młodego pokolenia w zakresie ekologii. W 2000 roku zlikwidowano tzw. mogilnik (składowisko przeterminowanych środków ochrony roślin) w Niedzieliskach gm. Szczebrzeszyn. Szeroki zasięg przybiera akcja „sprzątanie świata”. W akcjach tych na terenie powiatu tradycyjnie biorą udział: dzieci i młodzież, nauczyciele, mieszkańcy gmin oraz Polski Związek Wędkarski. W grudniu 2003 roku Rada Powiatu uchwaliła program ochrony środowiska oraz plan gospodarki odpadami. Związek Gmin Zamojsko-Roztoczański przystąpił do opracowania dokumentacji technicznej i kosztorysowej budowy nowoczesnego składowiska śmieci.

### 2.6 Sieć komunikacyjna na terenie powiatu

Powiat zamojski posiada 1.809,26 km sieci dróg publicznych, w tym 1.375,96 km o nawierzchni twardej. Ogólny wskaźnik gęstości dróg wynosi 96,6 km na 100 km<sup>2</sup>, a o nawierzchni twardej 73,5 km na 100 km<sup>2</sup> (dla porównania w 1996 r. dla kraju wskaźnik ten wynosił 77,0 km na 100 km<sup>2</sup>). Wskazuje to na dobre nasycenie siecią dróg w powiecie.

Podstawowy szkielet dróg publicznych stanowią drogi krajowe i wojewódzkie. Jako uzupełnienie tej sieci służą drogi powiatowe i gminne. Podział na poszczególne kategorie przedstawia się następująco:

- 1) drogi krajowe o nawierzchni twardej -102,38 km,
- 2) drogi wojewódzkie o nawierzchni twardej - 97,53 km,
- 3) drogi powiatowe - 766 km  
w tym: o nawierzchni twardej -677,2 km,  
o nawierzchni gruntowej - 89,5 km,
- 4) drogi gminne i lokalne miejskie -843,30 km,  
w tym: o nawierzchni twardej - 500,8 km,  
o nawierzchni gruntowej - 342,5 km

Przez teren powiatu zamojskiego przebiegają 2 drogi krajowe:

- Nr 17 - Warszawa - Lublin - Zamość - Tomaszów Lubelski - Lwów (przez przejście graniczne w Hrebennem)
- Nr 74 - Janów Lubelski - Frampol - Szczebrzeszyn – Zamość – Hrubieszów

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

(do przejścia granicznego w Zosinie).

Posiadają one najlepszy stan techniczny ze wszystkich kategorii dróg w powiecie, niemniej jednak z uwagi na swoje przeznaczenie i wymagania techniczne, tj. przenoszenie największego obciążenia komunikacyjnego, około 53 % z tych dróg wymaga odnowy.

Wzrastający ruch pojazdów gabarytowo dużych i ciężkich powoduje, że drogi wojewódzkie nie są dostatecznie dostosowane do roli, jaką powinny spełniać w układzie komunikacyjnym powiatu. Również obiekty inżynieryjne usytuowane w ciągach tych dróg wymagają dostosowania do aktualnych potrzeb. W ocenie wojewódzkiej administracji drogowej ok. 70 % sieci dróg wojewódzkich w powiecie wymaga modernizacji lub odnowy nawierzchni.



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Szczególne znaczenie w sieci dróg publicznych mają drogi powiatowe, gdyż zlokalizowane są w każdej z gmin i spełniają ważną rolę w ruchu lokalnym, jak również stanowią najważniejszy łącznik między drogami gminnymi a siecią dróg wojewódzkich i krajowych większość dróg nie dostosowana do ciężkiego transportu samochodowego. **Problemem jest łączność komunikacyjna z gmin do dróg wojewódzkich oraz ograniczony dostęp do baz przeładunkowych PKP Bortatycze i Brody, bowiem niezupełnie spełniają warunków technicznych, jakie stawiane są tej kategorii dróg.**

Ograniczenie tonażu na tych drogach rodzi ciągłe konflikty z rolnikami i przedsiębiorcami, którzy ze względów ekonomicznych wykorzystują ciężki transport samochodowy.

Analiza stanu nawierzchni dróg powiatowych wykazuje, że aż 550 km, tj. 82 % sieci wymaga odnowy lub modernizacji. Obiekty inżynierskie (mosty i przepusty) usytuowane w ciągach tych dróg również w ok. 83 % wymagają remontu kapitalnego.

Na terenie powiatu w kategorii dróg powiatowych znajduje się 8,25 km dróg o nawierzchni klinkierowej i brukowej oraz ok. 3 km podbudów stabilizowanych cementem, na których należy wykonać nawierzchnię bitumiczną. Ponadto do wybudowania pozostaje jeszcze 89,5 km dróg powiatowych.

Drogi gminne mają przede wszystkim lokalne znaczenie gospodarcze i społeczne. Problemem jest konieczność budowy aż ok. 343 km tych dróg. Budowa nowych, twardych nawierzchni realizowana jest dotychczas krótkimi odcinkami w zależności od możliwości finansowych samorządów gmin.

### 2.7 Turystyka i wypoczynek

#### Obiekty dziedzictwa kulturalnego

Do najbardziej lubianych, popularnych i najczęściej odwiedzanych miejscowości turystycznych należy;

**Krasnobród** – miejscowość uzdrowiskowa z sanktuarium Matki Boskiej Krasnobrodzkiej, licznymi kapliczkami oraz Muzeum Wsi Krasnobrodzkiej,

**Zwierzyniec** - położony wśród lasów Roztoczańskiego Parku Narodowego, z licznymi zabytkami; Pałacem "Plenipotenta", Gmachem dawnego Zarządu Ordynacji Zamojskiej, barokowym kościółkiem na wodzie oraz Ośrodkiem Edukacyjno-Muzealnym RPN i ostoją konika polskiego – tarpana,

**Szczebrzeszyn** – najstarsze miasto / wielokulturowe/, z pięknymi barokowymi kościołami, synagogą i kirkutem oraz ciekawostką jaką jest pomnik chrząszcza nawiązujący do słynnego wiersza J. Brzechwy. W niedalekiej odległości od Szczebrzeszyna znajduje się Klemensów z zespołem pałacowo-parkowym Zamojskich.

Mało znane lecz niemniej ciekawe i atrakcyjne, bogate w historię i zabytki miejscowości to;

**Radecznicza** z zespołem klasztornym bernardynów – Sanktuarium św. Antoniego Padewskiego, kapliczką "Św. Antoniego" na wodzie",

**Skierbieszów** położony na działach Grabowieckich z renesansowym kościołem z 1620r. oraz tradycyjnym rokrocznie odbywającym się jarmarkiem "Kiliana",

**Łabunie** z zespołem pałacowo-parkowym Zamojskich i Aleksandra Szeptyckiego

**Nielisz** z największym w regionie akwenem wodnym / ok.950 ha. powierzchni /

Turystów i wczasowiczów odwiedzających nasz powiat czeka wiele atrakcji.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Piechurzy chcąc być bliżej natury mogą wędrować 12. wytyczonymi szlakami turystycznymi o dł. 284 km, ścieżkami spacerowymi, przyrodniczo-dydaktycznymi, poznawczymi przebiegającymi przez najciekawsze i najatrakcyjniejsze miejsca i miejscowości powiatu.

Zwolennicy turystyki rowerowej znajdą oznakowane trasy rowerowe wiodące przez nizinne i wyżynne tereny regionu. Mogą również skorzystać z wypożyczalni rowerów w Krasnobrodzie, Zwierzyńcu i Szczepieszynie.

Atrakcyjny pobyt i wypoczynek urozmaicą i dopełnią z pewnością:

- jazdy konne, przejażdżki bryczkami,
- zwiedzanie fermy strusi afrykańskich w Szewni Górnej,
- wejście na wieżę widokową w Krasnobrodzie,
- zwiedzanie skansenu pszczelarskiego w Bagnie k / Zwierzyńca,
- możliwość wędkowania oraz łowiectwa,
- spływ kajakowy Wieprzem,
- zbiorniki rekreacyjne w Krasnobrodzie /z jedyną w regionie zjeżdżalnią wodną/, w Zwierzyńcu, Nieliszu, Skierbieszowie – gdzie można plażować, popływać, wypożyczyć sprzęt pływający.

Bazę żywieniową stanowią liczne stołówki funkcjonujące zarówno w obiektach hotelarskich, rzadziej można spotykać restauracje i kawiarnie. Usługi gastronomiczne świadczą również kwaterodawcy, mini bary, punkty gastronomiczne, pizzerie.

Na terenie powiatu istnieje również możliwość uprawiania sportów zimowych i wodnych. Dogodne warunki terenowe i klimatyczne posiada Krasnobród, gdzie funkcjonuje wyciąg orczykowy dł. 490 m na Chełmowej Górze oraz okolice Szczepieszyna do narciarstwa zjazdowego, natomiast do uprawiania sportów wodnych i wędkowania. największy w regionie zbiornik wodny w Nieliszu /o pow. ok. 950 ha /

**W okresie letnim Roztocze odwiedza około 85.000 turystów. Do ich dyspozycji zorganizowanych jest ponad 2.600 miejsc noclegowych. Ważnym elementem w zabezpieczeniu bazy, noclegowej oraz żywieniowej spełniają powiatowe obiekty szkolne w Zwierzyńcu i Szczepieszynie, gdzie funkcjonują całoroczne szkolne schroniska młodzieżowe. Niestety w placówkach tych brak jest hal gimnastycznych.**

Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu będzie uzależniony od dalszych nakładów inwestycyjnych w zakresie rozbudowy bazy noclegowej, infrastruktury komunalnej - zwłaszcza w zlewni rzeki Wieprz oraz skoordynowanych działań informacyjno promocyjnych w skali kraju i międzynarodowej.

Obok Zamościa zwanego "Perłą Renesansu" również na terenie powiatu godne zauważenia i poznania są piękne, dobrze w większości zachowane zespoły pałacowo-parkowe, dworskie i folwarczne. Do najciekawszych należą:

W Zwierzyńcu - Dom Plenipotenty - obecnie siedziba dyrekcji Roztoczańskiego Parku Narodowego, Zespół Zarządu Ordynacji Zamoyskiej, 4 oficyny murowane, zespół parkowy (obecnie siedziba Zespołu Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska), kościół p.w. św. Jana Nepomucena "na wodzie", budynek główny oraz portiernie browaru.

W Klemensowie - zespół pałacowo-parkowy (128 ha parku) z licznymi obiektami z dawnego zespołu folwarcznego (obecnie w części pałacu siedziba domu pomocy społecznej).

W Krasnobrodzie - zespół pałacowo-parkowy, drewniana rządcówka, wieża ciśnień, galeria (obecnie Sanatorium Rehabilitacyjne dla Dzieci).

W Łabuniach - zespół pałacowy (pałac, 2 oficyny murowane, zabudowania gospodarcze).

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

W Łabuńkach - zespół pałacowo-parkowy (obecnie siedziba Hospicjum Santa-Galla).

Ponadto na uwagę zasługują:

- zespoły pałacowo-parkowe w: Niewirkowie, Ruskich Piaskach, Sitnie - obecnie siedziba WODR,
- zespoły dworskie i folwarczne w: Adamowie; Skomorochach Dużych i Szystowicach, Stawie Naokowskim i Ujazdowie, Jarosławcu, Łaziskach, Udrycze, Bortatycze i Zawada.
- zespoły klasztorne w: Krasnobrodzie, Radechnicy i Szczebrzeszynie (obecnie siedziba szpitala) oraz liczne obiekty architektury sakralnej w każdej z gmin powiatu.

Na terenie powiatu zachowały się cerkiew i synagoga, kapliczki przydrożne, cmentarze grzebalne wielu wyznań, młyny wodne, spichlerze, elektrownie wodne. Do rejestru zabytków wpisanych jest 62 obiektów.

### 3. SFERA SPOŁECZNA

#### 3.1 Sytuacja demograficzna

Liczba ludności powiatu w/g stanu na koniec 2002 r. wyniosła 111 541 osób, z tego na wsi 97.349 tj. 86,7 %. W strukturze osadniczej powiat liczy 3 miasta i 309 miejscowości wiejskich, w tym 304 sołectw. Wiejska sieć osadnicza jest bardzo rozdrobniona. Dominują miejscowości małe, przeciętnie w jednej miejscowości wiejskiej mieszka 326 osób.

Tabela 7 Ludność według płci w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.

wyszczególnienie	ludność ogółem	mężczyźni	kobiety	kobiety na 100 mężczyzn	Na 1 km <sup>2</sup>
<b>Powiat zamojski</b>	111541	54926	56615	103	60
<b>Województwo</b>	2196992	1067490	1129502	106	87

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego US Lublin, 2003

W ogólnej liczbie mieszkańców powiatu 50,8% stanowią kobiety o 0,65 pkt mniej niż w województwie (51,4% kobiety). Konsekwencją powyższych proporcji jest nieco niższy niż w województwie wskaźnik feminizacji /na 100 mężczyzn przypada 103 kobiety/, a gęstość zaludnienia wynosi 60 osób/km<sup>2</sup> ( woj. 87). W 3 miastach powiatu zamieszkuje zaledwie 13,3 % ogółu ludności, w województwie lubelskim wskaźnik ten wynosi 47 %. Powiat zamojski należy do powiatów relatywnie młodych. Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi 24,9 % mieszkańców wobec 23,8 w województwie lubelskim. Wielkość udziału ludności w wieku produkcyjnym wynosi 54,1% i jest o 3,5 pkt niższe niż w województwie lubelskim. Naturalną konsekwencją jest niższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynoszący 20% ponieważ w województwie wynosi on 15,7%.

Tabela 8 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.

wyszczególnienie	ogółem	wiek przedprodukcyjny				produkcyjny	poprodukcyjny	
		razem	0-2	3-6	7-14			15-17
<b>Powiat zamojski</b>	111541	27772	3313	5194	13546	5719	61638	22131
<b>Województwo</b>	2196992	522711	64538	96553	249373	112247	1317597	356684

Źródło: Narodowy Spis Powszechny, Powszechny Spis Rolny, US Lublin, 2003

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

W powiecie zamieszkuje 3313 dzieci w wieku 0-2 lata co stanowi 11,9% ludności w wieku przedprodukcyjnym, 5194 w wieku 3-6 lat /18,7%, 13546 w wieku 7-14 lat/ 48,8% i 5719 w wieku 15-17 lat /20,6%/. Struktura mieszkańców powiatu w wieku przedprodukcyjnym jest zbliżona zarówno do analogicznej struktury mieszkańców województwa lubelskiego. Niekorzystna struktura mieszkańców w wieku po produkcyjnym do grupy wiekowej produkcyjnej (powiat - 35,9%, woj.- 27%).

Poziom wykształcenia ludności wsi jest wyraźnie niższy, niż ludności miejskiej województwa.

Na wsi zamojskiej zamieszkuje około 1,5 % ludności z wykształceniem wyższym, około 13 % z wykształceniem średnim, około 18 % z wykształceniem zasadniczym, około 49 % z wykształceniem podstawowym ukończonym. Na uwagę zasługuje fakt, że na wsi zamojskiej zamieszkuje około 14,5 % ludności z wykształceniem podstawowym nie ukończonym i około 2 % bez wykształcenia.

### 3.2 Stan i struktura bezrobocia.

Transformacja ustrojowa i przekształcenia w gospodarce powiatu spowodowały głębokie i negatywne skutki dla rynku pracy. W wyniku upadku spółdzielczości wiejskiej (GS, SKR), a także licznych zakładów usługowych i produkcyjnych w mieście Zamościu już z początkiem lat dziewięćdziesiątych pracę straciło kilka tysięcy osób. W typowo rolniczym rejonie wielu tracących pracę z grupy tzw. chłopo-robotników nie miało możliwości zarejestrowania się jako bezrobotni, bowiem przepisy prawa stanowią, że osobą bezrobotną nie może być właściciel gospodarstwa powyżej 2 ha przeliczeniowego.

Reforma administracji, skutkująca likwidacją województwa zamojskiego spowodowała kolejne zwiększenie rozmiarów bezrobocia, bowiem pracę straciło wielu pracowników z gmin wokół Zamościa, którzy byli zatrudnieni w obsłudze urzędów i instytucji wojewódzkich.

*Tabela 9 Ilość bezrobotnych w liczbach bezwzględnych w gminach powiatu zamojskiego na przestrzeni ostatnich 10 lat obrazuje poniższe zestawienie:*

Gmina	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	2002
Zamość	1.284	1.354	1.288	1.387	1.335	1.095	1.166	1.608	1.620
Grabowiec	154	172	210	247	229	209	231	292	306
Miączyn	370	390	358	402	359	354	332	429	446
Komarów	189	255	292	321	352	264	291	411	422
Łabunie	319	386	387	478	433	315	353	493	473
Adamów	398	409	450	486	469	334	270	435	411
Krasnobród	569	572	620	700	669	544	477	601	607
Zwierzyniec	676	648	637	721	619	526	497	608	574
Szczebrzeszyn	843	752	688	754	698	649	579	894	972
Sułów	309	362	284	354	328	277	296	360	350
Radecznica	323	361	364	448	382	301	268	359	345
Nielisz	391	414	433	460	485	403	408	508	507
Stary Zamość	265	286	319	371	358	273	305	386	412
Skierbieszów	351	341	314	407	383	299	331	420	423
Sitno	355	369	310	393	354	283	309	420	400
<b>Ogółem powiat</b>	<b>6.796</b>	<b>7.071</b>	<b>6.954</b>	<b>7.929</b>	<b>7.453</b>	<b>6.026</b>	<b>6.113</b>	<b>8.224</b>	<b>8.268</b>

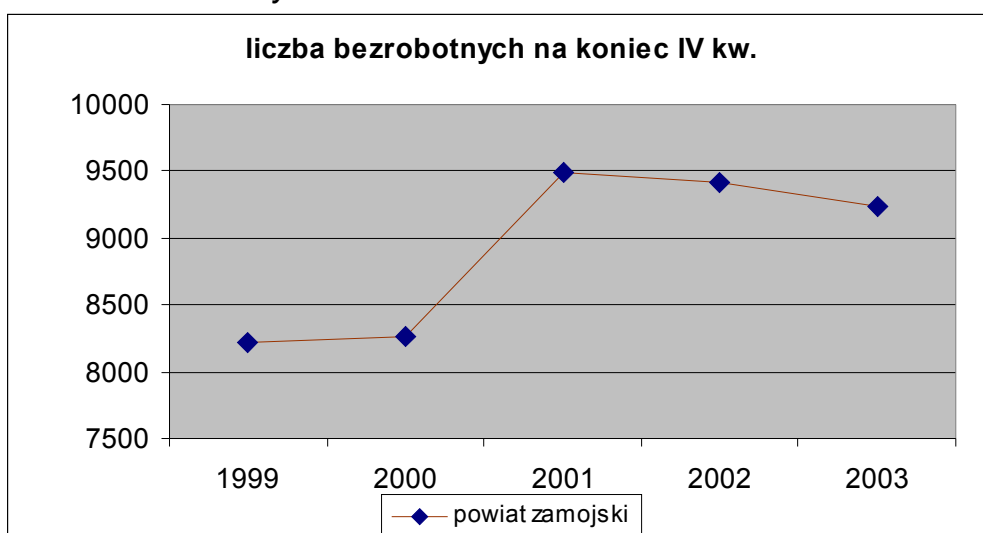
Źródło: Statystyka WUP Zamość i WUP Lublin.



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Z danych GUS wynika, że na koniec 2002 roku w powiecie czynnych zawodowo było 60.756 osób, co przy 8.268 bezrobotnych dawało 13,6 % stopę bezrobocia - czyli średni poziom krajowy.

Tabela 10 Liczba bezrobotnych



Jak widać z przedstawionych powyżej danych, charakterystycznym rokiem był rok 2001, w którym nastąpił gwałtowny wzrost liczby bezrobotnych, zarówno na terenie rozpatrywanych gmin jak i obszarze całego powiatu- wzrost w 2004 roku.

Pod względem poziomu bezrobocia (w ciągu ostatnich 2 lat) powiat ziemski zamojski należy do grupy powiatów o „relatywnie” niższej stopie bezrobocia, niż pozostałe powiaty położone na terenie województwa lubelskiego (odpowiednio 6 miejsce w roku 2002 oraz 7 w 2003 r. na 20 powiatów – wyłączając miasta na prawach powiatu). W rozważanym okresie stopa bezrobocia na terenie powiatu zamojskiego była niższa od stopy dla całego województwa.

Ponadto pogłębiają się niekorzystne tendencje socjalne i społeczne w grupie osób zarejestrowanych w Urzędzie Pracy. Bezrobocie na 31 marca 2004 roku wynosiło 9400 osób a stopa bezrobocia 19 %.

Tabela 11 Stan bezrobocia w latach 1997 - 2000

Wyszczególnienie	1997	% do ogółu w roku	1998	% do ogółu w roku	1999	% do ogółu w roku	2000	% do ogółu w roku
<b>Bezrobotni ogółem</b>	<b>6.027</b>	-	<b>6.113</b>	-	<b>8.224</b>	-	<b>8.268</b>	-
Bezrobotne kobiety	2.397	39,7	2.881	47,1	3.978	48,4	4.096	50,7
Bezrobotni pobierający zasiłki	1.074	17,8	646	10,5	2.026	24,6	754	9,1
Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 12 m-cy	2.894	48,0	2.803	45,8	3.611	44,0	2.155	26,0

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Bezrobotni pozostający bez pracy powyżej 24 m-cy	1.575	26,1	1.909	31,2	2.165	26,3	2.428	29,3
Bezrobotni wykreśleni z ewidencji z tytułu nie potwierdzenia Gotowości	-	-	-	-	1.700	20,6	2.183	26,4

Zestawienie powyższe wskazuje jednoznacznie, iż radykalnie zmniejszyła się liczba osób uprawnionych do zasiłku, która na koniec 2000 r. wyniosła aż 9,1 %. W okresie czterech lat o przeszło 70 % zwiększyła się ilość bezrobotnych kobiet. Ponad 26 % ogółu bezrobotnych pozostaje bez pracy ponad 12 m-cy, w tym ok. 29,5% aż ponad 24 m-ce. Konieczny jest zatem program aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, zwłaszcza kobiet. Z braku ofert pracy i znaczących kosztów dojazdu do Zamościa ponad 25 % bezrobotnych rezygnuje z obowiązku potwierdzania gotowości do pracy i jest wykreślana z ewidencji.

*Tabela 12 Podstawowe dane o poziomie bezrobocia na tle powiatu zamojskiego i województwa lubelskiego w roku 2002.*

wyszczególnienie	bezrobotni ogółem	z ogółem bezrobotni:			stopa bezrobocia / w %/
		kobiety	bez prawa do zasiłku	powyżej 12 msc	
<b>Powiat zamojski</b>	9422	4334	8738	5049	13,9
<b>Województwo</b>	174.529	85.500	158611	96726	15,8

### 3.3 Rynek pracy

W latach 1994 - 1998 wzrastała liczba ofert pracy będących w dyspozycji Urzędu Pracy. W 1998 roku podmioty publiczne i prywatne zgłosiły 4126 ofert pracy. W 1999 r. nastąpił spadek liczby ofert pracy do 2881. Z powiatu grodzkiego pozyskano 1818 tj. 63,1 % ogółu, a powiatu ziemskiego 1063 tj. 36,9 %.

Sektor publiczny zgłosił 502 oferty pracy tj. 17,4 %, prywatny 85,6 %. Zgłaszane oferty pozwoliły na zatrudnienie 1152 osób (40 %) przy wsparciu środków finansowych Funduszu Pracy, a 1729 bezrobotnych (60 %) w ramach środków własnych pracodawców.

W 2000 roku pozyskano 2962 oferty, z tego powiat grodzki - 1864 (62,9 %), ziemski - 1096 (37,1 %). Sektor publiczny zgłosił - 576 (19,5 %), prywatny - 2386 (80,5 %). Przy wsparciu Funduszu Pracy zatrudniono - 1020 osób (34,4 %), a w ramach środków własnych pracodawców pracę otrzymało 1942 osoby (65,6 %). Podobne tendencje w ilości i strukturze ofert występowały w 2002 r. Zauważyć należy, iż w ostatnich 3 latach osłabieniu uległa aktywność gospodarcza podmiotów, gdyż ponad 30 % spadło zapotrzebowanie w sferze zatrudnienia. Pozytywnym obrazem przedsiębiorczości jest fakt, iż ponad 80 % ofert pracy zgłasza sektor prywatny. Zauważyć również należy, że w strukturze rynku pracy Regionu ponad 60 % ofert zgłaszają podmioty miasta Zamość a niespełna 40 % z terenu miast i gmin powiatu.

### 3.4 Źródła utrzymania ludności

Struktura źródeł utrzymania mieszkańców powiatu zamojskiego nieznacznie różni się od struktury utrzymania mieszkańców województwa lubelskiego. Prawie 29,8% mieszkańców powiatu utrzymuje się z pracy najemnej co w przypadku województwa lubelskiego stanowi 40,5%, praca na własny rachunek jest źródłem utrzymania dla 20,4% mieszkańców. W przypadku województwa lubelskiego stanowi to 29,3%

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

mieszkańców. Pozostałe źródła utrzymania wynoszą 38,4% co nieznacznie bo o 2,3 pkt jest niższe niż w województwie lubelskim.

Tabela 13 Źródła utrzymania ludności w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002 /w%/

wyszczególnienie	województwo	powiat
praca najemna	40,5	29,8
praca na rachunek własny	20,4	29,3
pozostałe źródła	38,4	40,7

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin, 2003

### 3.5 Warunki mieszkaniowe

Przeciętnie w gospodarstwie domowym na terenie powiatu zamojskiego zamieszkuje 3,1 osoby i 2,9 w województwie lubelskim. Najliczniejszą grupę, stanowią pięć i więcej osobowe gospodarstwa domowe.

Przeciętne mieszkanie w powiecie zamojskim składa się 3,8 izby, o 0,2 więcej niż w województwie. Większa jest także przeciętna powierzchnia mieszkań /84,3 m<sup>2</sup>/ w powiecie (województwo lubelskie 92,3 m<sup>2</sup>) .

Tabela 14 Gospodarstwa domowe i rodziny w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.

wyszczególnienie	jednostki miary	województwo	powiat
Gospodarstwa domowe	tys.	742,2	35,4
1-osobowe	%	24,2	22,5
2-osobowe	%	22,7	22,6
3-osobowe	%	18,6	15,9
4-osobowe	%	17,7	17,0
5 i więcej osobowe	%	16,8	22,1
1 rodzinne	%	69,3	69,0
2 rodzinne	%	4,9	6,9
3 i więcej rodzinne	%	0,2	0,2
nierodzinne	%	25,6	23,9

Źródło: Narodowy Spis Powszechny, Powszechny Spis Rolny, US Lublin, 2003

Większa liczebność gospodarstw domowych w powiecie liczone na 1 mieszkańca jest zbliżona do przeciętnych w województwie.

Tabela 15 Budynki mieszkalne w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.

wyszczególnienie	województwo	powiat
budynki mieszkalne w tys.	374,7	28,0
wybudowane przed 1918 /w%/	2,2	1,6
wybudowane w latach 1918 – 1944 /w%/	10,7	9,3

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

wybudowane w latach 1945 – 1978 /w%/	55,0	58,9
wybudowane w latach 1979 – 1988 /w%/	17,8	17,3
wybudowane w latach 1989 – 2002 /w%/	13,1	12,0
wyposażone w wodociąg /w%/	83,3	77,7
wyposażone w kanalizację /w%/	70,7	63,6
wyposażone w gaz z sieci /w%/	18,0	15,2

Źródło: Narodowy Spis Powszechny, Powszechny Spis Rolny, US Lublin, 2003

Wyposażenie mieszkań w wodociąg ustęp i łazienkę w powiecie jest gorsze od województwa o 5,6 pkt. Ponad 15% mieszkań jest wyposażonych w gaz, o 2,8 pkt mniej niż w województwie lubelskim.

### 3.6 Poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, sanitarno-epidemiologicznego i publicznego

#### 3.6.1 Służba zdrowia

Wdrożona od 1 stycznia 1999 roku reforma służby zdrowia oraz przeprowadzona w 2000 roku restrukturyzacja placówek służby zdrowia ukształtowały nową strukturę usług medycznych. Możliwość swobodnego wyboru lekarza a także dowolność wyboru placówek świadczących usługi ambulatoryjne i usługi w zakresie leczenia zamkniętego skłaniają do łącznego bilansowania potencjału miasta i powiatu.

Zaznaczyć należy, że zarządzanie istniejącymi zasobami służby zdrowia jest utrudnione z uwagi na ustawowe rozdzielanie kompetencji organów samorządowych względem istniejących publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Niemniej mieszkańcy powiatu mogą i korzystają z usług.

W zakresie leczenia zamkniętego (szpitale):

- Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Szczepieszynie organ założycielski - samorząd powiatowy - 100 łóżek, w tym: oddział wewnętrzny - 40 łóżek, chirurgiczny - 25, położniczy.
- Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej w Zamościu, (organ założycielski - samorząd miasta) - 248 łóżek z pełną paletą oddziałów podstawowych, w tym duże oddziały gruźlicy i chorób płuc, chirurgii dziecięcej, dobrze wyposażone laboratoria. Szpital świadczy usługi na pierwszym (podstawowym) poziomie referencyjnym. Z usług tego szpitala korzystają mieszkańcy co najmniej 10 gmin powiatu zamojskiego.
- Samodzielnego Publicznego Szpitala Wojewódzkiego im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu (organ założycielski - samorząd wojewódzki). 31 oddziałów specjalistycznych o łącznej liczbie 559 łóżek (ze stanowiskami dializacyjnymi – 14). Świadczy usługi wysoko specjalistyczne - drugi poziom referencyjny.

Ponadto na terenie powiatu funkcjonują placówki leczenia zamkniętego o znaczeniu ponadregionalnym. Są to:

- Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Radecznicy, (organ założycielski - samorząd województwa) - 340 łóżek.
- Samodzielne Publiczne Sanatorium Rehabilitacyjne dla dzieci im. J. Korczaka w Krasnobrodzie, (organ założycielski - samorząd powiatowy) - 140 miejsc.

W zakresie ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej:

Na terenie powiatu:

- SP ZOZ w Szczepieszynie – 6 poradni,

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Na terenie miasta Zamościa: 32 poradnie specjalistyczne przy Szpitalu im. Papieża Jana Pawła II oraz 19 poradni przy SP ZZOZ w Zamościu.

W zakresie medycyny pracy: usługi świadczy Samodzielny Publiczny Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy zlokalizowany w Zamościu. Organem założycielskim jest samorząd województwa.

W zakresie pomocy doraźnej: usługi świadczą:

- SP Stacja Pogotowia Ratunkowego i Transportu Sanitarnego w Zamościu,
- SP ZOZ w Szczepieszynie

Lecznictwo zamknięte a także usługi ambulatoryjne w pełni zabezpieczają potrzeby mieszkańców powiatu.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej :

Na terenie powiatu istnieje 15 Niepublicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej, które zawarły stosowne umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia.

Oceniając stan organizacyjny, warunki techniczne oraz obsadę lekarską i pielęgniarską w w/w placówkach służby zdrowia, stwierdzić należy, że mieszkańcy powiatu mają potencjalnie dobre możliwości do korzystania z opieki zdrowotnej.

### **3.6.2 Stan sanitarno-epidemiologiczny.**

Nadzór nad stanem sanitarno-epidemiologicznym powiatu prowadzi Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Zamościu zatrudniająca 37 merytorycznych pracowników.

Pod nadzorem Stacji znajduje się 848 obiektów żywienia-żywnościowych położonych na terenie powiatu w tym wszystkie szkoły, przedszkola, domy pomocy społecznej, placówki służby zdrowia, restauracje i placówki handlowe.

Generalnie stan sanitarno-epidemiologiczny powiatu oceniany jest jako dostateczny. Zaniedbania dotyczą części sklepów również części obiektów oświatowych nie posiadających wody bieżącej, brak prawidłowo urządzonej i wydzielonej ubikacji. Wyeliminowanie tych niekorzystnych zjawisk wymaga dużych nakładów inwestycyjnych.

Pod nadzorem Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej znajdują się również ujęcia wody pitnej oraz studnie przydomowe. W miejscowościach, gdzie nie ma wodociągów ludność korzysta ze studni przydomowych często zbyt płytkich, źle zlokalizowanych o złym stanie technicznym. W wielu przypadkach jak wykazują badania jest to woda brudna i zanieczyszczona bakteriami.

Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna sprawuje również nadzór nad składowiskami odpadów stałych i oczyszczalni ścieków. Nadzorem sanitarnym objęte są składowiska odpadów w Dębowcu, Szczepieszynie - Błoniu, w Grabowcu i Hutkowie.

### **3.6.3 Bezpieczeństwo publiczne**

Z dniem 1 stycznia 1999 roku wraz ze zmianami w funkcjonowaniu administracji w kraju, zmianie uległa struktura i zasady organizacyjne Policji. Dotychczasowa Komenda Rejonowa Policji w Zamościu otrzymała nazwę Komendy Powiatowej i stała się jedną z 20 Komend Powiatowych na terenie województwa lubelskiego. Z dniem 1 września 1999 roku w miejsce utworzonej Komendy Powiatowej Policji powstała

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Komenda Miejska Policji w Zamościu, obejmująca zasięgiem działania teren miasta Zamościa i powiatu zamojskiego.

Najważniejszym zadaniem policjantów z Komendy Miejskiej Policji w Zamościu jest służenie mieszkańcom powiatu zamojskiego poprzez koncentrowanie działalności na:

- zapewnienie ochrony życia i zdrowia obywateli oraz mienia przez bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
- zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym ładu w miejscach publicznych oraz środkach komunikacji publicznej i bezpieczeństwa w ruchu drogowym,
- wykrywanie i ściganie sprawców przestępstw i wykroczeń,
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z zainteresowanymi organami państwowymi, samorządowymi oraz organizacjami społecznymi,
- prowadzenie kontroli przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych.

W 2003 r. jednostki policji powiatu zamojskiego wykryły 3101 przestępstw wskaźnik wykrywalności ogólnej był niższy od osiągniętego w 2002r. o 4,6% i wyniósł 70,7% lecz wyższy o taką samą wielkość od uzyskanego przez wszystkie jednostki woj. lubelskiego wynoszącego 66,1.

*Tabela 16 Przestępstwa stwierdzone w postępowaniach przygotowawczych w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.*

wyszczególnienie	ogółem	przestępstwa o charakterze		przestępstwa przeciwko:		kradzież cudzej rzeczy	kradzież z włamaniem	kradzież rozbójnicza, rozbój	przestępstwa drogowe
		kryminalnym	gospodarczym	życiu i zdrowiu	mieniu	ogółem			
<b>Powiat zamojski i m. Zamość</b>	5157	3026	885	172	2626	707	847	251	878
<b>Województwo</b>	65757	42802	4847	1896	32144	10507	12639	1902	15561

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin, 2003.

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej mająca siedzibę w Zamościu zasięgiem działania obejmuje miasto Zamość oraz powiat zamojski. W skład KMPSP wchodzi jednostki włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego (KSR-G), tj.: Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza PSP (JRG PSP) w Zamościu i Szczebrzeszynie. Z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi współpracują ochotnicze straże pożarne działające na terenie powiatu i włączone do KSR-G tj.: OSP Potoczek (gmina

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Adamów), OSP Grabowiec, OSP Komarów, OSP Zubowice (gmina Komarów), OSP Krasnobród, OSP Majdan Wielki (miasto-gmina Krasnobród), OSP Łabunie, OSP Miączyn, OSP Horyszów Ruski (gmina Miączyn), OSP Sitno, OSP Skierbieszów, OSP Wierzba (gmina Stary Zamość), OSP Mokre (gmina Zamość), OSP Niedzieliska (miasto-gmina Szczebrzeszyn), OSP Sułów, OSP Złojec (gmina Nielisz), OSP Radecznica, OSP Łatyczyn (gmina Radecznica), OSP Zwierzyniec.

*Tabela 17 Ochotnicze Straże Pożarne nie włączone do krajowego systemu ratowniczo-gasniczego w następującej ilości:*

Krasnobród – 10	Komarów – 14	Sitno – 9
Szczebrzeszyn - 10	Łabunie – 6	Skierbieszów – 19
Zwierzyniec – 8	Miączyn – 9	Stary Zamość – 9
Adamów – 9	Nielisz – 12	Sułów – 12
Grabowiec – 15	Radecznica – 15	Zamość – 12

Ogółem na terenie powiatu utworzonych jest 188 OSP z tego 19 włączonych jest do KSR-G o łącznym stanie osobowym 2820 ochotników strażaków.

*Tabela 18. Rodzaj zdarzeń na terenie powiatu zamojskiego w latach 2000-2002*

Lp.	Rodzaj zdarzenia	2000	2001	2002
1.	Pożary	477	364	397
2.	Miejscowe zagrożenia	537	585	459
3.	Fałszywe alarmy	28	36	25
<b>Ogółem</b>		1042	985	881

### 3.7 Edukacja i kultura

#### 3.7.1 Szkolnictwo podstawowe i ponadgimnazjalne

W roku szkolnym 2002/2003 w powiecie zamojskim funkcjonowało 100 szkół podstawowych, do których uczęszczało 9272 dzieci. W 24 gimnazjach naukę pobierało 5036 uczniów.

W szkolnictwie podstawowym zatrudnianych było 713 nauczycieli, w gimnazjach 316. Oprócz placówek oświatowych, w których realizowany był obowiązek szkolny w powiecie funkcjonowało pięć szkół ponadgimnazjalnych, w których prowadzone było nauczanie w systemie stacjonarnym. Dla czterech organem założycielskim jest powiat zamojski a jednej samorząd miasta i gminy Krasnobród. Do szkół tych uczęszczało łącznie 1127 uczniów. Wyżej wymienione szkoły zatrudniały 121 nauczycieli.

Placówką wspomagającą pracę wszystkich szkół z terenu powiatu zamojskiego jest Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 zlokalizowana w Zamościu z filią w Szczebrzeszynie. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 2 opiekę sprawuje nad około 24000 dzieci w wieku od 3 lat do ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej .

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Dorośli absolwenci szkół zawodowych mogli uzupełnić swoje wykształcenie w liceach uzupełniających w Komarowie i Szczepieszynie. Szkoły te posiadały 64 słuchaczy.

Rodzaje szkół ponadgimnazjalnych, dla których organem prowadzącym jest powiat to:

- Zespół Szkół Nr 1 im. Zamoyskich w Szczepieszynie; prowadził nauczanie w Liceum Ogólnokształcącym dla 459 uczniów i zatrudniał 38 nauczycieli.
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty w Grabowcu, w skład Zespołu wchodziły: Liceum Ogólnokształcące i Liceum Profilowane. Szkoła ta prowadziła nauczanie 216 uczniów i zatrudniała 20 nauczycieli.
- W skład Zespołu Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska im. Jana Zamoyskiego w Zwierzyńcu wchodziły: Liceum Ogólnokształcące, Liceum Techniczne, Technikum Przemysłu Drzewnego, Technikum Ochrony Środowiska. Łącznie do Zespołu uczęszczało 237 uczniów a zatrudnionych było 29 nauczycieli i wychowawców.
- Zespół Szkół Nr 2 im. dr Zygmunta Klukowskiego w Szczepieszynie, w ramach którego funkcjonowała Zasadnicza Szkoła Zawodowa. Prowadziła kształcenie 112 uczniów. Naukę w szkole prowadziło 15 nauczycieli.
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna zatrudniała 14 pracowników merytorycznych.

W roku szkolnym 2004/2005 Zespół Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu uruchamia nową szkołę: Liceum Profilowane w miejsce „wygaśniętego” Liceum Technicznego o specjalności Ochrona Środowiska. Natomiast w roku szkolnym 2005/2006 utworzona zostanie nowa specjalność tapicera na bazie Technikum Drzewnego w Zwierzyńcu.

Szkoły, których organem prowadzącym jest powiat zamojski dysponują zróżnicowaną bazą lokalową, o dość dobrej w Grabowcu do niewystarczającej w Zespole Szkół Nr 2 im. dr Zygmunta Klukowskiego w Szczepieszynie. Obie szkoły w Szczepieszynie mieszczą się w wybudowanych, w 1822 roku i stanowią substancję zabytkową. Stan techniczny tych obiektów wymaga ciągłych remontów i napraw. Pochłanianie to znaczne środki finansowe w ciągu każdego roku. Zespół Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu jest również obiektem zabytkowym – dawna siedziba ordynacji zamojskiej.

**Żadna ze szkół, dla których organem prowadzącym jest powiat zamojski nie dysponuje salą gimnastyczną.** Przy trzech szkołach tj. Zespole Szkół Nr 1 im. Zamoyskich w Szczepieszynie, Zespole Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu oraz Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. 8 Bydgoskiego Pułku Piechoty w Grabowcu funkcjonują internaty.

Ogólna liczba miejsc w internatach wynosi 230, w tym: Zespół Szkół Nr 1 w Szczepieszynie dysponuje 100 miejscami, Zespół Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu – 90 miejscami, a Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Grabowcu – 40 miejscami.

Niż demograficzny zmniejszająca się z każdym rokiem liczba uczniów w szkołach powodują iż z roku na rok zmniejsza się liczba wychowanków internatów. Wobec zaistniałej sytuacji na bazie internatu w Szczepieszynie utworzone zostało Całoroczne Szkolne Schronisko Młodzieżowe. W internacie ZSDiOŚ w Zwierzyńcu funkcjonuje Całoroczne Szkolne Schronisko Młodzieżowe liczące 51 miejsc.

Sezonowe Schroniska Młodzieżowe funkcjonują również: w Domu Dziecka w Zwierzyńcu oraz Szkole Specjalnej przy Samodzielnym Publicznym Sanatorium Rehabilitacyjnym dla Dzieci i Młodzieży w Krasnobrodzie.



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Doceniając znaczenie wychowania fizycznego w śród dzieci i młodzieży oraz mając na celu poprawę bazę szkół podległych powiatowi. Rada Powiatu Zamojskiego w 2002 roku podjęła uchwałę w sprawie budowy hal gimnastycznych przy podległych szkołach w Grabowcu, ZSNr 1 w Szczebrzeszynie oraz adaptację na ten cel wiaty zlokalizowanej przy ZSDiOŚ w Zwierzyńcu.

### 3.7.2 Szkolnictwo wyższe

Na terenie powiatu brak jest placówek szkolnictwa wyższego. Ważną rolę w podwyższaniu kwalifikacji dla absolwentów szkół ponadgimnazjalnych pochodzących z terenu powiatu spełniają wyższe szkoły niepubliczne z terenu miasta Zamościa: (w/g danych na 1.10.2002r.) Naukę w nich pobierało:

- w Wyższej Szkole Administracji i Zarządzania około 4.700 studentów,
- w Wyższej Szkole Humanistyczno-Ekonomicznej około 1.800 studentów oraz w państwowym Instytucie Nauk Rolniczych Akademii Rolniczej w Lublinie studentów około 760.

Szacuje się, że w ogólnej ilości studiujących ok. 30% to mieszkańcy powiatu.

### 3.7.3 Biblioteki

Na podstawie wspólnie zawartego Porozumienia pomiędzy Zarządem Miasta Zamościa a Zarządem Starostwa Powiatowego zostały powierzone zadania bibliotece prowadzonej przez Zamość realizacje zadań Powiatowej i Miejskiej biblioteki Publicznej dla pow. zamojskiego.

Na terenie powiatu działalność prowadzi 16 bibliotek w tym 3 biblioteki miejsko-gminne w Krasnobrodzie, Szczebrzeszynie i Zwierzyńcu oraz 30 filii bibliotecznych w tym 19 na wsi. Sieć bibliotekarska jest bardzo zróżnicowana.

Stan księgozbioru PiMBP wynosi obecnie 681 161 woluminów w tym 375 507 woluminów w bibliotekach gminnych. Struktura zakupów dostosowana jest do obecnych potrzeb czytelników. W 2003 r. liczba czytelników wynosiła 37 896 w tym na wsi 12 523, na 100 mieszkańców przypada 21,3 czytelników w tym na wsi 12,6.

Na przestrzeni ostatnich lat nastąpiła poprawa w skomputeryzowaniu całej sieci bibliotecznej. W PiMBP skomputeryzowana jest 1 powiatowa biblioteka, 5 gminnych i 3 filie. Nadzieje na dalszą komputeryzację upatrywane są w udziale i realizacji programu IKONA, do którego przystąpiło 13 bibliotek z terenu powiatu.

### 3.7.4 Kultura i sztuka ludowa

Mocną gałęzią kultury ludowej jest zrodzona z więzi z własnym środowiskiem sztuka ludowa. W powiecie zamojskim żyje i tworzy kilkudziesięciu twórców ludowych w większości zrzeszonych w Stowarzyszeniu Twórców Ludowych. Prezentują niemalże wszystkie gałęzie twórczości takie jak: rękodzieło artystyczne, wikliniarstwo, rzeźbę, malarstwo, koronkarstwo, plastykę obrzędową, garncarstwo, poezję i prozę ludową, wycinanki z papieru, pisanie jaj, wyrób palm wielkanocnych.

Wyrazisty jest amatorski ruch artystyczny zrodzony z samorządnej aktywności społecznej, który wpłynął na powstanie Kół Gospodyń Wiejskich. W zamojskim ruchu ludowym dominuje nurt folklorystyczny. Na terenie powiatu działalność prowadzi: 32 zespoły śpiewacze, m.in. "Wójtowanie" w Krasnobrodzie, "Zarudzianki" w Zarudziu, "Nawozianki" w Nawozie, 5 kapel ludowych m.in. "Krasnobrodzka Kapela Ludowa", "Zwierzyńska Kapela Ludowa", "Grabowiecka

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Kapela Ludowa” oraz 7 orkiestr dętych działających w Szczebrzeszynie, Radecznicy, Nieliszu, Krasnobrodzie, Komarowie, Zaburzu, Białowoli, oraz 4 chóry w Grabowcu, Nieliszu, Komarowie, Sitnie.

Stare tradycje folklorystyczne dalej są kontynuowane przez zespoły dziecięce takie jak: Dziecięcy Zespół Folklorystyczny Tańca Ludowego “Zwierzyniaczy” działający w Szkole Podstawowej w Zwierzyńcu oraz Dziecięcy Zespół “Namysłowiaczek” ze Starego Zamościa.

Nie sposób przecenić kulturotwórczego oddziaływania na środowisko licznych jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. Obok spełniania swych powinności statutowych tj. społecznej gotowości do walki z żywiołem są ”mecenasami” kultury na wsi wspierając niemalże każdą kulturalną inicjatywę. Zarządy OSP są właścicielami i gospodarzami 197 remiz strażackich, które są podstawowymi placówkami życia kulturalnego na zamojskie wsi.

### 3.7.5 Domy kultury

Pejzaż kulturowy powiatu zamojskiego stanowią nieliczne instytucje kultury prowadzące działalność zarówno kulturalną, edukacyjną, sportową oraz turystyczną finansowane z budżetu gmin. Do nich należą:

- Centrum Oświaty i Sportu w Krasnobrodzie,
- Zwierzyniecki Ośrodek Kultury i rekreacji w Zwierzyńcu,
- Samorządowy Ośrodek Kultury w Komarowie Osadzie,
- Miejski Dom Kultury w Szczebrzeszynie,
- Gminne Domy Kultury w Grabowcu, Starym Zamościu, Skierbieszowie oraz w/w zadania realizuje Referat Kultury, Sportu i Turystyki Urzędu Gminy Sitno. Na terenie powiatu funkcjonuje tylko jedno kino “Skarb” w Zwierzyńcu.

Niewielka ilość profesjonalnych instytucji kultury nie zaspakaja potrzeb społeczności lokalnej. W większości są to instytucje wypełniające funkcję edukacyjną, integracyjną i kulturotwórczą miejscowości.

- organizowanie i prowadzenie różnorodnych form: zespołów amatorskiego ruchu artystycznego, orkiestr dętych, folklorystycznych, tańca ludowego i nowoczesnego.

Starostwo Powiatowe nie posiadając własnej instytucji kultury brak ten rozwiązuje poprzez “kontraktowanie niektórych usług.

Edukację muzyczną w środowisku dziecięco-młodzieżowym powiatu prowadzi Zamojskie Towarzystwo Muzyczne poprzez działalność i prowadzenie 14 ognisk muzycznych. Starostwo na stałe współpracuje z: Towarzystwem Miłośników Zwierzyńca, Zamojskim Towarzystwem Muzycznym, Zamojskim Towarzystwem “Renesans”, Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich – oddział w Zamościu, Krasnobrodzkim Stowarzyszeniem Artystycznym, Towarzystwem Przyjaciół Grabowca, Towarzystwem Przyjaciół Skierbieszowa, Stowarzyszeniem Promocji i Rozwoju Zamojszczyzny gm. Zamość, Obywatelskim Stowarzyszeniem “Ostoja” ze Zwierzyńca.

## 3.8 Funkcjonowanie opieki społecznej

### 3.8.1 Zabezpieczenie opieki społecznej na poziomie powiatu

#### -Domy pomocy społecznej

Powiat zabezpiecza opiekę stacjonarną dla osób chorych i samotnych. Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonują 4 domy pomocy społecznej na ogólną liczbę miejsc 378:

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych w Krasnobrodzie na ogólną liczbę miejsc 180,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych mężczyzn w Majdanie Wielkim na ogólną liczbę miejsc 64,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych kobiet w Ruskich Piaskach na ogólną liczbę miejsc 59,
- Dom Pomocy Społecznej dla osób niepełnosprawnych intelektualnie kobiet w Klemensowie na ogólną liczbę miejsc 75.

Wdrażanie standardu w domach pomocy społecznej powiatu zamojskiego odbywa się etapowo i poprzedzone jest opracowanymi przez Dyrektorów domów programami naprawczymi zawierającymi harmonogram niezbędnych prac wraz z określeniem przewidywanych kosztów związanych z ich wprowadzeniem.

Pełna realizacja programów naprawczych w Domu Pomocy Społecznej w Krasnobrodzie i Majdanie Wielkim do końca 2006 roku umożliwi świadczenie usług na poziomie wymaganych standardów.

Inaczej przedstawia się sytuacja w Domach Pomocy Społecznej w Klemensowie i Ruskich Piaskach. Domy te zlokalizowane są w kompleksach pałacowych co stanowi barierę w osiągnięciu obowiązujących standardów. Opracowane przez Dyrektorów domów programy naprawcze przewidują dużą modernizację tych budynków jednak ich realizacja uzależniona jest od zgody konserwatora zabytków.

### **-Domy dziecka**

Odpowiednie warunki opieki i wychowania dla dzieci opuszczonych lub zaniedbanych wychowawczo przez rodziców, na terenie powiatu zamojskiego zapewniają trzy domy dziecka:

- Dom Dziecka w Łabuniach ,
- Domy Dziecka Nr 1 i Nr 2 w Zwierzyńcu

Domy te są placówkami socjalizacyjnymi o charakterze publicznym. Zapewniają 90 wychowankom opiekę całodobową. Wszystkie miejsca są wykorzystane. Wychowankami Domu Dziecka Nr 1 i Nr 2 w Zwierzyńcu są dzieci w wieku od 3 lat do uzyskania pełnoletności. Natomiast do Domu Dziecka w Łabuniach przyjmowane są również dzieci od urodzenia do 3 lat.

W celu osiągnięcia standardów usług placówki realizują programy naprawcze. Realizacja planu działań dochodzenia do standardów ma być zakończona do 31 grudnia 2006 r.

Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonuje 2 placówki wsparcia dziennego dla dzieci ,w tym: Swietlica Socjoterapeutyczna w Łabuniach/publiczna / i Swietlica Socjoterapeutyczno -Wychowawcza w Lipsku /niepubliczna/ o liczbie miejsc – 50.

### **-Rodziny zastępcze**

Rodziny zastępcze obejmują obowiązek opieki nad dzieckiem i jego wychowania z dniem umieszczenia dziecka w tej rodzinie na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Rodziny zastępcze dzielą się na spokrewnione z dzieckiem i nie spokrewnione z dzieckiem oraz rodziny pełniące zadania pogotowia opiekuńczego. Na terenie powiatu zamojskiego funkcjonuje 34 rodziny w tym: spokrewnionych – 30 , nie spokrewnionych - 4. Każda z tych rodzin korzysta z pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonego dziecka.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### 3.8.2 Zakres i formy pomocy społecznej w gminach

Zadania związane z ochroną poziomu życia osób i rodzin wymagających pomocy realizują Ośrodki Pomocy Społecznej w gminach. Z analizy danych zawartych w sprawozdaniach MPiPS-03 za rok 2000 i 2003 wynika, że nastąpił wzrost liczby osób którym przyznano świadczenia w trybie decyzji administracyjnych odpowiednio z **6 765** do **10 543**. Liczba rodzin objętych pomocą wzrosła z **4 869** do **6 594**, a liczba osób pozostających w rodzinach objętych pomocą wzrosła z **19 805** do **27 850**.

Obserwuje się stały wzrost zapotrzebowania na usługi opieki społecznej, wynikający z postępującym zubożeniem ludności powiatu związanym głównie ze wzrostem stopy bezrobocia oraz niskim poziomem opłacalności produkcji rolnej.

Tabela 19. Liczba osób i rodzin objętych pomocą w roku 2000, finansowane z budżetów gmin oraz dotacji wojewody

LICZBA OSÓB I RODZIN OBJĘTYCH POMOCĄ W ROKU 2000, FINANSOWANE Z BUDŻETÓW GMIN ORAZ DOTACJI WOJEWODY				
Lp.	Gmina	Liczba osób, którym przyznano świadczenia w trybie decyzji administr.	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1	Szczebrzeszyn	733	568	2 025
2	Zwierzyniec	408	353	1 240
3	Krasnobród	639	379	1 759
4	Adamów	194	144	589
5	Grabowiec	219	175	791
6	Komarów	264	190	818
7	Łabunie	389	230	974
8	Miączyn	430	277	1 336
9	Nielisz	333	325	1 333
10	Radecznica	356	215	896
11	Sitno	456	227	1 072
12	Skierbieszów	285	246	985
13	Stary Zamość	520	339	1 291
14	Sułów	400	236	907
15	Zamość	1 139	965	3 789
	<b>RAZEM</b>	<b>6 765</b>	<b>4 869</b>	<b>19 805</b>

Źródło: Sprawozdanie MPPIS-03

Tabela 20 Liczba osób i rodzin objętych pomocą w roku 2003

	ŚWIAD.PRZYZN. W RAMACH ZADAŃ ZLECONYCH I WŁASNYCH
--	---

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Lp.	NAZWA OŚRODKA	-BEZ WZGLĘDU NA RODZAJ, FORMĘ, LICZBĘ ...			liczba osób w rodzinach
		Liczba osób, którym przyzn. świad. w trybie decyzji	Liczba rodzin ogółem	w tym: na wsi	
1	GOPS Adamów	337	201	201	864
2	Grabowiec	399	276	276	1 291
3	GOPS Komarów	547	319	319	1 460
4	Krasnobród	822	502	255	2 286
5	GOPS Łabunie	515	277	277	1 290
6	GOPS Miączyn	620	348	348	1 679
7	GOPS Nielisz	758	631	631	2 514
8	GOPS Radechnica	733	382	382	1 740
9	Sitno	587	270	270	1 234
10	Skierbieszów	672	401	401	1 718
11	Stary Zamość	674	383	383	1 502
12	GOPS Sułów	599	334	334	1 248
13	OPS Szczebrzeszyn	942	756	575	2 898
14	GOPS Zamość	1 746	1 091	1 091	4 544
15	Zwierzyniec	592	423	275	1 582
<b>OGÓLEM</b>		<b>10 543</b>	<b>6 594</b>	<b>6 018</b>	<b>27 850</b>

Zródło: Sprawozdanie MPPIS-03

Jak wynika z powyższej tabeli 40% osób objętych pomocą w powiecie otrzymuje świadczenia z opieki społecznej.

### 3.8.3. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych

Tabela 21. Stan osób niepełnosprawnych na 31.XII.2002 w powiecie zamojskim

Wyszczególnienie	ogółem			prawnie			Tylko biologicznie		
	Razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	Razem	mężczyźni	Kobiety
<b>Ogółem (w wieku 13 lat i więcej) w/g wykształcenia</b>	<b>21.544</b>	<b>9.962</b>	<b>11.582</b>	<b>16.678</b>	<b>8.241</b>	<b>8.437</b>	<b>4.866</b>	<b>1.745</b>	<b>3.121</b>
w tym:									
-wyższe	242	128	114	201	107	94	31	15	16
-policealne	215	77	138	170	63	107	27	6	21
-średnie	2.452	1.149	1.303	2.127	1.006	1.121	328	144	184
<b>Aktywni zawodowo</b>	<b>5.546</b>	<b>3.131</b>	<b>2.415</b>	<b>4.443</b>	<b>2.569</b>	<b>1.874</b>	<b>1.168</b>	<b>588</b>	<b>580</b>
o w tym:									
-pracujący	5.258	2.973	2.285	4.279	2.465	1.814	1.012	506	506
-bezrobotni	253	157	96	160	97	63	83	48	35
Bierni zawodowo (łącznie z osobami powyżej 15 lat)	<b>15.998</b>	<b>6.831</b>	<b>9.167</b>	<b>12.235</b>	<b>5.672</b>	<b>6.563</b>	<b>3.698</b>	<b>1.157</b>	<b>2.541</b>

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Na terenie powiatu zamojskiego zamieszkuje 21.544 osoby niepełnosprawne w wieku powyżej 13 roku życia; w tym 16.678 osób niepełnosprawnych orzeczonych prawnie. Osoby niepełnosprawne stanowią około 19 % ogółu ludności powiatu.

Z orzeczonych prawnie osób niepełnosprawnych 50,59 % stanowią kobiety, 49,41 % stanowią mężczyźni.

W strukturze wykształcenia dominują osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym co stanowi 86,5% osób niepełnosprawnych. Wykształcenie wyższe posiada 1,12% osób niepełnosprawnych, zaś średnie i policealne 12,38 %.

Niepełnosprawni czynni zawodowo stanowią 25,74% populacji niepełnosprawnych.

Stopa bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych nie przekracza 5 %.

Na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej w 2003 roku Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczył dla Powiatu Zamojskiego kwotę 1.744.072 zł. Wykorzystano kwotę 1.728.328 zł co stanowi 99,1 % wykorzystania środków.

**Na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej** wydatkowano kwotę 235.997 zł

z tego na:

- refundację wynagrodzeń i składek ZUS dla 16 pracodawców zatrudniających 30 osób niepełnosprawnych kwotę w wysokości 156.561 zł
- udzielono 3 osobom niepełnosprawnym pożyczek na rozpoczęcie samodzielnej działalności gospodarczej w wysokości 70.000 zł
- przeszkolono 17 osób niepełnosprawnych - koszt szkoleń wyniósł 9.436 zł

**Na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej** wydatkowano kwotę 1.492.331 zł z tego na :

- dofinansowanie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych dla 305 osób w tym 88 dzieciom i 217 osobom dorosłym na kwotę 176.855 zł
- dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych dla 86 osób w tym 14 dzieciom, 72 osobom dorosłym na kwotę 141.180 zł. W ramach likwidacji barier 11 osobom mającym trudności w poruszaniu się dofinansowano przystosowanie mieszkań do niepełnosprawności, 51 osób otrzymało dofinansowanie do likwidacji barier w komunikowaniu się, 24 otrzymało dofinansowanie do likwidacji barier technicznych.
- utworzono jeden warsztat terapii zajęciowej w Zwierzyńcu dla 25 osób niepełnosprawnych oraz dofinansowano działalność dwóch już istniejących warsztatów terapii zajęciowej. Koszt dofinansowania działalności warsztatów łącznie z organizacją jednego warsztatu wyniósł 992.314 zł. Trzy warsztaty działające na terenie powiatu zamojskiego obejmują opieką rehabilitacyjną 85 osób niepełnosprawnych.
- 336 osobom niepełnosprawnym w tym 56 dzieciom dofinansowano
- do zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze na kwotę 176.762 zł. Między innymi dofinansowano aparaty

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

słuchowe, wózki inwalidzkie, protezy, materace przeciwoleżynowe, pieluchomajtki i sprzęt rehabilitacyjny.

- dofinansowano zakup sprzętu rehabilitacyjnego dla Domu Pomocy Społecznej w Krasnobrodzie na kwotę 5.220 zł.
- dofinansowano organizację dwu imprez turystycznych w których wzięło udział 86 osób niepełnosprawnych członków Polskiego Związku Niewidomych. Koszt dofinansowania obu imprez wyniósł 2.749 zł.

### 4. Sfera gospodarcza

#### 4.1 Przemysł i usługi

Powiat zamojski charakteryzuje niski stopień uprzemysłowienia i usług. Do największych podmiotów prowadzących działalność produkcyjną należą: Zakłady Przemysłu Tłuszczowego "Bolmar" w Bodaczowie, Browar w Zwierzyńcu, zakłady produkcji mebli w Zwierzyńcu, Bondyrzu i Płoskiem, zakład betoniarski w Zawadzie, TEK-FOL w Sitańcu, zakład produkcji mydła "Beta" w Szewni Dolnej, zakład produkcji parkietu w Hutkach. Znaczące pod względem zatrudnienia i rangi gospodarczej są firmy związane z kolejnictwem tj. w Bortatyczach, gm. Zamość - LHS, Sp. z o.o.; Zakład Taboru PKP - sekcja eksploatacji i Terminal Przeładunkowy Sp. z o.o. w Brodach Małych, gm. Szczepieszyn.

Ponadto na terenie powiatu działalność produkcyjną prowadzą:

- 73 zakłady przemysłu spożywczego, w tym: 3 ciastkarnie, 4 wytwórnie lodów, 4 masarnie, 26 piekarni, 6 wytwórni wód gazowanych, 26 młynów, 4 rzeźnie; 76 firm przetwórstwa i usług w tym: 24 zakłady betoniarskie, 18 tartaków, 34 zakładów usług stolarskich. Kluczowym problemem powiatu jest głęboki niedobór mocy przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przetwórstwa owoców i warzyw.

Podkreślić jednak należy silne powiązanie gospodarcze i rynku pracy pomiędzy Miastem Zamościem a powiatem zamojskim. Większe podmioty gospodarcze miasta Zamościa takie jak: Małopolska Hodowla Roślin - Centrala Nasienna oddział w Zamościu, Zamojskie Zakłady Zbożowe, Chłodnia "Mors", GS Zamość, Centrala Nasienna, Zamojska Spółdzielnia Mleczarska funkcjonują w ścisłej więzi gospodarczej z firmami i rolnikami z gmin powiatu. Podobne więzi łączą liczne hurtownie i sklepy branżowe.

Dlatego też słusznym wydaje się analizowanie życia gospodarczego powiatu w kontekście Regionu Zamojskiego.

Poniższe zestawienie obrazuje liczbę podmiotów gospodarczych i ich strukturę prawną oraz rodzaj działalności gospodarczej w Regionie Zamojskim w porównaniu do województwa.

*Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów i form prawnych w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.*

wyszcze gólnieni e	ogółem	sektor			z ogółem:				
		p u b l i c z n y	p r y w a t n y	p r e d s ię b i o r s t w a p a ń s t w o w e	sp. prawa handl.		Spółki cywilne	osoby fizyczne prow. działalność gosp.	spółdzielnie
					razem	z kapitał em zagran.			
Powiat zamojski	5217	244	4973	4	83	5	238	4244	48

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Województwo	149411	5933	143478	104	6153	746	10826	118221	1283
-------------	--------	------	--------	-----	------	-----	-------	--------	------

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego 2003

Na terenie powiatu poza niezłą siecią handlową, dobrze rozwinięte są usługi remontowo-budowlane oraz transportowe. Przedsiębiorstwa wytwarzania i przetwarzania oraz usług produkcyjnych - to głównie drobne zakłady produkujące na potrzeby rynku lokalnego. Wyjątkiem są zakłady produkcyjne w branży cukrowniczej, przemysłu tłuszczowego i meblarskiego. W całym regionie zamojskim brak jest zakładów przetwórstwa owocowo-warzywnego oraz przetwórstwa w obszarze bogatej bazy surowcowej tj. zbóż, ziemniaków i tytoniu. Szansą dla rolnictwa zwłaszcza w produkcji rzepaku są Zakłady Tłuszczowe w Bodaczowie.

### 4.2 Struktura zatrudnienia w sektorach i branżach

Tabela 23. Pracujący w gospodarce narodowej w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.

wyszczególnienie	ogółem	w tym: kobiety	rolnictwo łowiectwo leśnictwo rybołówstwo	przemysł i budownictwo	usługi rynkowe	usług nierynkowe	pracujący na 1000 ludności
Powiat zamojski	8057	4120	180	2577	1822	3478	72,2
Województwo	337654	176497	5162	109100	96690	126702	153,7

Źródło: Rocznik statystyczny województwa lubelskiego, US Lublin, 2003

Jak wynika z powyższej tabeli stosunek liczby pracujących w powiecie do ogólnej liczby pracujących w województwie wynosi tylko 2,2%.

Największy procent zatrudnionych osób - 66 % jest w sektorze usługowym natomiast tylko 2,2 % jest zatrudnionych w tej części gospodarki narodowej która jest związana z rolnictwem, łowiectwem, leśnictwem i rybołówstwem. W powiecie zamojskim wskaźnik pracujących na 1000 ludności jest dwa razy mniejszy niż w województwie lubelskim.

### 4.3 Rolnictwo

Powiat posiada korzystne warunki do produkcji rolniczej. Pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej uwzględniającej warunki glebowe, agroklimat i warunki wodne powiatu klasyfikowane są w czołówce województwa.

Najlepsze gleby i najkorzystniejsze warunki upraw występują w północnej i wschodniej części powiatu w takich gminach jak: Miączyn, Sitno, Komarów, Zamość, Grabowiec i Skierbieszów. W części południowej, w gminach Krasnobród, Adamów i Zwierzyniec występują słabsze gleby i duże kompleksy leśne.

W ogólnej powierzchni powiatu zamojskiego wynoszącej 187.227 ha. udział klas bonitacyjnych w powierzchni użytków rolnych przedstawia się następująco: klasa I-II - 21.928 ha tj. 16,2 %, klasa III-IV - 102.058 ha tj. 75,5 %, klasa V-VI - 11.233 ha tj. 8,3 %.

Część użytków rolnych nie jest sklasyfikowana. Największy odsetek, bo aż 75,5 % w ogólnej powierzchni użytków rolnych stanowią grunty klas III i IV. Grunty o najniższych klasach bonitacyjnych V i VI stanowią tylko 8,3 %.



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Źródło: Starostwo Powiatowe - Ewidencja gruntów 2003 r.

### 4.3.1 Struktura gospodarstw rolnych

W 2002 r. w powiecie zarejestrowanych było 23.581 indywidualnych gospodarstw rolnych, w posiadaniu których znajdowało się około 87 % użytków rolnych. Powierzchnia gruntów Skarbu Państwa wynosiła ogółem - 33.036 ha, z tego: przekazano w wieczyste użytkowanie - 352 ha, w zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa znajdowało się - 3.516 ha w tym: gruntów ornych - 2.400 ha, łąk - 611 ha, pastwisk - 56 ha. Sektor spółdzielczy obejmował 43 ha użytków rolnych.

Średnia wielkość gospodarstwa rolnego indywidualnego wynosiła w 1999 r. około 5,7 ha i jest znacznie zróżnicowana w poszczególnych gminach. Największa średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego występuje w gminie Komarów 9,7 ha. za najmniejsza w gminie Zamość 4,9 ha. Strukturę gospodarstw rolnych w układzie gminnym prezentuje zał. nr 2. Natomiast struktura gospodarstw w poszczególnych grupach obszarowych przedstawia się następująco:

Tabela 24. Indywidualne gospodarstwa rolne w/g powierzchni dane: GUS 2002 r.

Wyszczególnienie	Województwo w ha	Powiat w ha	% pow./woj.	% w wojew.	%
					w powiecie
Liczba gospodarstw ogółem	246.559	20.525	8,3	-	-
Średnia powierzchnia gospodarstw	6,1	5,7	-	-	-
Ilość gospodarstw w przedziałach:					
a) 1 - 4,99 ha	128.132	11.278	8,8	52,0	55,0
b) 5 - 9,99 ha	82.722	6.848	8,3	33,5	33,4
c) 10 – 19,99 ha	31.799	2.203	6,9	12,9	10,7
d) 20 ha i więcej	3.906	196	5,0	1,6	0,9



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Największą grupę, bo aż 55 % wśród ogółu gospodarstw w powiecie stanowią gospodarstwa do 5 ha, w województwie gospodarstwa te stanowią 52 %. Natomiast gospodarstwa duże powyżej 20 ha stanowią tylko 0,9 %, wskaźnik ten dla województwa wynosi 1,6 %. W latach dziewięćdziesiątych odnotowano tendencję powolnego wzrostu przeciętnej powierzchni indywidualnych gospodarstw rolnych. Należy zaznaczyć, że w ostatnim okresie zmiany struktury agrarnej dotyczyły wzrostu ilości gospodarstw rolnych do 2 ha, ale także zauważalny jest wzrost liczby gospodarstw większych.

### 4.3.2 Struktura społeczno-zawodowa wsi

Na terenach wiejskich powiatu zamojskiego w 2002 r. zamieszkiwało 97.349 osób, co stanowiło 86,7 % ogółu ludności zamieszkałej w powiecie, z tego:

- w wieku przedprodukcyjnym było około 25,9 % ludności wsi,
- w wieku produkcyjnym było około 54,1 % ludności wsi,
- w wieku poprodukcyjnym było około 20,0 % ludności wsi.

Podkreślić należy, że wskaźnik ludności w wieku produkcyjnym w powiecie jest znacznie niższy, niż w województwie lubelskim - 57,6 % i w kraju - 54,1 %. Wyższy jest natomiast odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym - 20,0 %. W województwie lubelskim wskaźnik ten wynosił 15,7 %, a w kraju 14,5 %.

Z szacunkowych danych wynika, że renty i emerytury pobiera ponad 30.000 mieszkańców wsi z tego: 60 % to renty i emerytury rolnicze, czyli co trzeci mieszkaniec wsi utrzymuje się z renty lub emerytury.

Z danych GUS - 2002 r. wynika, że w rolnictwie pracowało około 45 (kraj 34) osób w wieku powyżej 15 lat w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych tj. około 1/3 więcej niż wynosi średnia krajowa.

Z analizy poniższej tabeli wynika, że procesy migracyjne na zamojskiej wsi wyraźnie narastają. Saldo migracji połowy lat dziewięćdziesiątych przeliczone na 1000 mieszkańców jest ujemne i z roku na rok wzrasta i koreluje z migracją województwa.

*Tabela 25 Migracja ludności w latach 1989 - 2000.*

Wyszczególnienie	Napływ	Odływ	Saldo migracji
powiat	230123	260224	-30101
województwo	11116	15167	-4051

Spadek opłacalności produkcji rolnej a także brak zmian systemowych w kierunku rozwoju działalności poza rolniczej zintensyfikowały procesy migracyjne na zamojskiej wsi.

Na wsi zamieszkuje około 1,5 % ludności z wykształceniem wyższym, około 13 % z wykształceniem średnim, około 18 % z wykształceniem zasadniczym, około 49 % z wykształceniem podstawowym ukończonym.

### 4.3.3 Produkcja rolna

Z danych WUS z 2002 r. odnośnie globalnej produkcji rolniczej wynika, że na terenie powiatu dominuje produkcja roślinna. Udział tej produkcji w globalnej produkcji rolniczej przekracza 70 % (kraj ok. 60 %). Jest to jeden z najwyższych wskaźników w skali kraju.

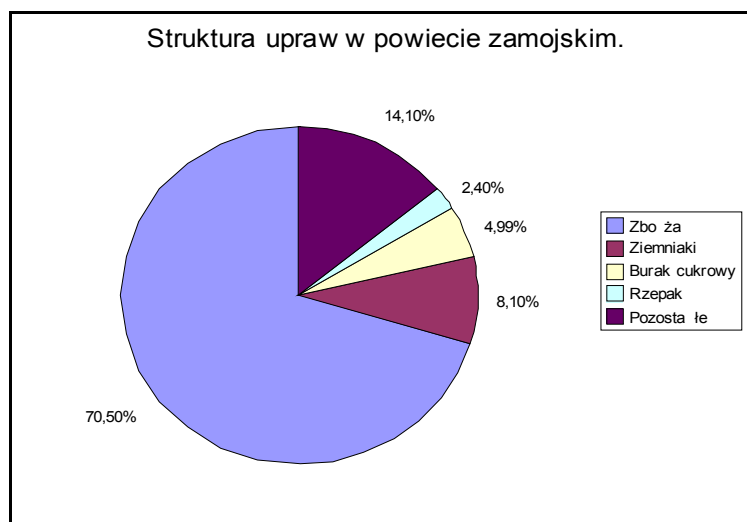
## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Tabela 26 Udział głównych ziemiopłodów w strukturze zasiewów jest następujący

a) powiat b) województwo	Powierzchnia zasiewów				pkt
	1999 r.		2002 r.		
	ha	%	ha	%	
zboża ogółem					
a	56.855	57,4	56.527*	70,5	+13,1
b	639.998	54,7	900.243	70,3	+15,6
ziemniaki					
a	8.122	8,2	8.045	8,1	
b	147.173	11,6	138.446	10,8	-0,8
buraki cukrowe					
a	10.499	10,6	3.495	4,9	-5,7
b	73.587	5,8	57.636	4,5	-1,3
rzepak i rzepik					
a	1.090	1,1	1.750	2,4	+1,3
b	11.418	0,9	20.777	1,6	+0,7

x zboża ogółem bez mieszanek

Źródło: GUS 1998 r., WUS 2002r.



Źródło: GUS 2002 r., WUS 2002 r.

W strukturze zasiewów największą pozycję zajmują zboża. Zwiększenie udziału tej uprawy nastąpiło kosztem zmniejszenia powierzchni upraw przemysłowych. W ten sposób utrwaliła się swoista monofunkcyjność produkcji rolniczej. Następną pozycję w strukturze zasiewów stanowią ziemniaki i buraki cukrowe.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

*Tabela 27. Plony podstawowych ziemiopłodów z 1 ha*

a) powiat b) województwo	ROK			
	1990-93	1995	1999	2002
zboża ogółem				
a	31,6	30,4	29,3	29,7
b	30,8	30,2	-	29,1
buraki cukrowe				
a	361	362	401	406
b	345	346	-	386
ziemniaki				
a	173	146	159	156
b	176	164	-	167
rzepak i rzepik				
a	20,0	23,0	18,1	18,2
b	20,4	22,7	-	19,6

Znaczący jest udział roślin przemysłowych w strukturze wykorzystania gruntów ornych powiatu. Wielkość produkcji buraków cukrowych i tytoniu plasuje powiat na drugim miejscu w województwie. Udział powiatu w produkcji tytoniu wynosi 28 %, a buraka cukrowego 14 % w skali województwa.

Brak bezpośredniej współpracy pomiędzy rolnikami a przetwórstwem skutkuje brakiem stabilizacji produkcji i znacznymi zmianami z roku na rok w kierunkach produkcji przez część gospodarstw.

Procesy te spowodowały również odejście od specjalizacji w produkcji. W efekcie produkcja ma charakter wielokierunkowy, wybitnie nastawiony na aktualną koniunkturę rynkową, co w połączeniu ze słabo kondycją podmiotów prowadzących skup tworzy liczne napięcia, a szczególnie przy zbyciu rzepaku, buraków, tytoniu i zbóż. W ostatnim okresie czynnikiem destabilizującym produkcję są zbyt częste przypadki opóźnionych bądź nieosiągalnych zapłat za dostarczone płody rolne.

### 4.3.4 Stan zmechanizowania rolnictwa

Wysoki poziom produkcji roślinnej jest możliwy dzięki wysokiemu zmechanizowaniu prac w rolnictwie.

Miarodajne informacje o poziomie zmechanizowania rolnictwa powiatu pochodzą ze spisu rolnego w 2002 roku.

O poziomie mechanizacji świadczy ilość ciągników rolniczych w przeliczeniu na ilość gospodarstw rolnych oraz w poszczególnych przedziałach obszaru tych gospodarstw.

*Tabela 28. Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających ciągniki w/g grup obszarowych.*

Wyszczególnienie	Ogółem	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20 ha i więcej	Liczba ciągników na 1 gosp.	Pow. UR w ha na 1 ciągnik
Powiat	11.934	3.653	5.247	2.591	443	1,1	11,3
Kraj	-	-	-	-	-	1,0	14,2

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Z zestawienia wynika, iż ilość ciągników na 1 gospodarstwo rolne jest korzystna w porównaniu ze średnią krajową. Sytuacja jest zróżnicowana na korzyść gmin towarowych bowiem wskaźnik ten dla gminy Skierbieszów wynosi 1,3 a dla gmin Zwierzyniec i Krasnobród - tylko 0,9.

Korzystna jest ilość ciągników w przeliczeniu na powierzchnię UR w porównaniu do średniej krajowej, przy czym najkorzystniejsza sytuacja występowała w gminie Radechnica - 8,2 ha, Sułów - 8,8 ha i Szczepleszyn - 9,2 ha. Podkreślić jednak należy, iż w zdecydowanej większości ciągniki będące w posiadaniu rolników są efektem zakupów w latach osiemdziesiątych a nawet siedemdziesiątych.

Korzystny jest też w powiecie poziom wyposażenia gospodarstw rolnych w maszyny i urządzenia rolnicze służące produkcji roślinnej zwłaszcza zbóż i rzepaku.

Porównując ilość zmechanizowanego sprzętu rolniczego użytkowanego przez rolników powiatu na 100 ha ze średnimi krajowymi zauważyć należy, iż odstajemy zdecydowanie w wyposażeniu w sprzęt przy zbiorze ziemniaków (powiat - 2,4, kraj - 6,0) oraz buraków cukrowych (powiat - 3,7, kraj - 6,0).

### 4.3.5 Produkcja zwierzęca

Nieco mniejsze znaczenie w powiecie ma produkcja zwierzęca, która jest gałęzią towarzyszącą produkcji roślinnej.

*Tabela 29. Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha UR.*

Wyszczególnienie	1998 r.	1999 r.	2002 r.	2002/1999
<b>Bydło</b>				
Powiat	36,2	35,8	32,5	90,7
Województwo	-	31,1	27,9	89,7
<b>trzoda chlewna</b>				
Powiat	58,0	56,8	68,3	120,2
Województwo	-	92,3	86,1	93,2

Powyższe liczby wskazują, że w hodowli bydła i trzody chlewnej powiat ma wyższą obsadę od średniej wojewódzkiej. Radykalny wzrost w ostatnim czasie trzody chlewnej spowodowany jest głównie przyczynami ekonomicznymi.

Natomiast postępujące zmniejszanie się pogłowia bydła powodowane jest głównie znacznym ograniczeniem działalności przetwórstwa w ramach Okręgowych Spółdzielni Mleczarskich. Likwidacji uległy w połowie lat dziewięćdziesiątych spółdzielnie mleczarskie w Szczepleszynie i Komarowie. Aktualnie z terenu powiatu skupu mleka dokonuje głównie OSM Zamość, a uzupełniająco OSM Krasnostaw i Łaszczów.

Zmiany, a właściwie spadek w produkcji rolnej podyktowane zostały głównie przez wprowadzenie mechanizmów gospodarki rynkowej. Zlikwidowane zostały struktury zaopatrzenia i zbytu (gminne spółdzielnie), upadły lub uległy przekształceniu przedsiębiorstwa przetwórstwa sektora państwowego i spółdzielczego.

Rozdrobnieniu uległ obrót produktami rolnymi, zerwane zostały więzi pomiędzy producentami rolnymi a przedsiębiorstwami rolno-spożywczymi i handlu hurtowego.

Istniejącą lukę organizacyjną na odcinku producent rolny - przetwórstwo, wypełniają drobni pośrednicy, którzy są nastawieni na szybki zysk.

Przyszłość rolnictwa - to z jednej strony zapewnienie poprzez decyzje centralne opłacalności, z drugiej zaś sprostanie wymogom gospodarki rynkowej. Konkurencję na rynku może zapewnić tylko dobrze zorganizowana grupa producentów, aktywna polityka państwa wspierająca eksport a także wysokiej jakości towar przetwarzany w przemyśle rolno-spożywczym.

## III. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I CELÓW ROZWOJU POWIATU.

### 1. Konsultacje i uzgodnienia.

Inicjatywę opracowania planu rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego podjęły Zarząd i Rada Powiatu Zamojskiego w dniu 23.II.2004 roku (uchwała Rady Powiatu).

Starosta Zamojski powołał zespół realizacyjny, który rozpoczął pracę w miesiącu marcu. Zespół w oparciu o przygotowane założenia merytoryczne PRL podjął konsultacje z Związkiem Gmin Zamojsko - Roztoczańskich, nawiązał współpracę z Centrum Badawczo Szkoleniowym Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji (WSZiA) w Zamościu, które opracowywało Plan Rozwoju Lokalnego dla niektórych gmin powiatu zamojskiego. Uchwałą Rady Powiatu z dnia 28.IV.2004 roku wyłoniono siedmio osobowy zespół (5 radnych, pracownik Starostwa, Przewodniczący Zarządu Związku Gmin Zamojsko – Roztoczańskich) dla oceny projektu PRL. W opinii Radnych, Związku Gmin Zamojsko - Roztoczańskich (zrzesza 12 samorządów powiatu i miasto Zamość)

a także specjalistów naukowych WSZiA w Zamościu priorytety i cele rozwoju zawarte w „Strategii rozwoju powiatu zamojskiego” przyjętej uchwałą Rady Powiatu Zamojskiego w grudniu 2001 roku są aktualne. Pozytywnie oceniono aktywność samorządów powiatowego i gminnych w realizacji priorytetów strategii zwłaszcza realizacji programów inwestycyjnych przy wykorzystaniu środków z kontraktu wojewódzkiego, PHARE 2000 i 2001 oraz SAPARD. Uznano, iż wobec nowej sytuacji – wstąpienia Polski do Unii Europejskiej oraz precyzyjnych informacji o możliwości korzystania z funduszy Unii Europejskiej konieczne jest szczegółowe opracowanie programów realizacyjnych z uwzględnieniem wykorzystania tych funduszy. Projekt PRL zwłaszcza w części wydatków inwestycyjnych był przedmiotem analizy wszystkich komisji merytorycznych Rady Powiatu Zamojskiego w czerwcu 2004 roku. Uchwałą sesji Rady Powiatu w dniu 21 czerwca br. przyjęto „ Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Zamojskiego” określając limity wydatków na wieloletnie programy inwestycyjne, w tym szczegółowo na lata 2004-2006 z określeniem wykazu rzeczowego, wartości kosztorysowej zadań, źródeł finansowania w zakresie budowy i modernizacji dróg, inwestycji oświatowych, ochrony zdrowia, opieki społecznej, turystyki i wypoczynku oraz informatyzacji Starostwa.

### 2. Analiza SWOT dla Powiatu Zamojskiego

#### Mocne strony

- Przygraniczne położenie regionu.
- Droga ekspresowa S-17 i Linia Hutniczo-Szerokotorowa.
- Korzystna struktura demograficzna w miastach.
- Duże zasoby siły roboczej.
- Tania siła robocza.
- Duża atrakcyjność turystyczna Zamościa, walory przyrodniczo-turystyczne “Roztocza” oraz dobrze rozwinięta baza turystyczna.
- Występowanie materiałów do produkcji budowlanej.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

- Bardzo dobry stan środowiska naturalnego.
- Dogodne warunki glebowo-klimatyczne dla produkcji rolnej.
- Dobrze wyposażenie rolnictwa w zmechanizowany sprzęt.
- Wysoka kultura upraw roślin przemysłowych.
- Bliskość potencjalnego rynku zbytu towarów rolnych i przemysłowych na wschód.
- Dobra baza lecznictwa szpitalnego i ambulatoryjnego.
- Dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego w Zamościu.
- Bogate dziedzictwo historyczne - liczne cenne zabytki kultury materialnej.

### Słabe strony

- Najślabiej zurbanizowany region w Polsce.
- Starość demograficzna wsi.
- Niski poziom wykształcenia ludności szczególnie na wsi.
- Nadwyżki siły roboczej i ukryte bezrobocie na wsi.
- Niezbyt wysoka jakość siły roboczej.
- Monofunkcyjny (rolniczy) charakter gospodarki.
- Brak nowoczesnych gałęzi gospodarki.
- Słaby transfer nowych technologii.
- Brak sieci instytucji wspierania przedsiębiorczości.
- Słabe zaplecze kadrowe instytucji okołobiznesowych.
- Brak systemu informacji gospodarczej i handlowej.
- Wyposażenie w infrastrukturę poniżej średniej krajowej.
- Niższe niż średnie krajowe dochody mieszkańców, przedsiębiorstw i samorządów.
- Słaba promocja i poziom usług turystycznych.
- Dysproporcje rozwoju pomiędzy poszczególnymi gminami.
- Wysoki wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie.
- Niski poziom warunków życia na wsi.
- Zły stan dróg publicznych, brak nowoczesnych rozwiązań drogowych.
- Brak zorganizowanego rynku zbytu na towary rolne.
- Duże dysproporcje pomiędzy gminami pod względem infrastruktury komunalnej.

### Szanse

- Sąsiedztwo z granicą wschodnią.
- Powstanie korytarza drogowego Via Intermare.
- Rewitalizacja transportu kolejowego EU-Rosja za pomocą LHS.
- Rozbudowa infrastruktury przejść granicznych.
- Rozwój instytucjonalnej współpracy transgranicznej i przygranicznej.
- Poprawa sytuacji gospodarczej i transformacja gospodarcza na Ukrainie i Białorusi.
- Wzrost inwestycji gminnych w infrastrukturę.
- Rosnący poziom edukacji społeczeństwa.
- Rozwój technologii informatycznych i unowocześnienie gospodarki.
- Znaczące zasoby pracy w regionie.
- Wykorzystanie środków pomocowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.



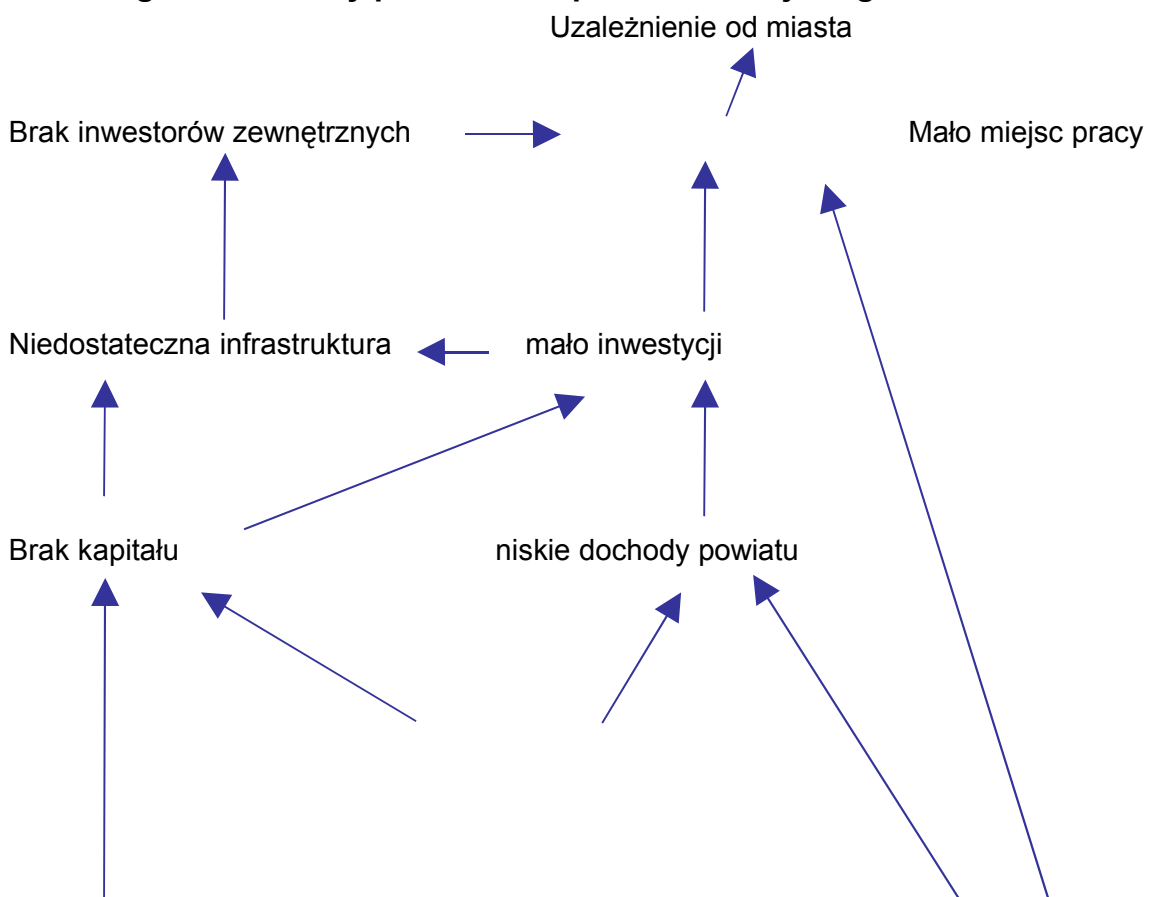
## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

- Występowanie objawów kryzysu przemysłowej produkcji rolno-spożywczej w Unii Europejskiej.
- Wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw przez inicjatywy rządowe i europejskie.
- Realizacja planów budowy rurociągu Odessa-Brody-Gdańsk.
- Rozwój szkolnictwa, wzrost scholaryzacji społeczeństwa.
- Wykreowanie mody na alternatywny model spędzania czasu wolnego - ekologia, naturalne otoczenie, hippika, turystyka zainteresowań, folklor, dziedzictwo kulturowe.
- Rozwój instytucjonalnych form opieki społecznej.
- Rozwój przemysłu rolno-spożywczego.

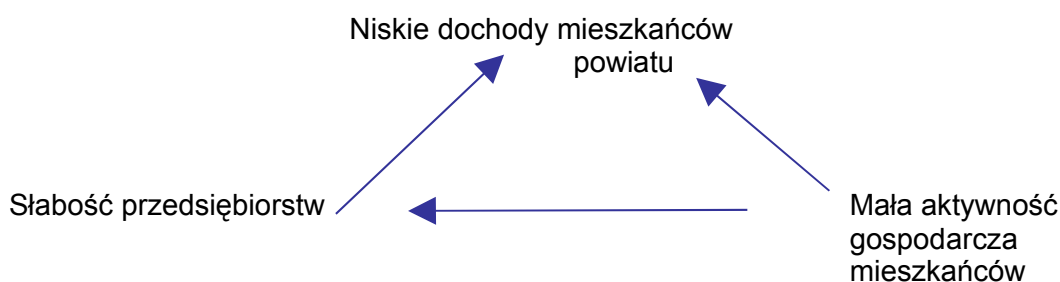
### Zagrożenia

- Wysoki poziom bezrobocia.
- Marginalizacja regionu w skali kraju i Unii Europejskiej (peryferyjność).
- Uszczelnianie granic po stronie polskiej i ukraińskiej w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej.
- Dalsza degradacja gospodarek Ukrainy i Białorusi.
- Odływ wykształconej i przedsiębiorczej młodzieży.
- Postępująca polaryzacja rozwoju gospodarczego regionów Polski.
- Brak zainteresowania regionem inwestorów krajowych i zagranicznych.
- Brak kapitału miejscowego.
- Przedłużający się stan słabości infrastrukturalnej regionu.
- Elementy polityki makroekonomicznej - stopy procentowe, inflacja, drogi.
- Opóźnienia w realizacji inwestycji w infrastrukturę drogową i przygraniczną.

### 3. Strategiczne obszary problemowe powiatu zamojskiego



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego



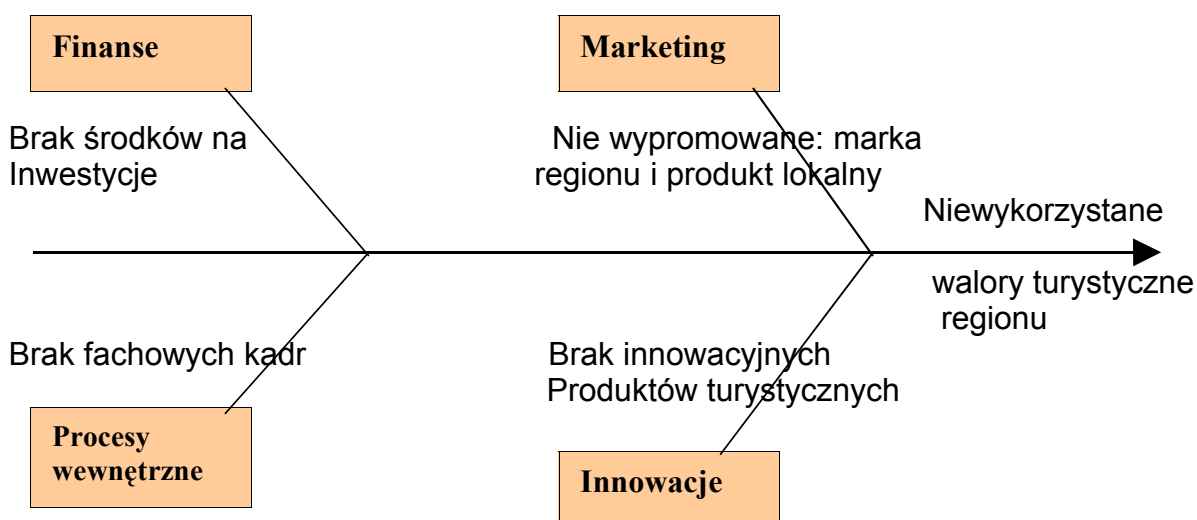
Zidentyfikowane powyżej problemy pozwalają na ustalenie następujących obszarów problemowych:

- brak inwestycji wewnętrznych i zewnętrznych tak w infrastrukturę jak i przedsięwzięcia gospodarcze,
- słaby rozwój przedsiębiorczości,
- niedostateczne zatrudnienie,
- niskie dochody ludności.

Wskazane obszary problemowe tworzą pewien ciąg logiczny, który przejawia charakter samonapędzający się, a mianowicie brak kapitału nie pozwala na znaczące inwestycje w infrastrukturę co zniechęca inwestorów zewnętrznych, a ich brak przyczynia się z kolei do słabego rozwoju przedsiębiorczości. Brak większych przedsięwzięć gospodarczych uniemożliwia powstanie sieci mniejszych przedsiębiorstw – kooperantów, który generowałyby dodatkowe miejsca pracy i dodatkowe dochody ludności. Końcowym wynikiem będzie zatem stosunkowo wysoka stopa bezrobocia i niskie dochody ludności powiatu.

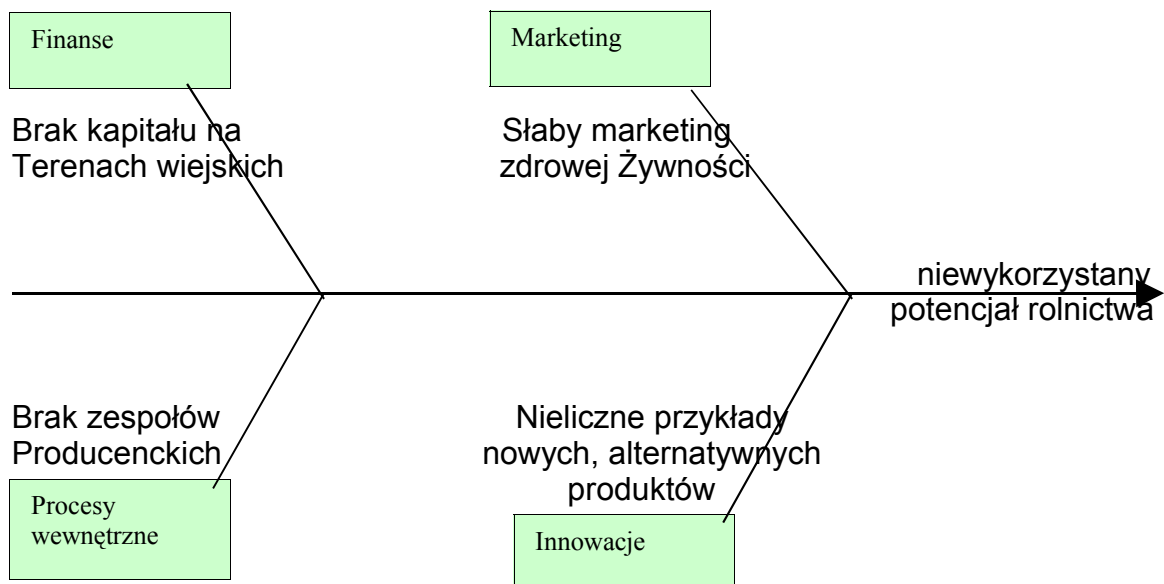
Zidentyfikowane obszary problemowe powiatu, mogą również stać się potencjalnymi czynnikami jego rozwoju. Będą to kolejno zagadnienia związane z obszarem walorów środowiskowych powiatu, które przekładają się na możliwości rozwoju turystyki, a także sektora rolniczego. W przypadku turystyki będzie to wykorzystanie walorów przyrodniczych oraz dziedzictwa kulturowego powiatu.

Rysunek 1 Obszar turystyka



# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Rysunek 2 Obszar rolnictwo

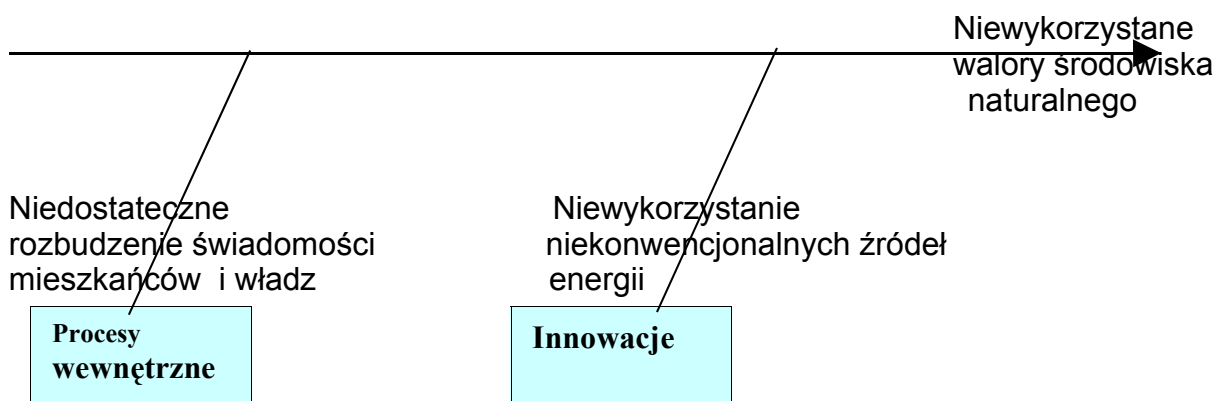


W przypadku rolnictwa z jednej strony będzie to wykorzystanie stosunkowo nie zanieczyszczonego i zdegradowanego środowiska co daje szanse rozwoju produkcji zdrowej żywności z drugiej strony wykorzystanie możliwości stworzenia alternatywnych źródeł dochodów ludności zamieszkującej obszary wiejskie w postaci agroturystyki i usług na rzecz ruchu turystycznego. Korzystne warunki środowiskowe, w tym glebowe, pozwalają także na rozwój rolnictwa towarowego i promocję grup producenckich. Ekologiczne i towarowe aspekty produkcji rolnej pozwolą z kolei na zrównoważony rozwój rolnictwa, a co za tym idzie także i obszarów wiejskich.

Rysunek 3 Obszar środowisko

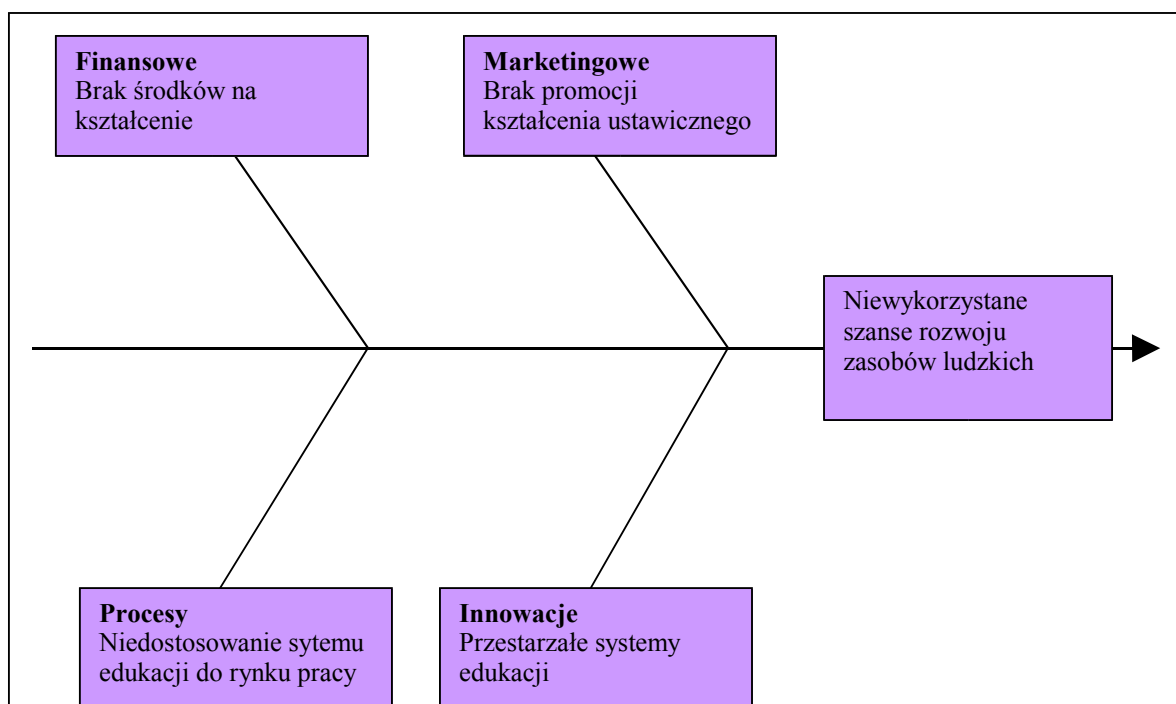


## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego



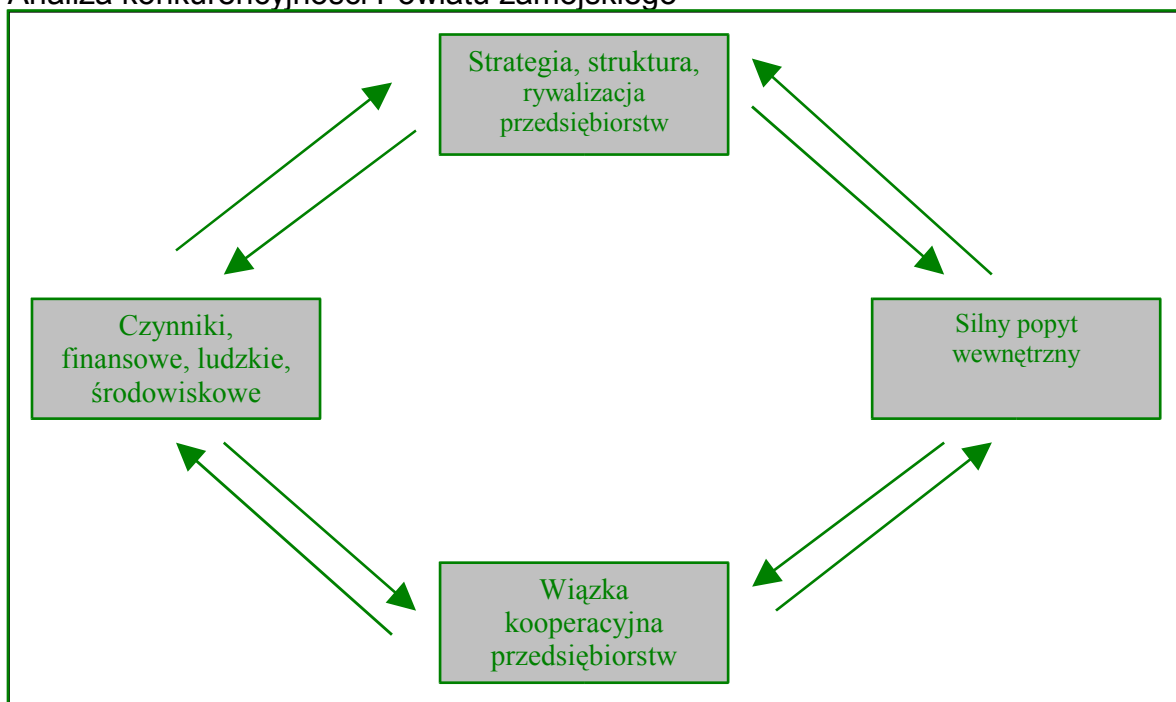
Przedstawione związki przyczynowo – skutkowe nie wyczerpują jednak zagadnienia perspektyw zrównoważonego i trwałego rozwoju społeczności powiatu. Rozwój lokalny w obszarze infrastruktury, inwestycji zewnętrznych, wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej oraz przedsiębiorczości, podobnie jak i rozwój w obszarze turystyki oraz wielofunkcyjnego rolnictwa z wykorzystaniem walorów środowiskowych musi być wsparty intensywnym rozwojem zasobów ludzkich gminy. Rozwój zasobów ludzkich nie tylko wesprze działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej oraz ułatwi wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich ale również pozwoli poprawić sytuację na rynku pracy oraz zwiększyć skuteczność działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu.

Rysunek 4 Obszar rozwoju zasobów ludzkich



# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

## Analiza konkurencyjności Powiatu zamojskiego



Decydujące czynniki endogeniczne określające konkurencyjność społeczności lokalnej zdefiniowano na poszczególnych polach.

**Pole 1** – strategia, struktura, rywalizacja przedsiębiorstw.

Rozwojowe strategie, elastyczna struktura i wysoka zdolność do rywalizacji wykazywana przez przedsiębiorstwa działające na danym obszarze;

**Pole 2** – czynniki finansowe, ludzkie, środowiskowe

Występujące na danym obszarze czynniki o charakterze finansowym, kapitałowym, dostępności pieniądza i kredytu, jakości zasobów ludzkich oraz jakości środowiska naturalnego;

**Pole 3** – Silny popyt wewnętrzny

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Występowanie na danym obszarze silnego popytu wewnętrznego, który jest motorem rozwoju miejscowych przedsiębiorstw oraz ich nowych produktów, popyt lokalny poniekąd wyprzedza popyt zewnętrzny;

### **Pole 4 – wiązka kooperacyjna przedsiębiorstw**

Występowanie silnych powiązań kooperacyjnych pomiędzy lokalnymi przedsiębiorstwami, które mają charakter wymiany tak wewnątrz- jak i międzygałęziowej. Jest rezultatem, a zarazem przyczyną dynamicznego rozwoju branż i specjalności.

Analiza sytuacji powiatu z takiego punktu widzenia skłania do następujących konkluzji:

#### **Pole 1**

W powiecie brak jest silnych przedsiębiorstw o zdefiniowanych strategiach skłonnych do rywalizacji na trudnych rynkach zbytu, struktura przedsiębiorstw ma raczej charakter mikroprzedsiębiorstw koncentrujących się na działaniach lokalnych lub sezonowych np. drobny handel. Konkurencyjność i innowacyjność przedsiębiorstw jak również ich produktów tak materialnych jak i niematerialnych (usługi) jest niska, co będzie w przyszłości decydować o ich słabości na rynku ponadlokalnym (regionalnym lub krajowym).

#### **Pole 2**

Czynniki finansowe działają na niekorzyść powiatu, brak jest kapitału tak własnego jak i zewnętrznego, pieniądź jest drogi i trudno dostępny. Jednak sytuacja finansowa powiatu nie jest najgorsza, a jej zadłużenie niewielkie, co decyduje o jej zdolności kredytowej i umożliwia współudział w finansowaniu przedsięwzięć inwestycyjnych. Pozytywnie należy ocenić zasoby ludzkie, stosunkowo dobrą strukturę demograficzną ludności, umiarkowanie dobrze wykształconą, występuje też niedroga i niezłe wykwalifikowana siła robocza. Istnieje jednak bardzo silna potrzeba dalszego rozwoju zasobów ludzkich tak by nadażyć za przemianami społeczno-gospodarczymi. Dalszy rozwój zasobów ludzkich szczególnie poprzez kształcenie ustawiczne umożliwi lepsze dopasowanie do potrzeb rynku pracy. Również pozytywnie należy ocenić stan środowiska naturalnego, które jest bez wątpienia jednym z silnych atutów powiatu. Stanowi ono atrakcję turystyczną z jednej strony, z drugiej zaś umożliwia produkcję zdrowej żywności. Warunki glebowe pozwalają na rozwinięcie ekonomicznie opłacalnej produkcji towarowej.

#### **Pole 3**

Słabością powiatu jest niestety brak popytu wewnętrznego, który motywowałby do intensywnej miejscowej działalności gospodarczej. Jest to zjawisko, które poważnie osłabia rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Brak również zainteresowania nowymi i innowacyjnymi produktami w dużej mierze z powodu niskich dochodów ludności.

### Pole 4

Generalnie słaby rozwój przedsiębiorczości i brak większych przedsięwzięć o charakterze gospodarczym nie sprzyja również powstawaniu sieci kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorstwami działającymi w powiecie. Nie widać więzi wynikłych z przepływów wewnątrz- lub międzygałęziowych. Nie ma również produktów, które byłyby lokalną specjalnością, nie ma także promocji produktu bądź produktów lokalnych dających się promować w skali ogólnokrajowej.

#### 4. Cele i priorytety rozwoju Powiatu zamojskiego



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

W oparciu o przedstawione powyżej analizy wykonane za pomocą różnorodnych metod analitycznych wyraźnie widać dominację trzech bloków problemowych, które stworzą priorytety rozwojowe powiatu tj.

- zespół zagadnień wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej, rozwoju przedsiębiorczości i funkcji przedsiębiorstw w budowie zamożności społeczności lokalnej,
- zespół zagadnień związanych z dominacją obszarów wiejskich stwarzających możliwości rozwoju produkcji rolnej i turystyki w oparciu o dobre warunki środowiska naturalnego,
- trzecim komponentem zrównoważonego rozwoju jest również wielostronny rozwój zasobów ludzkich, który umożliwi pełne wykorzystanie mocnych stron społeczności lokalnej w obu poprzednio zdefiniowanych obszarach.

We wszystkich trzech obszarach priorytetowych należy wyznaczyć cele rozwojowe, które umożliwią trwały i zrównoważony rozwój całego powiatu co pozwoli na wzrost liczby ludności zaangażowanej w pozarolniczą działalność gospodarczą i bardziej efektywne wykorzystanie terenów rolniczych.

Zatem strategiczne priorytety rozwoju powiatu to:

### **Priorytet 1 Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich:**

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej, podniesienie atrakcyjności turystycznej, tworzenie pozarolniczych źródeł dochodu, produkcję zdrowej żywności, przebudowę struktury agrarnej i racjonalizację produkcji rolniczej.

#### **Cele Priorytetu 1**

1. Znoszenie istniejących barier transportowych i poprawa warunków życia i pracy na wsi.
2. Trwałe pozyskanie klientów – turystów i odbiorców produktów rolnych.
3. Sprzyjanie tworzeniu wielofunkcyjnej infrastruktury usług na terenach wiejskich.
4. Rozwój nowych funkcji terenów powiatu – mieszkalnych, turystycznych, rolniczych.

### **Priorytet 2 Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji.**

Podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej powiatu, poprzez poprawę infrastruktury i stworzenie przychylnego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości, wzrost konkurencyjności gospodarki, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost zamożności powiatu i jej społeczeństwa.



# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

## **Cele priorytetu 2**

1. Napływ inwestorów zewnętrznych.
2. Wzrost dochodów samorządów i zatrudnienia bezrobotnych.
3. Poprawa jakości obsługi inwestora.
4. Budowa nowoczesnej struktury społeczno-gospodarczej.

## **Priorytet 3 Rozwój infrastruktury lokalnej i usług publicznych**

Stwarzanie korzystnych warunków technicznych i programowych sprzyjających zwiększaniu możliwości kształcenia młodzieży w publicznych placówkach oświatowych na poziomie średnim i wyższym. Rozszerzanie i doskonalenie pomocy rodzinom będących w kryzysie oraz osobom niepełnosprawnym, chorym, samotnym i usprawnienie obsługi interesantów przez Starostwo.

Rozwój zasobów ludzkich umożliwiający przystosowanie społeczne do przemian społeczno – gospodarczych, budowę społeczności lokalnej opartej na wiedzy i tworzenie systemu kształcenia ustawicznego oraz zapobieganie wykluczeniu społecznemu.

### **Cele priorytetu 3**

1. Zabezpieczenie środków finansowych na modernizację powiatowej bazy oświatowej służącej rozwojowi zasobów ludzkich oraz unowocześnienie usług turystycznych i rekreacyjno-sportowych
2. Poprawa standardu usług i warunków życia w domach pomocy społecznej i domach dziecka podległych powiatowi.
3. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu.
4. Promocja zatrudnienia, przeciwdziałanie bezrobociu.
5. Poprawa jakości obsługi interesantów.

## **5. MISJA**

Misją Powiatu Zamojskiego jest zachowanie cennych walorów środowiska naturalnego i kulturowego, w którym będą stworzone warunki dla:

- nowoczesnego i wydajnego rolnictwa zdolnego do konkurencji z rynkami Unii Europejskiej,
- rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, wymiany towarów i usług związanych głównie z przetwórstwem rolno-spożywczym,
- wykorzystania zasobów związanych z tzw. „rentą położenia” tj. bezpośredniości z przyszłą wschodnią granicą celną Unii Europejskiej.

Ukształtowanie powiatu zamojskiego, które poprzez osiągnięcie zrównoważonego i trwałego rozwoju społeczno – gospodarczego opartego na własnych zasobach i źródłach rozwoju zapewni wysoką europejską jakość i standardy ekonomiczne życia jej mieszkańców oraz wysoką jakość usług publicznych.

Realizacji tej misji służyć będzie wykorzystanie położenia powiatu wzdłuż europejskich korytarzy komunikacyjnych oraz usytuowanie w obszarze umożliwiającym aktywne korzystanie ze współpracy przygranicznej.

# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

## 6. WIZJA

Wizja rozwoju powiatu zamojskiego opiera się na założeniu wzrostu wartości inwestycyjnej przestrzeni ekonomicznej, poprzez budowę obsługowo-usługowej komplementarnej do korytarzy transportowych infrastruktury gospodarczej oraz wykreowanie pasm aktywności i przedsiębiorczości oferujących m.in. tereny pod inwestycje, niewykorzystane obiekty, terenową organizację centrów handlowo-usługowych i logistycznych. Położenie w korytarzu Wschód-Zachód i infrastruktura transportowa tak kolejowa jak i drogowa predestynuje powiat do odgrywania kluczowej roli w kontaktach gospodarczych ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej. Zadania te realizowane będą w oparciu o istniejącą już infrastrukturę dróg międzynarodowych i linii LHS. Powiat rozwijać będzie działania zmierzające do przystosowania sektora rolnego i obszarów wiejskich do opłacalnego i konkurencyjnego funkcjonowania na rynkach europejskich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE. Wielofunkcyjna struktura powiatu powinna zapewnić szeroki dostęp do edukacji umożliwiając harmonijny rozwój zasobów ludzkich, budowę społeczeństwa informacyjnego i opartego na wiedzy, tworząc nowe trwałe miejsca pracy oparte o rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych.

## IV. PROGRAMY I PROJEKTY – PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA DO ROKU 2013

### 1. Ocena zgodności długoterminowych priorytetów Planu Rozwoju Lokalnego powiatu zamojskiego z Narodowym Planem Rozwoju i Strategią województwa lubelskiego

Tabela 30. Priorytety Planu Rozwoju Lokalnego pow. zamojskiego

	Priorytet 1 Rozwój i restrukturyzacja obszarów wiejskich	Priorytet 2 Rozwój przedsiębiorczości i pozyskiwanie inwestycji	Priorytet 3 Rozwój infrastruktury społecznej i usług publicznych
--	--	---	--

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

<b>Narodowy Plan Rozwoju</b>			
Cel strategiczny: rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju zapewniających wzrost zatrudnienia oraz poprawę spójności społecznej ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym.	+	+	
Cele częściowe: wspomaganie osiągnięcia i utrzymania w dłuższym okresie wysokiego wzrostu PKB		+	+
Zwiększenie poziomu zatrudnienia i wykształcenia			+
Włączenie Polski w europejskie sieci infrastruktury transportowej i informacyjnej.	+	+	+
intensyfikacji procesu zwiększenia w strukturze gospodarki udziału sektorów o wysokiej wartości dodanej, rozwój technologii społeczeństwa informacyjnego		+	+
Wspomaganie udziału w procesach rozwojowych i modernizacyjnych wszystkich regionów i grup społecznych w Polsce	+		+
<b>Strategia woj. lubelskiego</b>			
Cel generalny: osiągnięcie trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego poprzez wykorzystanie geograficznego położenia regionu jako platformy współpracy krajów Europy Wschodniej i Zachodniej	+	+	
Cele częściowe: tworzenie jak najlepszych warunków rozwoju gospodarki i wzrostu zamożności mieszkańców regionu	+	+	
wszechstronna poprawa warunków życia człowieka w środowisku jego zamieszkania	+		+
wzrost poziomu cywilizacyjnego społeczeństwa	+		+
rozwój gospodarczy zrównoważony ekologicznie	+		
ochrona i pomnażanie wartości dziedzictwa kulturowego	+		+

### 4.2. Programy i projekty

#### 2.1 Program : Bezpieczne i nowoczesne drogi

*Tabela 31. Bezpieczne i nowoczesne drogi*

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Efekt programu	Podwyższenie parametrów technicznych głównych dróg powiatowych łączących gminy z drogami wojewódzkimi i krajowymi oraz stworzenie dogodnego dostępu do największych stacji przeładunkowych PKP. Budowa i modernizacja dróg powiatowych w głównych ośrodkach turystycznych powiatu. W przypadku dróg wojewódzkich rola powiatu polegać będzie na aktywnym zabieganiu o ich modernizację – głównie na „Roztoczu”, w instytucjach odpowiedzialnych za ich utrzymanie.
Realizowane cele strategiczne	1.1, 1.3, 2.3.

### Podmioty realizujące

Powiat	Gminy	Województwo	Wojewoda	Mieszkańcy gminy
+	•	•	•	•

### Potencjalne źródła finansowania

Własne powiatu	Partycypacje gmin	Kontrakt wojewódzki	Rezerwy celowe budżetu central.	Fundusze przedakcesyjne i strukturalne UE	
+	•	•	•	PHARE 2001	•
				SAPARD	•
				ZPORR	+
Proponowane projekty		Podwyższenie parametrów technicznych głównych dróg powiatowych			
		Modernizacja dróg powiatowych w głównych ośrodkach turystycznych powiatu			
		Budowa chodników w miejscowościach o dużym ruchu pieszych			

Legenda:

- + podmiot wiodący,
- podmiot wspierający.

*Tabela 32. Projekty i programy bezpiecznych i nowoczesnych dróg.*

Nazwa projektu	Główne założenia projektu
----------------	---------------------------

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Podwyższenie parametrów technicznych głównych dróg powiatowych	Projekt zakłada podwyższenie parametrów technicznych odcinków dróg powiatowych łączących gminy z drogami wojewódzkimi i krajowymi w celu umożliwienia dojazdu ciężkiego transportu samochodowego z surowcami produkcji rolnej (buraki, zboża, ziemniaki) oraz stworzenie dogodnego dostępu do stacji przeładunkowych PKP w Bortatyczach gm. Zamość i Brodach gm. Szczepleszyn.
Modernizacja dróg powiatowych w głównych odcinkach turystycznych powiatu	Projekt zakłada współdziałanie z samorządami gmin Krasnobród, Zwierzyniec i Nielisz w modernizacji dróg powiatowych o dużym natężeniu ruchu turystycznego. W przypadku dróg wojewódzkich władze powiatu powinny prowadzić aktywne starania w samorządzie wojewódzkim o ich modernizację zwłaszcza prowadzących w kierunku Krasnobrodu i Zwierzynca.
Budowa chodników w miejscowościach o dużym natężeniu ruchu pieszych	Projekt zakłada budowę chodników przy drogach powiatowych w miejscach o dużym natężeniu ruchu samochodowego i pieszego – ze szczególnym uwzględnieniem dojeżdż do szkół oraz w miejscowościach turystycznych. Działania takie powinny w znacznym stopniu podnieść bezpieczeństwo poruszania się na drogach powiatu.

### 4.2.2. Program: Nowoczesna i efektywna oświata oraz system kształcenie

Tabela 33. Nowoczesna i efektywna oświata oraz system kształcenie

Efekty programu	Wyrównanie warunków kształcenia młodzieży szkół średnich powiatu do poziomu Miasta Zamościa. Podjęcie budowy sal gimnastycznych przy zespołach szkół w Zwierzyncu i Szczepleszynie oraz w Grabowcu. Profilowanie programów kształcenia i rozwijanie zajęć pozalekcyjnych tak aby absolwenci posiadli umiejętności sprostania wymogom nowoczesnego rynku pracy oraz byli zdolni do podejmowania nauki w placówkach edukacyjnych wyższego stopnia. Sfinalizowanie inicjatywy utworzenia w Zamościu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej – jako szansy dla mniej zamożnej młodzieży
Realizowane cele strategiczne	1.2, 1.3, 3.1, 3.4.

#### Podmioty realizujące

Powiat	Województwo	Wojewoda	Inne
+	•	•	•

#### Potencjalne źródła finansowania

Własne powiatu	Kontrakt Wojewódzki	Rezerwy celowe budżetu centralnego	Fundusze strukturalne wewnętrzne Unii Europejskiej i NPR
•	•	•	SPO Rozwoju Regionalnego SPO Rozwój Zasobów Ludzkich LEONARDO DA VINCI SOCRATES EQUAL
Proponowane projekty		Modernizacja bazy lokalowej i wyposażenie Wsparcie najzdolniejszych uczniów Wymiana młodzieży szkolnej z zagranicznymi partnerami Tworzenie Środowiskowych Centrów Internetowych Utworzenie Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej	

Tabela 34. Projekty i programy „Nowoczesna i efektywna oświata oraz system kształcenia”

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Nazwa projektu	Główne założenia projektu
Modernizacja bazy lokalowej i wyposażenia	Projekt zakłada w pierwszej kolejności budowę lub modernizację sal gimnastycznych 1) w Szczepieszynie (namiotowej) bowiem teren objęty jest ochroną konserwatora zabytków. 2) w Zwierzyńcu – adaptacja pomieszczeń po hali produkcyjnej, którą powiat zakupił na ten cel w 2002 roku. 3) w Grabowcu – wspólnie z samorządem gminy Grabowiec – pełno wymiarowej hali sportowej dla młodzieży szkół podległych gminie i powiatowi. Zakłada się ponadto znaczne zwiększenie wyposażenia laboratoriów komputerowych ze stałym dostępem do Internetu.
Wsparcie najzdolniejszych uczniów oraz pomoc materialna dla uczniów z najuboższych rodzin.	Zakłada się zwiększenie materialnej i merytorycznej pomocy najzdolniejszym uczniom poprzez system stypendialny, organizację profilowanych zajęć pozalekcyjnych, przygotowanie do tematycznych olimpiad wiedzy. Zakłada się również pomoc dla uczniów z najuboższych rodzin w ramach programu stypendialnego EFS – rozwój zasobów ludzkich.
Wymiana młodzieży szkolnej z zagranicznymi partnerami	Kontakty z zagranicznymi placówkami edukacyjnymi stwarzają możliwość poszerzania wiedzy a pobyty zagraniczne zaowocują dodatkową praktyką językową. Dla uczniów kształcących się w szkołach zawodowych – organizacje staży zagranicznych, które pozwolą poznawać nowe technologie i nowoczesne systemy organizacji produkcji i usług
Tworzenie Środowiskowych Centrów Internetowych	Celem projektu jest stworzenie możliwości dostępu młodzieży zwłaszcza wiejskiej do Internetu. Projekt zakłada utworzenie 3 Centrów dostępnych dla około 2000 osób.

### 4.2.3 Program : Rozwój przedsiębiorczości i MŚP

*Tabela 35. Rozwój przedsiębiorczości i MŚP*

Efekt programu	Wspomaganie instruktażem i bieżącą informacją małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w obszarze przetwórstwa rolno – spożywczego, które tworzą stabilne zatrudnienie
Realizowane cele	1.1, 2.1, 1.3.

#### Podmioty realizujące

Powiat	Województwo	Wojewoda	Organizacje pozarządowe	Inne
•			•	•

Potencjalne źródła finansowania

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Własne	miasto Zamość	Środki niepubliczne	Lubelska Fundacja Rozwoju	Fundusze Unii Europejskiej i NPR
•	•	•	•	SPO Rozwoju Regionalnego
				SPO wzrost konkurencyjności gospodarki
Proponowane projekty	Powiatowe Centrum Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości : <ul style="list-style-type: none"> <li>• Punkt Informacji Gospodarczej,</li> <li>• Bank informacji o środkach pomocowych.</li> </ul>			

*Tabela 36. Projekty do programu przedsiębiorczości i MŚP*

Nazwa projektu	Główne założenia projektu
Powiatowe Centrum Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości	Na bazie oddziału Lubelskiej Fundacji Rozwoju w Zamościu której kosztach (50%) funkcjonowania partycypuje powiat zamojski zakłada się rozszerzenie działalności głównie w obszarze gromadzenia informacji i praktycznego instruktażu dla przedsiębiorców. Grupy docelowe: <ul style="list-style-type: none"> <li>- przedsiębiorcy i inwestorzy,</li> <li>- osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, w szczególności w zakresie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego,</li> <li>- grupy producenckie, rolnicy,</li> <li>- młodzież</li> </ul>

### 4.2.4 Program : Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

*Tabela 37. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.*

Efekt programu	Zapewnienie pomocy osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym. Aktywizacja społeczno – zawodowa osób niepełnosprawnych oraz usuwanie barier komunikacyjnych i architektonicznych w ich miejscu zamieszkania, stwarzanie godziwych warunków życia dla osób starszych a samotnych i chorych oraz dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej.
Realizowane cele	1.3, 3.2, 3.3, 3.4.

### Podmioty realizujące

Gminy	Powiat	Województwo	Wojewoda	Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy
•	•	•		•	•

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### Potencjalne źródła finansowania

Prywatne	Urzędu Pracy	PFRON	Własne powiatu	inne	Środki UE i NPR
•	•	•	•	•	EQUALE
					SPO Rozwój zasobów ludzkich
					SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich
Proponowane projekty		Promocja zdrowego stylu życia			
		Likwidacja barier dla niepełnosprawnych			
		Propagowanie problematyki osób niepełnosprawnych			
		Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych			
		Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród młodzieży			
		Modernizacja powiatowej bazy materialnej w zakresie pomocy społecznej			

**Tabela 38. Projekty do programu przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu**

Nazwa projektu	Główne założenia projektu
Promocja zdrowego stylu życia	Projekt zakłada propagowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu, szczególnie wśród dzieci i młodzieży poprzez organizowanie różnego rodzaju akcji promocyjnych, prelekcji, konkursów i spotkań w szkołach. Wiodącą rolę w tej działalności będą spełniały: Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna, Stacja Sanitarno - Epidemiologiczna, Fundacja „Kuznia”
Likwidacja barier dla niepełnosprawnych	Współpraca z Gminnymi Ośrodkami Pomocy Społecznej w ustalaniu i propagowaniu informacji o możliwościach finansowego wsparcia w ramach środków PFRON przy likwidacji barier komunikacyjnych i architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych. Współpraca ze Stowarzyszeniami Osób Niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji fizycznej osób niepełnosprawnych (obozы rehabilitacyjne) oraz pomoc w zakresie sprzętu rehabilitacyjnego.
Propagowanie problematyki osób niepełnosprawnych	Projekt zakłada propagowanie problematyki osób niepełnosprawnych w celu upowszechnienia wiedzy w społeczeństwie o ich problemach i akceptacji ich potrzeb. Działalność informacyjna ma służyć też upowszechnieniu wiedzy wśród osób niepełnosprawnych, wiedzy o możliwościach finansowego wsparcia PFRON w rozwiązaniu ich problemów.
Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	<ul style="list-style-type: none"> <li>- współpraca z przedsiębiorstwami i instytucjami w zakresie tworzenia miejsc pracy,</li> <li>- wspieranie samodzielnych inicjatyw gospodarczych,</li> <li>- współdziałanie z organizacjami pozarządowymi i samorządami gmin w zabezpieczeniu godziwej egzystencji osobom niepełnosprawnym - samotnym</li> </ul>
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród młodzieży	Celem projektu jest zapobieganie dysfunkcjom społecznym wśród młodzieży (alkoholizm, przestępczość) promocja aktywnej polityki społecznej i działań edukacyjnych w tym zakresie. Współdziałanie z samorządami gmin, dyrekcjami szkół przy udziale Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej i Poradni Przeciwalkoholowej w propagowaniu profilaktyki alkoholowej i narkotykowej. Tworzenie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży ze środowisk patologicznych.
Modernizacja powiatowej bazy pomocy społecznej	Samorząd powiatu zamojskiego w zakresie stacjonarnej, całodobowej opieki społecznej zabezpiecza potrzeby co najmniej 5 powiatów dysponując 4 domami pomocy społecznej i 3 domami dziecka. Wzrastające standardy w zakresie warunków życia podopiecznych wymuszają ciągłej modernizacji istniejących obiektów



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### 4.2.5. Program: Rozwój turystyki

Tabela 39. Rozwój turystyki

Efekt programu	Zwiększenie długotrwałego pobytu turystów na „Roztoczu” oraz wśród turystyki weekendowej i agroturystyki. Rozwój usług handlowych i zbytu miejscowych produktów powszechnego spożycia. Możliwość aktywnego wypoczynku dla mieszkańców regionu. Wzrost pozarolniczych dochodów mieszkańców oraz wpływów do budżetów gmin i powiatów.
Realizowane cele strategiczne	1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.4, 3.4.

### Potencjalne źródła finansowania

Własne	Fundusz Ochrony Środowiska	PFRON	Środki niepubliczne	Finanse strukturalne UE Narodowy Plan Rozwoju
•	•	•	•	EQUAL
				INTERREG III
				SPO Rozwój zasobów ludzkich
				SPO Rozwoju Regionalnego
				SPO Restrukturyzacja i modernizacja Sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich
Proponowane projekty	Wspieranie działalności promocyjnej Stowarzyszeń turystycznych „Roztocze”			
	Ścieżki rowerowe			
	Szlaki piesze			
	Rozwój organizacji, imprez turystycznych i kulturalnych na obszarze „Roztocza”			

Tabela 40. Projekty do programu rozwoju turystyki

Nazwa projektu	Główne założenia projektu
Wspieranie działalności promocyjnej Stowarzyszeń turystycznych, agroturystycznych i kwaterodawców „Roztocza”	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Współfinansowanie przez powiat wyjazdów grup promocyjnych na Krajowe Targi Turystyki w Poznaniu, Warszawie i Katowicach,</li> <li>- Partycypacja finansowa powiatu w organizacji pobytu dziennikarzy krajowych mediów zajmujących się problematyką turystyczną,</li> <li>- Wydawnictwo własnych materiałów promocyjnych.</li> </ul>
Ścieżki rowerowe	Sfinalizowanie projektu regionalnej turystycznej ścieżki rowerowej w ramach województwa lubelskiego oraz współdziałanie w utworzeniu szlaku „Ścieżki rowerowej” na Roztoczu po stronie ukraińskiej.
Szlaki piesze	Projekt zakłada wytyczenie nowych szlaków dla turystów pieszych w Szczepieszynie i Skierbieszowskim Parku Krajobrazowym.
Rozwój organizacji imprez turystycznych i kulturalnych na obszarze „Roztocza”	<ul style="list-style-type: none"> <li>- współdziałanie z władzami samorządowymi, dyrekcjami szkół oraz organizacjami i stowarzyszeniami turystycznymi w zakresie rozwoju turystyki młodzieżowej,</li> <li>- koncentrowanie w okresie letnim kulturalnych imprez plenerowych w ośrodkach turystycznych.</li> </ul>



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### V. PROJEKTY – PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA DO ROKU 2006.

#### 1. Projekty inwestycyjne

Tabela 41. Spis wieloletnich zadań inwestycyjnych w latach 2004 - 2006 w kolejności realizacji

Lp	Zadanie inwestycyjne	Okres realizacji	Wartość zadania	Wysokość wydatków w roku 2004	Wysokość wydatków w roku 2005	Wysokość wydatków w roku 2006	Efekt w latach 2004 - 2006
<b>1.</b>	<b>Zadania drogowe</b>	<b>x</b>	<b>19 328 440</b>	<b>1 250 188</b>	<b>6 885 006</b>	<b>11 193 246</b>	
1.1	Przebudowa drogi powiatowej nr 2218L Wysokie – Chyża w km 0+037 do 3+860, w tym:  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR - finansowana przez budżet państwa	2004-2006	2 915 440	910 188	912 006	1 093 246	Trwała nawierzchnia drogi o długości 3,350 km o podwyższonym standardzie technicznym. Zniesienie ograniczeń tonażowych (5 ton) dla transportu samochodowego na trasie do największej bazy przeładunkowej PKP- LHS w Bortatyczach.
				147 153	136 801	163 987	
				673 266	684 004	819 935	
				89 769	91 201	109 324	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

1.2.	<p>Rozbudowa drogi powiatowej nr 2236L Mołodiatycze-Gdeszyn odcinek Kolonia Horyszów Ruski - Gdeszyn <b>w tym:</b></p> <p>- finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR</p>	2004-2006	1 990 000				<p>Rozbudowa drogi na długości 3,000 km umożliwiająca przejazd ciężkiego transportu samochodowego z surowcami rolnymi (buraki cukrowe) do Cukrowni "Werbkowice" z gmin Grabowiec i Miączyn oraz dostaw materiałów do wsi tych gmin.</p>
				0	990 000	1 000 000	
				0	247 500	250 000	
				0	742 500	750 000	
1.3.	<p>Przebudowa mostu przez rzekę Wieprz w miejscowości Obrocz w ciągu drogi powiatowej nr 2250L Topornica - Zwierzyniec <b>w tym:</b></p> <p>- finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR</p>	2004-2005	520 000	110 000	410 000	0	<p>Podniesienie tonażu mostu oraz trwała nawierzchnia o długości drogi 0,925 km z dojazdami. Ważna trasa komunikacyjna transportu samochodowego z produkcją meblarską: Bondyryz, Zwierzyniec oraz transportu drewna tartaczego.</p>
				27 500	102 500	0	
				82 500	307 500	0	
1.4.	<p>Przebudowa drogi powiatowej nr 2269L Łabunie-Bródek <b>w tym:</b></p> <p>- finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR</p>	2004-2005	700 000	200 000	500 000	0	<p>Trwała nawierzchnia o długości drogi 0,680 km. Umożliwienie dojazdu transportu ciężkiego do kopalni żwiru i piasku - materiałów do budownictwa drogowego.</p>
				50 000	125 000	0	
				150 000	375 000	0	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

1.5.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2253L Adamów -Bliżów - Guciów , odcinek Adamów -Bliżów , <b>w tym :</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-20076	1 028 000	0	148 000	880 000	Zniesienie ograniczeń w ruchu transportowym do 5 ton. Zagłębienie tartaczne i pozyskanie drewna. Długość drogi 2,500 km.
				0	37 000	220 000	
				0	111 000	660 000	
1.6.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2230L Skierbieszów - Grabowiec, odcinek Wolica Uchańska - Grabowiec, , <b>w tym :</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	2 900 000	0	900 000	2 000 000	Ważna trasa w kierunku do dróg wojewódzkich do Zamościa i Chełma, obecnie z ograniczeniami tonażu. Długość drogi 8,000 km.
				0	225 000	500 000	
				0	675 000	1 500 000	
1.7.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2210L Szczepieszyn - Topólcza , ul.Klukowskiego w Szczepieszynie, <b>w tym:</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	2 000 000	30 000	900 000	1 070 000	Długość drogi 0,800 km i chodnika 0,800 km. Droga spełnia funkcję obwodnicy od drogi krajowej i wojewódzkiej w kierunku na Biłgoraj.
				30 000	200 000	270 000	
				0	700 000	800 000	
1.8.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2267L Komarów Osada - Księżostany - Majdan Krynicki , <b>w tym :</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	1 700 000	0	850 000	850 000	Droga spełnia ważną funkcję gospodarczą dla towarowej Gminy Komarów , znacznie skraca dojazd do Tomaszowa . Długość drogi 1,739 km.
				0	212 500	212 500	
				0	637 500	637 500	
1.9.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2241L Wolica Uchańska-Majdan Żukowski -Sitno , odcinek Stanisławka -Kol.Sitno, <b>w tym :</b>	2005-2006	2 090 000	0	440 000	1 650 000	Droga o istotnej funkcji gospodarczej dla Gmin Sitno i Skierbieszów. Długość drogi 5,500 km.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

	- finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR			0	110 000	412 500	
				0	330 000	1 237 500	
1.10.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2252L Obrocz-Namule-Hutki , <b>w tym:</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	1 200 000	0	500 000	700 000	Długość drogi 3,500 km. Droga o ważnej funkcji gospodarczej dla dwóch zakładów produkcyjnych - dowóz surowca - drewna tartacznego i wywóz wyrobów.
				0	125 000	175 000	
				0	375 000	525 000	
1.11.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2256L Lipsko-Łabunie , <b>w tym :</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	1 685 000	0	35 000	1 650 000	Trwała nawierzchnia na długości drogi 2,775 km. Trasa o dużym znaczeniu gospoarczym dla Gmin Łabunie i Zamość.
				0	8 750	412 500	
				0	26 250	1 237 500	
1.12.	Budowa drogi powiatowej nr 2145L Tarzymiechy - Stary Zamość - Białobrzegi, <b>w tym:</b>  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	600 000	0	300 000	300 000	Trwała nawierzchnia na długości drogi 1,500 km. Zniesienie ograniczeń na trasie do największej kopalni piasku.
				0	75 000	75 000	
				0	225 000	225 000	
2.	<b>Zadania oświatowe - budowa i przebudowa obiektów sportowych przy szkołach ponadgimnazjalnych powiatu zamojskiego</b>	<b>x</b>	<b>4 838 752</b>	<b>355 114</b>	<b>2 390 715</b>	<b>2 092 923</b>	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

2.1.	<p><i>Budowa hali gimnastycznej przy Zespołach Szkół w Grabowcu , w tym:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- finansowana przez Gminę Grabowiec</li> <li>- finansowana przez Powiat Zamojski</li> <li>- finansowana przez ZPORR</li> <li>- finansowana przez budżet państwa</li> </ul>	2004-2006	2 803 921	280 743	1 403 271	1 119 907	<p><i>Hala gimnastyczna dla ok. 1 500 młodzieży szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej.</i></p>
				51 325	105 245	83 993	
				51 325	105 246	83 993	
				157 487	1 052 453	839 930	
				20 605	140 327	111 991	
2.2.	<p><i>Przebudowa hali produkcyjnej na potrzeby zajęć rekreacyjno-sportowych przy Zespole Szkół Drzewnych i Ochrony Środowiska w Zwierzyńcu, w tym:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- finansowana przez Powiat Zamojski</li> <li>- finansowana przez ZPORR</li> <li>- finansowana przez budżet państwa</li> </ul>	2004-2006	1 264 831	47 831	615 714	601 286	<p><i>Obiekt adaptowany z hali produkcyjnej wykorzystany będzie przez młodzież szkoły ponadgimnazjalnej ( ok. 300) oraz celów rekreacyjno - sportowych przez kluby sportowe i turystów.</i></p>
				44 883	92 357	90 193	
				2 948	461 786	450 964	
				0	61 571	60 129	
2.3.	<p><i>Budowa hali gimnastycznej przy Zespole Szkół Nr 1 w Szczebrzeszynie, w tym:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- finansowana przez Powiat Zamojski</li> <li>- finansowana przez ZPORR</li> </ul>	2004-2006	770 000	26 540	371 730	371 730	<p><i>Hala namiotowa dla ok. 500 uczniów szkół ponadgimnazjalnych w Szczebrzeszynie z szansą wykorzystania przez młodzież korzystającą ze schroniska turystycznego.</i></p>
				6 635	92 933	92 933	
				19 905	278 797	278 797	
<b>3.</b>	<b>Zadania opieki społecznej</b>	<b>x</b>	<b>3 063 000</b>	<b>270 000</b>	<b>1 223 000</b>	<b>1 570 000</b>	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

3.1.	Modernizacja istniejącego Domu Pomocy Społecznej w Klemensowie, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	800 000	270 000	270 000	260 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Pomocy Społecznej.
				67 500	67 500	65 000	
				202 500	202 500	195 000	
3.2.	Modernizacja oraz adaptacja istniejącego budynku Domu Pomocy Społecznej w Ruskich Piaskach, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	893 000	0	753 000	140 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Pomocy Społecznej.
				0	188 250	35 000	
				0	564 750	105 000	
3.3.	Modernizacja istniejącego budynku Domu Pomocy Społecznej w Krasnobrodzie, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	150 000	0	0	150 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Pomocy Społecznej.
				0	0	37 500	
				0	0	112 500	
3.4.	Modernizacja istniejącego budynku Domu Pomocy Społecznej w Majdanie Wielkim, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	230 000	0	50 000	180 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Pomocy Społecznej.
					12 500	45 000	
					37 500	135 000	
3.5.	Modernizacja i adaptacja istniejącego budynku Domu Dziecka w Łabuniach, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	260 000	0	50 000	210 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Dziecka
				0	12 500	52 500	
				0	37 500	157 500	
3.6.	Modernizacja istniejącego budynku Domu Dziecka Nr 1 w Zwierzyńcu, w tym: - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2004-2006	200 000	0	50 000	150 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Dziecka
				0	12 500	37 500	
				0	37 500	112 500	
3.7.	Modernizacja istniejącego budynku Domu Dziecka Nr 2 w Zwierzyńcu, w tym:	2004-2006	530 000	0	50 000	480 000	Podniesienie standardu jakości i wyposażenia Domu Dziecka



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

	- finansowana przez Powiat Zamojski			0	12 500	120 000	
	- finansowana przez ZPORR			0	37 500	360 000	
<b>4.</b>	<b>Zadania z zakresu informatyzacji</b>	<b>x</b>	<b>40 000</b>	<b>0</b>	<b>20 000</b>	<b>20 000</b>	
4.1.	Zakup sprzętu informatycznego dla Starostwa Powiatowego, w tym:	2005-2006	40 000	0	20 000	20 000	Uzupełnienie wyposażenia w sprzęt informatyczny Starostwa Powiatowego.
	- finansowana przez Powiat Zamojski			0	5 000	5 000	
	- finansowana przez ZPORR			0	15 000	15 000	
	<b>OGÓŁEM, w tym:</b>	<b>x</b>	<b>27 270 192</b>	<b>1 875 303</b>	<b>10 518 721</b>	<b>14 876 168</b>	<b>x</b>
	- finansowane przez Powiat Zamojski		5 987 439	424 996	2 206 337	3 356 106	
	- finansowane przez budżet państwa		684 918	110 376	293 099	281 443	
	- finansowane przez ZPORR		20 357 272	1 288 606	7 914 040	11 154 626	
	- finansowane przez Gminę Grabowiec		240 563	51 325	105 245	83 993	



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### 2. Pozostałe projekty na lata 2004-2006

Tabela 42. Pozostałe projekty na lata 2004 – 2006 oraz sposób ich realizacji

Lp	Zadanie	Okres realizacji	Wartość zadania	Wysokość wydatków w roku 2004	Wysokość wydatków w roku 2005	Wysokość wydatków w roku 2006	Efekt w latach 2004 - 2006
1	2	3	4	5	6	7	8
1.	<i>Powiatowe Centrum Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości, w tym:</i>	2004-2006	260 000	60 000	90 000	110 000	<i>Obsługą Centrum objętych będzie ok. 120 przedsiębiorców i 250 rolników</i>
	- finansowana przez Powiat			20 000	20 000	20 000	
	- finansowana przez m. Zamość			20 000	20 000	20 000	
	- środki zewnętrzne (Fundacja, SPO Fundusz Pracy i śr. UE.			20 000	50 000	70 000	
2.	<i>Likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, w tym:</i>	2004-2006	1 628 240	528 240	550 000	550 000	<i>Pomoc dla 1200 osób niepełnosprawnych w latach 2005 - 2006 pomoc dla ok. 1500 osób</i>
	- finansowane przez Powiat			500 000	520 000	520 000	
	- środki prywatne (PFRON)			28 240	30 000	30 000	
3.	<i>Wsparcie najzdolniejszych uczniów z rodzin najuboższych, w tym:</i>	2004-2006	735 000	145 000	295 000	295 000	<i>Pomocą objętych zostanie ok. 150 uczniów w tym ok. 120 z rodzin najuboższych</i>
	- finansowane przez Powiat			55 000	55 000	55 000	
	<i>-środki SPO, Rozwój zasobów ludzkich i obszarów wiejskich</i>			90 000	240 000	240 000	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

4.	Tworzenie Środowiskowych Centrów Internetowych, w tym:  - finansowane przez Powiat, - finansowane przez MENiS - środki SPO Rozwój zasobów ludzkich	2005-2006	250 000	0	150 000	100 000	Utworzenie 3 Środowiskowych Centrów dostępu do Internetu umożliwiających dostęp do informacji i kształcenia dla około 3000 mieszkańców i uczniów Zwierzyńca, Szczebrzeszyna i Grabowca
				0	10 000	10 000	
				0	50 000	45 000	
				0	50 000	45 000	
5.	Wytyczenie szlaku rowerowego na terenie powiatu zamojskiego, w tym:  - finansowana przez Powiat Zamojski - finansowana przez ZPORR	2005-2006	20 000	0	15 000	5 000	Szlaki rowerowe ok. 25 km
				0	3 750	1 250	
				0	11 250	3 750	
6.	Szlaki piesze, w tym:  - finansowane przez Powiat - środki stowarzyszeń	2004-2006	7 400	2 000	2 700	2 700	Modernizacja szlaków - 15 km. Wyznaczenie nowych szlaków - ok. 50 km
				1 500	2 000	2 000	
				500	700	700	
7.	Wspieranie działalności promocyjnej stowarzyszeń turystycznych, agroturystycznych i kwaterodawców "Roztocza", w tym:  - finansowane przez Powiat - finansowane przez gminy - finansowane przez Stowarzyszenia i sponsorów	2004-2006	84 000	22 000	31 000	31 000	Wydawnictwa promocyjne w ogólnym nakładzie ok. 25000 szt. Udział w targach turystycznych Katowice, Poznań, Warszawa
				3 000	3 000	3 000	
				6 000	8 000	8 000	
				13 000	20 000	20 000	
8.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu wśród młodzieży, w tym:	2004-2006	315 000	105 000	105 000	105 000	Programem objętych będzie ok.. 4500 osób: - poradnictwo zawodowe - 1000, szkolenia - 1500 osób, reorientacja zawodowa w szkołach - 1500 osób, pomoc psychologiczna - 800 osób

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

	- finansowane przez Powiat			5 000	5 000	5 000	
	- finansowane przez FP			50 000	50 000	50 000	
	- finansowane przez UE( EFS)			50 000	50 000	50 000	
9.	Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, w tym:	2004-2006	520 000	80 000	220 000	220 000	Tworzenie miejsc pracy - dofinansowanie pracodawcy kosztów adaptacji oraz refundacji wynagrodzeń - 5 osób. Udzielanie pożyczek - 3 osoby, szkolenia osób niepełnosprawnych- 20 osób
	- finansowana przez Powiat (PFRON)			60 000	190 000	190 000	
	- środki prywatne			20 000	30 000	30 000	
10.	Propagowanie problematyki osób niepełnosprawnych, w tym:	2004-2006	32 000	4 000	14 000	14 000	Organizacja festynów powiatowych z udziałem osób niepełnosprawnych dla ok. 500 osób i mieszkańców powiatu ok. 1000 osób. Druk ulotek i informatorów ok. 5000 szt
	- finansowane przez Powiat			4 000	4 000	4 000	
	- finansowane ze śr. UE (EFS) województwo				10 000	10 000	
11.	Wymiana młodzieży szkolnej z zagranicznymi partnerami, w tym:	2005-2006	41 000	0	18 000	23 000	Wymiana młodzieży szkół współpracujących z partnerami zagranicznymi. Grabowiec - Ukraina, Szczepieszyn - Litwa, Zwierzyniec - Niemiecka Republika Federalna. Objętych będzie ok. 90 uczniów
	- finansowane przez Powiat			0	3 000	3 000	
	- finansowane ze śr. UE(EFS),L. Da Winci			0	15 000	20 000	
12.	Rozwój organizacji imprez turystycznych i kulturalnych na obszarze "Roztocza", w tym:	2004-2006	110 000	25 000	40 000	45 000	Partycypacja w organizacji imprez kulturalnych i sportowych: - Festiwal Folkloru - 1000 osób, Konkurs Orkiestr - 1500 osób, Festiwal Filmowy - 2000 osób, Imprezy sportowe LZS - 3000 osób

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

	- finansowane przez Powiat			15 000	15 000	15 000	
	- finansowane przez gminy			10 000	15 000	15 000	
	- finansowane przez województwo			0	10 000	15 000	
<b>13.</b>	<b>Promocja zdrowego stylu życia, w tym:</b>	<b>2004-2006</b>	<b>25 000</b>	<b>5 000</b>	<b>10 000</b>	<b>10 000</b>	Organizacja spotkań i konkursów w szkołach przez pracowników powiatowych jednostek - Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, jednostkę Wojewody - Powiatowa Stacja SANEPID - dla około 3500 uczniów
	- finansowane przez Powiat			3 000	3 000	3 000	
	- finansowane ze śr. Wojewody			2 000	2 000	2 000	
	- finansowane ze śr. Narodowego Funduszu Zdrowia			0	5 000	5 000	
	<b>OGÓŁEM, w tym:</b>	<b>x</b>	<b>4 027 640</b>	<b>976 240</b>	<b>1 540 700</b>	<b>1 510 700</b>	
	- finansowane przez Powiat		2 331 500	666 500	833 750	831 250	
	- środki zewnętrzne		1 656 140	309 740	666 950	679 450	

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

### 3. Plan finansowy na lata 2004-2006

#### 3.1 Charakterystyka sytuacji finansowej powiatu.

##### Dochody

Źródła dochodów powiatu w latach 1999 – 2003 określała ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. Nr 150, poz. 983 z późn. zm.).

W okresie ostatnich trzech lat dochody budżetu powiatu kształtowały się następująco:

a) 2001 rok	-	30.236.569 zł.
b) 2002 rok	-	28.709.548 zł.
c) 2003 rok	-	27.787.802 zł.

Dochody uzyskane w 2003 r. były o 2.448.767 zł. tj. o 8,1 % niższe od wpływów budżetu w 2001 r.

Tendencja malejących wpływów budżetu utrzymuje się. Świadczy o tym sytuacja finansowa powiatu w roku bieżącym. Plan dochodów budżetu na 2004 rok (wg stanu na 30 czerwca br.) wynosi 27.554.607 zł. i porównaniu do 2003 r. jest niższy o 233.195 zł., co stanowi spadek o 0,8 %.

W przeliczeniu na 1 mieszkańca powiatu, dochody wynosiły odpowiednio: 2001 rok – 269,99 zł., 2002 rok – 257,39 zł., 2003 rok – 249,71 zł.

Przyczyną spadku ogólnego poziomu wpływów budżetu jest ograniczenie zewnętrznych źródeł zasilania w formie subwencji i dotacji celowych z budżetu państwa.

Jednocześnie nie były przyznane powiatowi dodatkowe ustawowe źródła dochodów własnych rekompensujące zmniejszenie subwencji i dotacji.

*Tabela 43. Dochody ogółem powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)*

Lp.	Wyszczególnienie	2001	2002	2003
I.	<b>DOCHODY OGÓŁEM, z tego:</b>	<b>30.236.569</b>	<b>28.709.548</b>	<b>27.787.802</b>
II.	<b>DOCHODY WŁASNE</b>	<b>3.308.642</b>	<b>4.045.586</b>	<b>3.629.096</b>
III.	<b>DOTACJE CELOWE, z tego:</b>	<b>11.644.001</b>	<b>10.612.519</b>	<b>10.353.366</b>
	- <i>dotacje z budżetu państwa</i>	<b>11.454.923</b>	<b>10.302.114</b>	<b>9.927.744</b>
	w tym: - na zadania własne	10.409.561	9.188.781	8.801.002
	- na zadania zlecone	1.045.362	1.113.333	1.126.742
	- <i>dotacje z funduszy celowych</i>	<b>36.833</b>	<b>100.500</b>	<b>133.764</b>
	- <i>dotacje z pozostałych źródeł</i>	<b>152.245</b>	<b>209.905</b>	<b>291.858</b>
IV.	<b>SUBWENCJA OGÓLNA, z tego:</b>	<b>15.283.926</b>	<b>14.051.443</b>	<b>13.805.340</b>
	- <i>część oświatowa</i>	<b>6.797.538</b>	<b>5.870.691</b>	<b>5.417.881</b>
	- <i>część wyrównawcza</i>	<b>1.822.288</b>	<b>1.788.850</b>	<b>1.810.591</b>
	- <i>część drogowa</i>	<b>6.664.100</b>	<b>6.391.902</b>	<b>6.576.868</b>

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

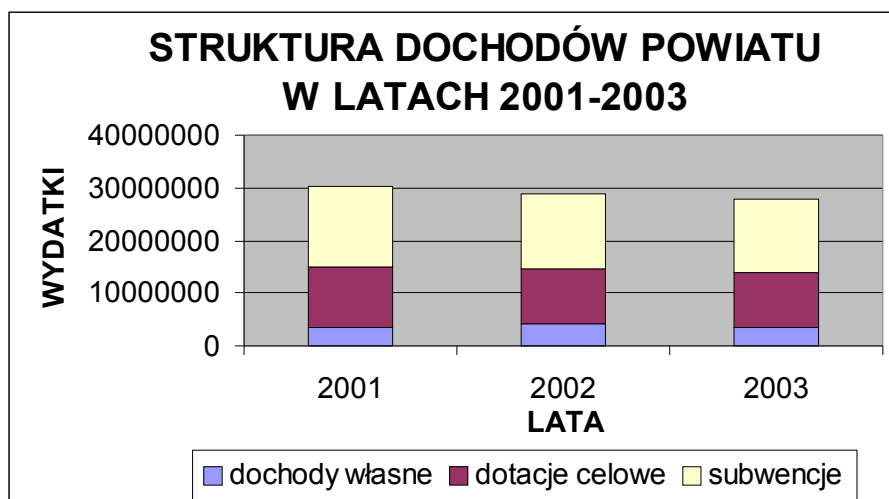
Dochody własne stanowią niewielki udział we wpływach budżetowych. W poszczególnych latach udział dochodów własnych w dochodach ogółem wynosił: 2001 rok – 10,9 %, 2002 rok – 14,1 %, 2003 rok – 13,0 %. Decydujący udział w dochodach mają subwencje i dotacje celowe.

Tabela 44. Wskaźniki udziału subwencji i dotacji wynosiły odpowiednio:

Lp.	Lata	Udział subwencji (w %)	Udział dotacji celowych (w %)
1.	2001	50,6	38,5
2.	2002	48,9	37,0
3.	2003	49,7	37,3

Dominująca pozycja dochodów z tytułu subwencji i dotacji wskazuje na niewielką samodzielność finansową powiatu, co pociąga ograniczone możliwości finansowania zadań własnych i zleconych powiatu. Dodatkowym zadaniem nakładanym na powiat nie towarzyszył adekwatny do kosztów zadań wzrost dotacji i subwencji.

Tabela 45. Struktura dochodów budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)



Dochody z tytułu subwencji ogólnej w 2003 roku były o 1.478.586 zł. tj. o 11,8 % niższe od subwencji za 2001 rok. Należy zaznaczyć, że spadek dotyczy przede wszystkim części oświatowej subwencji ogólnej, która spadła o 1.379.657 zł. Kwoty pozostałych części subwencji w 2003 roku ukształtowały się na poziomie zbliżonym do wielkości 2001 roku.

W strukturze dotacji celowych główną pozycją są środki pochodzące z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych powiatu oraz zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Udział dotacji z budżetu państwa w dotacjach ogółem wyniósł: w 2001 roku – 98,4 %, w 2002 roku – 97,8 %, w 2003 roku – 95,9 %.



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

W odniesieniu do 2001 roku dotacje celowe w 2003 roku zmniejszyły się o 1.290.635 zł. czyli o 11,1 %. Na zmniejszenie dotacji wpłynęło w stopniu decydującym ograniczenie dotacji z budżetu państwa. Przedmiotowe dotacje w 2003 roku były niższe o 1.527.179 zł. tj. o 13,3 %.

*Tabela 46. Dochody własne powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)*

Lp.	Wyszczególnienie	Lata		
		2001	2002	2003
1.	Udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT)	325.576	289.040	320.769
2.	Dochody z majątku	177.979	414.227	215.126
3.	Pozostałe z tego:	2.805.087	3.342.319	3.093.201
	- odpłatność za pobyt w domach pomocy społecznej	1.583.292	1.653.697	1.700.938
	- opłaty komunikacyjne	1.052.279	1.571.763	1.229.325
	- inne	169.516	116.859	162.938
	<b>OGÓŁEM</b>	<b>3.308.642</b>	<b>4.045.586</b>	<b>3.629.096</b>

Powiat nie pozyskiwał wpływów z podatków i opłat lokalnych, z wyjątkiem 1 % udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT). Udział przekazywany jest przez Ministerstwo Finansów. Dochody z tego tytułu cechowały się stagnacją wobec braku wzrostu dochodów podatników mieszkających na terenie powiatu zamojskiego. Wpływy z majątku powiatu pochodzą z czynszów dzierżawnych i sprzedaży składników majątkowych. Powiat nie posiada zasobów majątkowych umożliwiających pozyskanie znacznych dochodów z tego źródła. Możliwości istotnego zwiększenia innych dochodów własnych, w tym z tytułu opłat komunikacyjnych oraz odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznych są ograniczone.

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

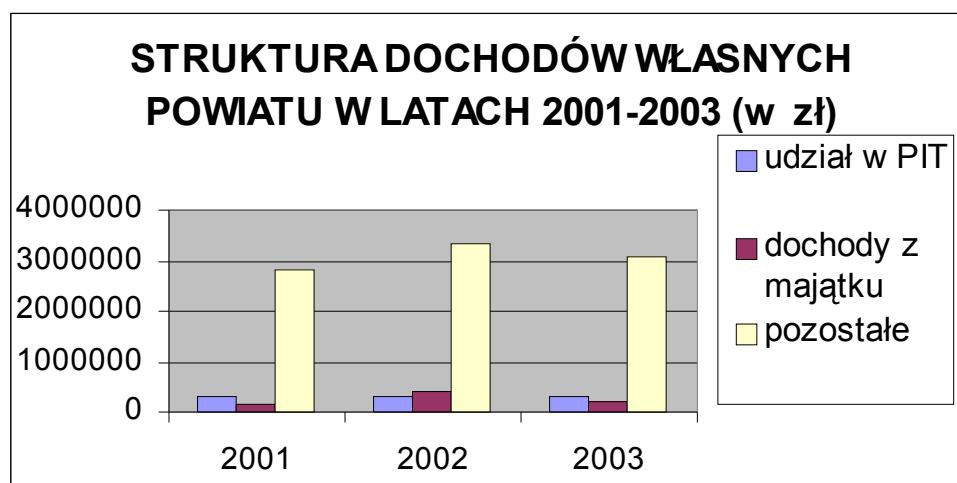


Tabela 47. Struktura dochodów własnych powiatu w latach 2001-2003

*Struktura dochodów własnych powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)*

Sytuację finansową powiatu w najbliższych latach kształtować będą wpływy budżetowe ustalone na podstawie uregulowań ustawy z dnia 13 listopada 2003 roku o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. Nr 203, poz. 1966). Ustawa wchodząca w życie z dniem 1 stycznia 2004 roku określa:

- źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego oraz zasady ustalania i gromadzenia tych dochodów,
- zasady ustalania i przekazywania samorządom subwencji oraz dotacji celowych z budżetu państwa.

Podstawowe zmiany ustawowych dochodów powiatu polegają na:

1. Zwiększeniu z 1,0 % do 8,42 % w 2004 roku udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT). Docelowo od 2005 roku udział ma wynosić 10,25 %.
2. Przyznaniu dodatkowego źródła dochodu w wysokości 1,4 % udziału w podatku dochodowym od osób prawnych (CIT).
3. Zniesieniu części drogowej subwencji ogólnej. Subwencja ogólna dla powiatu składa się z części:
  - a) wyrównawczej,
  - b) równoważącej,
  - c) oświatowej
4. Zniesieniu części dotacji celowych na dofinansowanie niektórych zadań, które od 2004 roku będą finansowane z dochodów własnych powiatu.

Nowa ustawa o dochodach samorządu bezpośrednio wpłynie na strukturę wpływów budżetu powiatu.

Tabela 48. Struktura dochodów powiatu w latach 2003 – 2004 (w zł.)

Lp.	Wyszczególnienie	2003 rok		2004 rok <sup>x</sup>	
		Kwota	%	Kwota	%
I.	<b>OGÓŁEM z tego:</b>	<b>27.787.802</b>	<b>100,0</b>	<b>27.554.607</b>	<b>100,0</b>

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

II.	DOCHODY WŁASNE	3.629.096	13,0	6.733.868	24,4
III.	DOTACJE CELOWE	10.353.366	37,3	8.892.736	32,3
IV.	SUBWENCJA	13.805.340	49,7	11.928.003	43,3

x wielkości planowane

W odniesieniu do 2003 roku zwiększył się udział dochodów własnych w dochodach budżetu ogółem (o 11,4 %). Spadł udział dotacji celowych (o 5,0 %) oraz subwencji (o 6,4 %). Zmiany struktury dochodów są bezpośrednim skutkiem zmian ustawowych wchodzących w życie z dniem 1 stycznia 2004 roku.

### Wydatki

Z budżetu powiatu finansowane są zadania własne i zlecone nałożone na samorząd powiatowy przepisami ustawowymi. Katalog zadań powiatu wynika z ustawy kompetencyjnej oraz szeregu ustaw szczegółowych (branżowych).

Powiat dysponuje infrastrukturą techniczną i społeczną, w której skład wchodzi w szczególności:

- sieć dróg powiatowych licząca 766 km,
- 3 domy dziecka,
- 4 domy pomocy społecznej,
- 5 jednostek oświatowych.

Utrzymanie i rozwój infrastruktury finansowane są z budżetu powiatu.

*Tabela 49. Wydatki budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)*

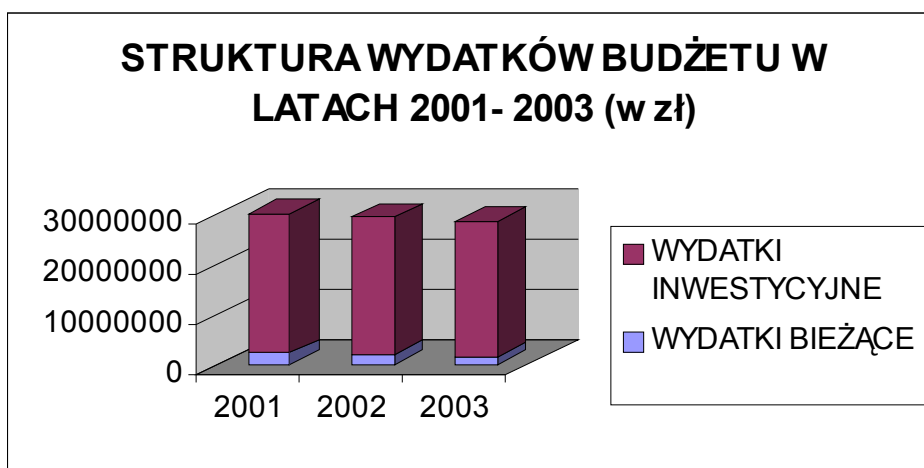
Lp.	Wyszczególnienie	2001	2002	2003
<b>I.</b>	<b>WYDATKI OGÓŁEM</b>	<b>29.954.519</b>	<b>29.158.253</b>	<b>28.312.872</b>
<b>II.</b>	<b>Wydatki inwestycyjne</b>	<b>2.422.484</b>	<b>2.009.462</b>	<b>1.758.815</b>
<b>III.</b>	<b>Wydatki bieżące</b>	<b>27.532.035</b>	<b>27.148.791</b>	<b>26.554.057</b>
	z tego:			
	- wynagrodzenia i pochodne	16.607.524	16.139.092	16.203.931
	- dotacje	376.615	336.567	207.717
	- obsługa długu publicznego	14.822	1.393	1.310
	- pozostałe wydatki bieżące	10.533.074	10.671.739	10.141.099

Wydatki budżetu wykazują tendencję spadkową. W 2003 roku były o 1.641.647 zł. tj. o 5,5 % niższe od wydatków w 2001 roku. Spadek dotyczy wydatków bieżących oraz inwestycyjnych. W analogicznym okresie wydatki bieżące spadły o 977.978 zł. tj. o 3,6 %, a wydatki inwestycyjne o 683.669 zł. tj. o 17,4 %.

*Tabela 50. Struktura wydatków budżetu w latach 2001-2003 (w zł.)*

W wydatkach dominują bieżące koszty funkcjonowania powiatowego systemu budżetowego. Udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem w kolejnych latach wyniósł: 2001 rok – 91,9 %, 2002 rok – 93,1 %, 2003 rok – 93,8 %. Udział wydatków

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego



bieżących rośnie, co pociąga spadek udziału wydatków inwestycyjnych. W porównaniu z 2001 rokiem, udział inwestycji w budżecie spadł o 1,9 %.

*Tabela 51. Wydatki budżetu powiatu wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2001-2003*

Lp.	Wyszczególnienie	Lata					
		2001		2002		2003	
		Kwota (zł.)	Udział (%)	Kwota (zł.)	Udział (%)	Kwota (zł.)	Udział (%)
1.	Transport i łączność	5.303.825	17,7	6.123.592	21,0	5.717.631	20,2
2.	Administracja publiczna	4.875.501	16,3	4.978.100	17,1	4.610.398	16,3
3.	Oświata i wychowanie	4.817.695	16,1	4.370.386	15,0	4.551.669	16,1
4.	Opieka społeczna	11.004.498	36,7	10.861.241	37,2	10.870.591	38,4
5.	Edukacyjna opieka wychowawcza	1.679.103	5,6	1.631.043	5,6	1.507.752	5,3
6.	Pozostałe działy łącznie	2.273.897	7,6	1.193.891	4,1	1.054.831	3,7
	<b>OGÓLEM</b>	<b>29.954.519</b>	<b>100,0</b>	<b>29.158.253</b>	<b>100,0</b>	<b>28.312.872</b>	<b>100,0</b>

W strukturze wydatków dominuje opieka społeczna. Udział opieki społecznej w budżecie w latach 2001 – 2003 wzrósł z 36,7 % do 38,4 %. Wzrósł również udział transportu i łączności z 17,7 % w 2001 roku do 20,2 % w 2003 roku.

Udział pozostałych działów w wydatkach jest stabilny.

Analiza wydatków zaplanowanych w budżecie na 2004 rok wskazuje, że struktura działowa budżetu nie ulega istotnym zmianom. Plan wydatków wynosi 27.936.050 zł., z tego na opiekę społeczną przypada 10.898.745 zł., co stanowi 39,0 %. Zmiana udziału innych działów budżetu w porównaniu z 2003 rokiem nie przekracza 3,0 %.

Rozliczenie wykonania budżetu

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

*Tabela 52. Wynik finansowy budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.)*

Lp.	Wyszczególnienie	Lata		
		2001	2002	2003
1.	DOCHODY	30.236.569	28.709.548	27.787.802
2.	WYDATKI	29.954.519	29.158.253	28.312.872
3.	WYNIK ( rubr. 1 – rubr. 2)	+282.050	-448.705	-525.070

W 2001 roku budżet powiatu zamknął się nadwyżką dochodów nad wydatkami w wysokości 282.050 zł. Deficyt wystąpił w latach 2002 i 2003. Pokrycie deficytu nastąpiło z przychodów pozyskanych z długoterminowych kredytów bankowych.

### Źródła finansowania planu rozwoju lokalnego w latach 2004 – 2006.

Program inwestycyjny powiatu przewiduje nakłady w łącznej wysokości 27.270.192 zł., z tego:

- |  |                  |
|--|------------------|
| 1) finansowane przez powiat  | - 5.987.439 zł.  |
| 2) finansowane przez budżet państwa  | - 684.918 zł.    |
| 3) finansowane ze środków Europejskiego Funduszu<br>Rozwoju Regionalnego w ramach Zintegrowanego<br>Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego | - 20.357.272 zł. |
| 4) finansowane przez Gminę Grabowiec   | - 240.563 zł.    |

W programie ujęto 24 zadania, w tym: 12 inwestycji drogowych, 3 inwestycje oświatowe, 7 zadań opieki społecznej i 1 zadanie w zakresie administracji publicznej.

Struktura inwestycji wg działów budżetu przedstawia się następująco: budowa dróg – 19.328.440 zł. (70,9 %), oświata i wychowanie – 4.838.752 zł. (17,7 %), opieka społeczna – 30.063.000 zł. (11,2 %), administracja publiczna – 40.000 zł. (0,2 %).

*Tabela 53. Plan finansowy inwestycji na lata 2004 – 2006 (w tys. zł.)*

Rok	Wartość	Źródła finansowania
-----	---------	---------------------

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

	zadań	Środki własne	w tym:		ZPORR	Budżet państwa	Środki Gminy Grabowiec
			dochody własne	kredyt			
2004	1.875,3	425,0	425,0		1.288,6	110,4	51,3
2005	10.518,7	2.206,3	1.544,4	661,9	7.914,1	293,1	105,2
2006	14.876,2	3.356,1	2.349,3	1.006,8	11.154,6	281,4	84,1
<b>OGÓŁEM</b>	<b>27.270,2</b>	<b>5.987,4</b>	<b>4.318,7</b>	<b>1.668,7</b>	<b>20.357,3</b>	<b>684,9</b>	<b>240,6</b>

#### 4. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego

Wszystkie działania przyjęte w Planie Rozwoju Lokalnego zostaną objęte monitoringiem dostarczającym danych obrazujących postęp we wdrażaniu projektów umożliwiając tym samym ocenę ich wykonania.

*Tabela 54. Wskaźniki osiągnięć LPR w latach 2004 – 2006*

Lp.	Wyszczególnienie	J. miary	2004	2005	2006	Razem
1.	Budowa i modernizacja dróg	mb	2500	10905	20875	34280
2.	Budowa hal sportowych	obiekt	-	-	3	3
3.	Przyrost długości ścieżek rowerowych	km.	-	15	10	25
4.	Liczba beneficjentów podniesienia standardów w Domach Pomocy Społecznej	osoba	-	-	380	380
5.	Liczba beneficjentów podniesienia standardów w domach dziecka	osoba	-	-	90	90
6.	Beneficjanci Powiatowego Centrum Promocji i Rozwoju Przedsiębiorczości	osoba	50	200	200	450
7.	Beneficjanci likwidacji barier komunikacyjnych, architektonicznych wsparcie rehabilitacji	osoba	1200	1500	1500	4200
8.	Beneficjanci wsparcia stypendialnego	osoba	150	150	150	450
9.	Liczba środowiskowych Centrów Internetowych	Centrum	-	2	1	3

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

10.	Liczba objętych przeciwdziałaniem wykluczenia społecznego	osoba	4500	4500	4500	13500
11.	Szlaki turystyczne piesze	km.	15	25	25	75
12.	Aktywizacja zawodowa niepełnosprawnych	osoba	28	30	30	88
13.	Propagowanie problematyki osób niepełnosprawnych	osoba	1500	1500	1500	4500
14.	Wspieranie działalności stowarzyszeń turystycznych wydawnictwa	szt.	5000	10000	10000	25000
15.	Wymiana młodzieży z partnerami zagranicznymi	osoba	-	90	90	180
16.	Wspieranie imprez w ośrodkach turystycznych – liczba uczestników	osoba	4500	6500	6500	17500
17.	Promocja zdrowego stylu życia	osoba	2500	3500	3500	9500

## VI. SYSTEM WDRAŻANIA

### 1. Monitoring

Monitorowanie jest procesem, który ma na celu analizowanie stanu zaawansowania projektu i jego zgodności z postawionymi założeniami. Istotą monitorowania jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrobione. Jest nią także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby efektywnie kojarzyć je z innymi przedsięwzięciami realizowanymi na obszarze powiatu.

Organami powiatu odpowiedzialnymi za monitorowanie i ocenę realizacji planu są:

- a. Rada Powiatu
- b. Zarząd Powiatu

Monitorowanie realizacji planu odbywać się będzie na podstawie sprawozdań budżetowych i finansowych jednostek organizacyjnych powiatu oraz innych dokumentów.

Ocena realizacji planu

- pod względem finansowym odbywać się będzie na podstawie sprawozdań kwartalnych, półrocznych i rocznych z wykonania planu wydatków;
- pod względem merytorycznym na podstawie sprawozdań.

Ocena planu rozwoju lokalnego dokonywana będzie każdorazowo na zakończenie roku budżetowego.

# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

## 2. Partnerstwo publiczno – prawne

Partnerstwo publiczno prawne /PPP/ zakłada długoterminową współpracę sektora prywatnego i publicznego w zakresie realizacji inwestycji lub świadczenia usług w interesie publicznym. Ograniczone środki finansowe samorządu z jednej strony oraz szybko rosnące potrzeby społeczne z drugiej, stanowią podstawową przesłankę do zastosowania koncepcji PPP w praktyce.

Współpraca pomiędzy powiatem a sektorem publicznym i prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi w celu realizacji planu odbywać się będzie :

- poprzez inicjowanie okresowych spotkań z wójtami, burmistrzami gmin powiatu, przedstawicielami organizacji przedsiębiorców i innych organizacji mających wpływ na rozwój powiatu,
- poprzez przepływ informacji z sesji Rady Powiatu.

## 3. Public relations lokalnego rozwoju powiatu zamojskiego

Public Relations planu rozwoju lokalnego odbywać się poprzez:

- Strony internetowe powiatu [www.starostwo.zamosc.pl](http://www.starostwo.zamosc.pl) – zamieszczenie planu oraz jego aktualizacja,
- „Biuletyn Informacyjny Starostwa Powiatowego w Zamościu” [www.bip.starostwo.zamosc.pl](http://www.bip.starostwo.zamosc.pl),
- Działania informacyjno – promocyjne,
- Współpracę z redakcjami lokalnych mediów.

Wstęp.....	1
I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	4
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA POWIATU ZAMOJSKIEGO.....	4
<b>1.Ogólna charakterystyka powiatu. ....</b>	<b>4</b>
<b>2.ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....</b>	<b>5</b>
<b>2.1 Gleby.....</b>	<b>5</b>
<b>2.2 Wody.....</b>	<b>7</b>
<b>2.3 Surowce mineralne.....</b>	<b>7</b>
<b>2.4 Walory i osobliwości przyrodnicze.....</b>	<b>8</b>
2.4.1 Lasy i roślinność naturalna.....	8
2.4.2 Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt .....	9
- Roztoczański Park Narodowy.....	9
- Parki Krajobrazowe.....	10
- Rezerваты przyrody.....	12
- Pomniki przyrody i inne formy ochrony. ....	12
.....	<b>12</b>
<b>2.5 Infrastruktura techniczna służąca ochronie środowiska.....</b>	<b>13</b>
2.5.1 Gospodarka wodno-ściekowa.....	13
2.5.2 Gazyfikacja.....	13
2.5.3 Gospodarka odpadami.....	15
<b>2.6 Sieć komunikacyjna na terenie powiatu.....</b>	<b>16</b>
<b>2.7 Turystyka i wypoczynek.....</b>	<b>17</b>
<b>Obiekty dziedzictwa kulturalnego.....</b>	<b>17</b>
<b>3. SFERA SPOŁECZNA.....</b>	<b>19</b>
<b>3.1 Sytuacja demograficzna .....</b>	<b>19</b>
<b>3.2 Stan i struktura bezrobocia.....</b>	<b>20</b>
<b>3.3 Rynek pracy.....</b>	<b>22</b>



## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

<b>3.4 Źródła utrzymania ludności.....</b>	<b>22</b>
<b>3.5 Warunki mieszkaniowe.....</b>	<b>23</b>
<b>3.6 Poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, sanitarno-epidemiologicznego i publicznego .....</b>	<b>24</b>
3.6.1 Służba zdrowia.....	24
3.6.2 Stan sanitarno-epidemiologiczny.....	25
3.6.3 Bezpieczeństwo publiczne.....	25
<b>3.7 Edukacja i kultura .....</b>	<b>27</b>
3.7.1 Szkolnictwo podstawowe i ponadgimnazjalne.....	27
3.7.2 Szkolnictwo wyższe.....	29
3.7.3 Biblioteki.....	29
3.7.4 Kultura i sztuka ludowa .....	29
3.7.5 Domy kultury.....	30
<b>3.8 Funkcjonowanie opieki społecznej.....</b>	<b>30</b>
3.8.1 Zabezpieczenie opieki społecznej na poziomie powiatu.....	30
-Domy pomocy społecznej.....	30
-Domy dziecka.....	31
-Rodziny zastępcze.....	31
3.8.2 Zakres i formy pomocy społecznej w gminach.....	32
3.8.3. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób niepełnosprawnych.....	33
<b>4.Sfera gospodarcza.....</b>	<b>35</b>
<b>4.1 Przemysł i usługi.....</b>	<b>35</b>
<b>4.2 Struktura zatrudnienia w sektorach i branżach.....</b>	<b>36</b>
<b>4.3 Rolnictwo.....</b>	<b>36</b>
4.3.1 Struktura gospodarstw rolnych.....	37
4.3.2 Struktura społeczno-zawodowa wsi.....	37
4.3.3 Produkcja rolna.....	37
4.3.4 Stan zmechanizowania rolnictwa.....	39
4.3.5 Produkcja zwierzęca.....	40
III. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I CELÓW ROZWOJU POWIATU.....	41
<b>1.Konsultacje i uzgodnienia.....</b>	<b>41</b>
<b>2.Analiza SWOT dla Powiatu Zamojskiego.....</b>	<b>41</b>
<b>3. Strategiczne obszary problemowe powiatu zamojskiego.....</b>	<b>43</b>
<b>4. Cele i priorytety rozwoju Powiatu zamojskiego.....</b>	<b>49</b>
<b>5. MISJA.....</b>	<b>51</b>
<b>6. WIZJA.....</b>	<b>52</b>
<b>Wizja rozwoju powiatu zamojskiego opiera się na założeniu wzrostu wartości inwestycyjnej przestrzeni ekonomicznej, poprzez budowę usługowo-usługowej komplementarnej do korytarzy transportowych infrastruktury gospodarczej oraz wykreowanie pasm aktywności i przedsiębiorczości oferujących m.in. tereny pod inwestycje, niewykorzystane obiekty, terenową organizację centrów handlowo-usługowych i logistycznych. Położenie w korytarzu Wschód-Zachód i infrastruktura transportowa tak kolejowa jak i drogowa predestynuje powiat do odgrywania kluczowej roli w kontaktach gospodarczych ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej. Zadania te realizowane będą w oparciu o istniejącą już infrastrukturę dróg międzynarodowych i linii LHS. Powiat rozwijać będzie działania zmierzające do przystosowania sektora rolnego i obszarów wiejskich do opłacalnego i konkurencyjnego funkcjonowania na rynkach europejskich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE. Wielofunkcyjna struktura powiatu powinna zapewnić szeroki dostęp do edukacji umożliwiając harmonijny rozwój zasobów ludzkich, budowę społeczeństwa informacyjnego i opartego na wiedzy, tworząc nowe trwałe miejsca pracy oparte o rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych.....</b>	<b>52</b>

# Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

IV. PROGRAMY I PROJEKTY – PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA DO ROKU 2013.....	52
1. Ocena zgodności długoterminowych priorytetów Planu Rozwoju Lokalnego powiatu zamojskiego z Narodowym Planem Rozwoju i Strategią województwa lubelskiego.....	52
4.2. Programy i projekty.....	53
2.1 Program : Bezpieczne i nowoczesne drogi.....	53
4.2.3 Program : Rozwój przedsiębiorczości i MŚP.....	56
4.2.4 Program : Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.....	57
4.2.5. Program: Rozwój turystyki.....	59
V. PROJEKTY – PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA DO ROKU 2006.....	59
1. Projekty inwestycyjne.....	59
2. Pozostałe projekty na lata 2004-2006 .....	65
3. Plan finansowy na lata 2004-2006.....	69
3.1 Charakterystyka sytuacji finansowej powiatu.....	69
4. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.....	76
VI. SYSTEM WDRAŻANIA .....	77
1. Monitoring.....	77
2. Partnerstwo publiczno – prawne.....	78
3. Public relations lokalnego rozwoju powiatu zamojskiego.....	78
Wstęp.....	1
I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.....	4
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA POWIATU ZAMOJSKIEGO.....	4
1. Ogólna charakterystyka powiatu. ....	4
Tabela 1 Podział administracyjny i gęstość zaludnienia w powiecie zamojskim i województwie lubelskim w roku 2002.....	4
2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	5
2.1 Gleby.....	5
Tabela 2. Udział gleb w podziale na klasy bonitacyjne.....	6
2.2 Wody.....	7
2.3 Surowce mineralne.....	7
2.4 Walory i osobliwości przyrodnicze.....	8
Tabela nr 3 Powierzchnia gruntów leśnych powiatu zamojskiego na tle województwa lubelskiego w roku 2002/w ha/ .....	9
.....	12
2.5 Infrastruktura techniczna służąca ochronie środowiska.....	13
Tabela 4: - Infrastruktura techniczna gmin powiatu zamojskiego.....	14
Tabela 5 Wodociągi i kanalizacja powiatu zamojskiego na tle woj. lubelskiego w r. 2002.....	15
Tabela 6 Budynki mieszkalne wyposażone w wodociągi.....	15
2.6 Sieć komunikacyjna na terenie powiatu.....	16
2.7 Turystyka i wypoczynek.....	17
Obiekty dziedzictwa kulturalnego.....	17
3. SFERA SPOŁECZNA.....	19
3.1 Sytuacja demograficzna .....	19
Tabela 7 Ludność według płci w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	19

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

Tabela 8 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	19
3.2 Stan i struktura bezrobocia.....	20
Tabela 9 Ilość bezrobotnych w liczbach bezwzględnych w gminach powiatu zamojskiego na przestrzeni ostatnich 10 lat obrazuje poniższe zestawienie:.....	20
Tabela 10 Liczba bezrobotnych.....	21
Tabela 11 Stan bezrobocia w latach 1997 - 2000.....	21
Tabela 12 Podstawowe dane o poziomie bezrobocia na tle powiatu zamojskiego... 22	
i województwa lubelskiego w roku 2002.....	22
3.3 Rynek pracy.....	22
3.4 Źródła utrzymania ludności.....	22
Tabela 13 Źródła utrzymania ludności w powiecie zamojskim na tle województwa .....	23
lubelskiego w roku 2002 /w%/.....	23
3.5 Warunki mieszkaniowe.....	23
Tabela 14 Gospodarstwa domowe i rodziny w powiecie zamojskim na tle województwa .....	23
lubelskiego w roku 2002.....	23
Tabela 15 Budynki mieszkalne w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	23
3.6 Poziom bezpieczeństwa zdrowotnego, sanitarno-epidemiologicznego i publicznego .....	24
Tabela 16 Przepięstwa stwierdzone w postępowaniach przygotowawczych w powiecie.....	26
zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	26
samo-chodów.....	26
Tabela 17 Ochotnicze Straże Pożarne nie włączone do krajowego systemu ratowniczo-gasniczego w następującej ilości:.....	27
Tabela 18. Rodzaj zdarzeń na terenie powiatu zamojskiego w latach 2000-2002..	27
3.7 Edukacja i kultura .....	27
3.8 Funkcjonowanie opieki społecznej.....	30
Tabela 19. Liczba osób i rodzin objętych pomocą w roku 2000, finansowane z budżetów gmin oraz dotacji wojewody.....	32
Tabela 20 Liczba osób i rodzin objętych pomocą w roku 2003.....	32
Tabela 21. Stan osób niepełnosprawnych na 31.XII.2002 w powiecie zamojskim.	33
4.Sfera gospodarcza.....	35
4.1 Przemysł i usługi.....	35
Tabela 22. Podmioty gospodarki narodowej wg sektorów i form prawnych w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	35
4.2 Struktura zatrudnienia w sektorach i branżach.....	36
Tabela 23. Pracujący w gospodarce narodowej w powiecie zamojskim na tle województwa lubelskiego w roku 2002.....	36
4.3 Rolnictwo.....	36
Tabela 24. Indywidualne gospodarstwa rolne w/g powierzchni dane: GUS 2002 r.....	37
Tabela 25 Migracja ludności w latach 1989 - 2000.....	37

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

<b>Tabela 26</b> Udział głównych ziemiopłodów w strukturze zasiewów jest następujący	38
<b>Tabela 27.</b> Plony podstawowych ziemiopłodów z 1 ha	39
<b>Tabela 28.</b> Liczba gospodarstw i działek rolnych posiadających ciągniki w/g grup obszarowych	39
<b>Tabela 29.</b> Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha UR	40
III. IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW I CELÓW ROZWOJU POWIATU	41
1. Konsultacje i uzgodnienia	41
2. Analiza SWOT dla Powiatu Zamojskiego	41
3. Strategiczne obszary problemowe powiatu zamojskiego	43
4. Cele i priorytety rozwoju Powiatu zamojskiego	49
5. MISJA	51
6. WIZJA	52
Wizja rozwoju powiatu zamojskiego opiera się na założeniu wzrostu wartości inwestycyjnej przestrzeni ekonomicznej, poprzez budowę obsługowo-usługowej komplementarnej do korytarzy transportowych infrastruktury gospodarczej oraz wykreowanie pasm aktywności i przedsiębiorczości oferujących m.in. tereny pod inwestycje, niewykorzystane obiekty, terenową organizację centrów handlowo-usługowych i logistycznych. Położenie w korytarzu Wschód-Zachód i infrastruktura transportowa tak kolejowa jak i drogowa predestynuje powiat do odgrywania kluczowej roli w kontaktach gospodarczych ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej. Zadania te realizowane będą w oparciu o istniejącą już infrastrukturę dróg międzynarodowych i linii LHS. Powiat rozwijać będzie działania zmierzające do przystosowania sektora rolnego i obszarów wiejskich do opłacalnego i konkurencyjnego funkcjonowania na rynkach europejskich w ramach Wspólnej Polityki Rolnej UE. Wielofunkcyjna struktura powiatu powinna zapewnić szeroki dostęp do edukacji umożliwiając harmonijny rozwój zasobów ludzkich, budowę społeczeństwa informacyjnego i opartego na wiedzy, tworząc nowe trwałe miejsca pracy oparte o rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych	52
IV. PROGRAMY I PROJEKTY – PERSPEKTYWA DŁUGOTERMINOWA DO ROKU 2013	52
1. Ocena zgodności długoterminowych priorytetów Planu Rozwoju Lokalnego powiatu zamojskiego z Narodowym Planem Rozwoju i Strategią województwa lubelskiego	52
<b>Tabela 30.</b> Priorytety Planu Rozwoju Lokalnego pow. zamojskiego	52
4.2. Programy i projekty	53
2.1 Program : Bezpieczne i nowoczesne drogi	53
<b>Tabela 31.</b> Bezpieczne i nowoczesne drogi	53
<b>Tabela 32.</b> Projekty i programy bezpiecznych i nowoczesnych dróg	54
<b>Tabela 33.</b> Nowoczesna i efektywna oświata oraz system kształcenie	55
<b>Tabela 34.</b> Projekty i programy „Nowoczesna i efektywna oświata oraz system kształcenia”	55
<b>Tabel 35.</b> Rozwój przedsiębiorczości i MŚP	56
<b>Tabel 36.</b> Projekty do programu przedsiębiorczości i MŚP	57
<b>Tabela 37.</b> Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	57
<b>Tabela 38.</b> Projekty do programu przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu	58
<b>Tabela 39.</b> Rozwój turystyki	59
<b>Tabela 40.</b> Projekty do programu rozwoju turystyki	59
V. PROJEKTY – PERSPEKTYWA KRÓTKOTERMINOWA DO ROKU 2006	59

## Plan rozwoju lokalnego powiatu zamojskiego

<b>1. Projekty inwestycyjne.....</b>	<b>59</b>
<b>Tabela 41. Spis wieloletnich zadań inwestycyjnych w latach 2004 - 2006 w kolejności realizacji.....</b>	<b>59</b>
<b>2. Pozostałe projekty na lata 2004-2006 .....</b>	<b>65</b>
<b>Tabela 42. Pozostałe projekty na lata 2004 – 2006 oraz sposób ich realizacji.....</b>	<b>65</b>
<b>3. Plan finansowy na lata 2004-2006.....</b>	<b>69</b>
<b>3.1 Charakterystyka sytuacji finansowej powiatu.....</b>	<b>69</b>
<b>Tabela 43. Dochody ogółem powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.).....</b>	<b>69</b>
<b>Tabela 44. Wskaźniki udziału subwencji i dotacji wynosiły odpowiednio:.....</b>	<b>70</b>
<b>Tabela 45. Struktura dochodów budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.).....</b>	<b>70</b>
<b>Tabela 46. Dochody własne powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.).....</b>	<b>71</b>
<b>Tabela 47. Struktura dochodów własnych powiatu w latach 2001-2003.....</b>	<b>72</b>
<b>Tabela 48. Struktura dochodów powiatu w latach 2003 – 2004 (w zł.).....</b>	<b>72</b>
<b>Tabela 49. Wydatki budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.).....</b>	<b>73</b>
<b>Tabela 50. Struktura wydatków budżetu w latach 2001-2003 (w zł.).....</b>	<b>73</b>
<b>Tabela 51. Wydatki budżetu powiatu wg działów klasyfikacji budżetowej w latach 2001-2003.....</b>	<b>74</b>
<b>Tabela 52. Wynik finansowy budżetu powiatu w latach 2001 – 2003 (w zł.).....</b>	<b>75</b>
<b>Tabela 53. Plan finansowy inwestycji na lata 2004 – 2006 (w tys. zł.).....</b>	<b>75</b>
<b>4. Oczekiwane wskaźniki osiągnięć planu rozwoju lokalnego.....</b>	<b>76</b>
<b>Tabela 54. Wskaźniki osiągnięć LPR w latach 2004 – 2006.....</b>	<b>76</b>
<b>VI. SYSTEM WDRAŻANIA .....</b>	<b>77</b>
<b>1. Monitoring.....</b>	<b>77</b>
<b>2. Partnerstwo publiczno – prawne.....</b>	<b>78</b>
<b>3. Public relations lokalnego rozwoju powiatu zamojskiego.....</b>	<b>78</b>